

Nemunas

Nr. 32–33
(395–396–
836–837)

2012 m.
rugsejo 20–
spalio 3 d.

Kaina 2,50 Lt

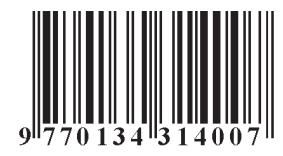

KAUNO KULTŪROS IR MENO SAVAITRAŠTIS

Raimundas MAJAUSKAS. „Kavinė Širdele“.

www.nemunas.net

9 770134 314007

Kauko Jaunieji Laiptai 3-7 p.

3-7 p.

omutapa T Téritorijs

9-12 p.

The logo features a stylized black brushstroke at the top, followed by the word "Tiltai" in a black serif font, and the numbers "13-17 p." in a large, bold, red sans-serif font.

Praeities ateitis jau atėjo

Audronė MEŠKAUSKAITĖ

Rugsėjo 14 d. oras buvo tokis pat skaidrus, tokį pat rusvų, gelsvų tonų, kokių pilni dailininko Kazio Šimonio (1887–1978) darbai, todėl iškilmėms labai tiko. Tą dieną jubiliejinė paroda „**Svajų miražai**“ buvo atidaryta A. Žmuidzinavičiaus kūrinių ir rinkinių muziejuje. Visai netoli velnų ekspozicijos laikinai įsikūrė jiems priešingos jėgos. K. Šimonio paveiksluose pasaulis skleidžiasi taip lyriškai ir švelniai, tyliai ir jautriai, kad ši menama oportūzija dar labiau išryškėja. Ne veltui kai kurie paveikslai parodai pasiskolinti iš Anykščių sakralinio meno centro (Monsinjoro Alberto Talačkos kolekcijos) rinkinių. Tieša, dauguma jų yra iš Nacionalinio M. K. Čiurlionio dailės muziejaus,

kiti atvežti iš Vilniaus – Lietuvos dailės muziejaus.

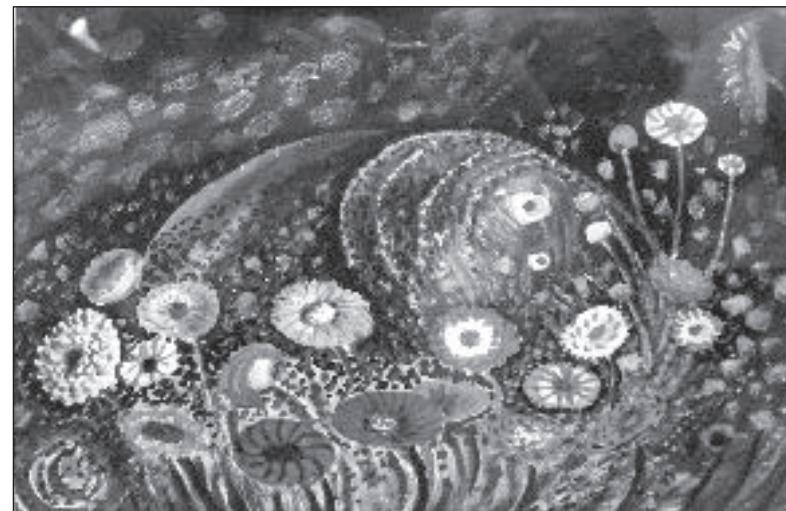
„Metines minime nors ir kukliai, tačiau svariai. Parodą sudarėme iš mūsų muziejaus fondų, šiek tiek skolinomės iš Anykščių bei Vilniaus. Deja, dailininko paveikslai išsibarstę. Jų galime pamatyti Istorinėje prezidentūroje, Mykolo Žilinsko galerijoje. Nepaisant to, šioje parodoje eksponuojami chrestomatiniai dailininko darbai, be kurį neįsivaizduojama ne tik jo kūrybos apžvalga, bet ir visa Lietuvos dailės istorija. Labai džiugu, kad šalia tokų išvystame ir mažiau matytų, o gal ir visi nežinomų ankstyvųjų darbų. Tai dailininko kūrybinės pradžios kolekcija. Dalis šiu mums neiprastų K. Šimonio kūrių 1926 ar 1927 m. rodyti Paryžiuje. Tuo metu išleistas parodos ka-

taloras, kurio ižangą paraše žymus poetas simbolistas, Lietuvos diplomatė Oskaras Milašius. Tai ypač įdomi parodos dalis. Net menotyrininkai veikiausiai negalėtų pasakyti, kad šie spalvingi, ekspresyvūs ankstyvieji darbai priklauso K. Šimonui“, – parodą pristatė Nacionalinio M. K. Čiurlionio muziejaus direktorius Osvaldas Daugelis.

Menotyrininkė Aistė Praškevičiūtė išskiria net kelias K. Šimonio kūrybos stilistikas, kurias galima grupuoti į etapus ir priskirti tam tikroms dailės srovėms. Nors paroda sutilpo nedidelėse muziejaus erdvėse, jų stilistinė įvairovė aiškiai atskleista. K. Šimonis – vienas populiariausių XX a. Lietuvos dailininkų, atstovaujančių fantastinei ir kartu modernistinei bei *art deco* dailės kryptei. Parodoje darbai taip pat suskirstyti į atskiras grupes, todėl ne taip sunku pastebėti skirtumus. Tai ankstyvieji bandymai, kurių sklaida visuomenėje ypač džiaugėsi muziejaus direktorių; dailininko fantazijos bei praeities vaizdinių, tautosakos motyvų, atskleidžiančių lietuvių tapatybę. „lydinai“, sudarantys didžiąjį iš mums labiausiai žinomą kūrybos dalį; muzikinių intonacijų paveikslai, aiškiai sekantys M. K. Čiurlionio kūriniais, jų stilistika ir motyvais; kubofuturistiniai bei *art deco* stilistikos paveikslai – bene ryškiausiai ir įdomiausi, nes įgavę savitumo bruožų.

Ziūrovams gali visai nerūpėti, kaip ir kur įkurdinti menininką dailės istorijoje, tačiau muziejiniams ir mokslineiems tai beveik privalomas jo kūrybos tyrinėjimo etapas. Todėl K. Šimonio darbai ir vėl įdomūs.

„Šiandien galbūt vėl atėjo laikas iš naujo apibrėžti dailininko vietą

„Nakties gėlės“. 1920 m.

Lietuvos dailės istorijoje. Kai kurie specialistai, menininkai jį vertino gana skeptiškai, kaltino autodidaktizmu. Tačiau, jei atidžiau pažvelgtume į XX a. pradžios dailės tendencijas, pamatyti, kokios tuo metu stiprios K. Šimonio pozicijos. Jei ne Justino Vienožinskio dailės mokykloje išugdyta ekspressyvių, ryškių menininkų karta, dar nežinia, kokia linkme būtų pakrypės mūsų modernizmas.

Prisimenu, kaip 1998 m. rengėme *art deco* parodą. Buvo sunku nusakyti, kaip šis stilus skeidėsi, ar jis apskritai plėtotas Lietuvoje. Tačiau Stasys Ušinskas, K. Šimonis rado vietą ne tik Lietuvos, bet ir Europos *art deco* kontekste.

Prancūzijos kolegos taip pat ivertino K. Šimonio kūrybą ir kelis jo paveikslus atrinko šalia septyniolikos M. K. Čiurlionio darbų atstovaujant Lietuvai parodoje „Dvasių Europa“, aprūpiančioje okultinius, mistiškus dalykus atspindinčią kūrybą VIII–XX a. „Praeities ateitis“ bei „Senovės vaidilutės“ pristatyti Strasbūro šiuolaikinio meno muziejuje, vėliau iškeliao i Berną. Tarptautiniame kontekste lietuvių darbai puikiai pasirodė. Tam būtų

tikėj ir daugiau kūrinių, tačiau ne visi jie žinomi, įvertinti. Mūsų menotyrininkams dar yra ką veikti tyrinėjant net ir XX a. menininkų palikimą“, – mintimis dalijosi O. Daugelis.

Deja, K. Šimonio parodą surengti, jo darbus tyrinėti nėra taip paprasta, nes didžiausia ir geriausia kūrybinio palikimo dalis yra privačiose rankose. Dailininkas buvo labai mėgstamas ir gerbiamas to metu inteligenčijos, tad jo paveikslai iškeliavo į pasituričių ir viduriniosios klasės miestiečių butus. Jau beveik nepasiekiamai gausi išėjusio Bronislavo Lubio, kuris labai mėgo K. Šimonį ir rinko jo darbus, kolekcija. Tenka grožėtis tuo, ką išlaikė muziejų fondai.

K. Šimonio darbus vertinti ir nuoširdžiai mėgautis visada šiek tiek kebluka, nes šalia stovinti M. K. Čiurlionio figūra gerokai glumina. Tačiau negalima sakyti, kad meta šešėli. Savitas, vaizduotės sklidinas pasaulis autentiškas ir originalus; tautiniai, tautosakos motyvai – būdingi to laikotarpio bruožai. Lieka įsiklausyti į muziejinkų, parodos organizatorių kvietimą ir dailininką atrasti iš naujo.

„Raitelis“. XX a., 3-4 deš.

Biografijos eilėdara

Audronė MEŠKAUSKAITĖ

Rugsėjo 12 d. Istorinė prezidentūra pakvietė į poeto, publicisto, vertėjo, literatūros tyrinėtojo, Jeilio universitetu profesorių Tomo Venclovos kūrybos vakarą, skirtą poeto 75-mečiui. Susitikimas įstertė tarp dviejų apdovanojimams skirtų dienų: antradienį T. Venclovai įteiktas Kultūros ministerijos garbės ženklas „Nešk savo šviesą ir tikék“, o penktadienį už Lietuvos vardo garsinimą visame pasaulyje, dalyvavimą steigiant Lietuvos Helsinkio grupę, už indėlį į kaimyninių santykų su kitomis valstybėmis puoselėjimą ir plėtojimą jis apdovanotas Užsienio reikalų ministerijos garbės ženklu „Lietuvos diplomato žvaigždė“. Tai reiškia, kad ilgą apdovanojimų sąrašą (jis įvertintas LDK Gedimino ordino Komandoro kryžiumi, Vyčio Kryžiaus ordino Karininko kryžiumi, Nacionalinė kultūros ir meno premija, rašytojui suteiktas Vytauto Didžiojo universitetu garbės daktaro vardas – tai tik keli svarbiausieji) papildė dar du nauji ir kad gimtadienio savaitė buvo ištisė įtempta. Kūrybos vakare profesorius T. Venclova, kuris taip diskutavo ir Vytauto Didžiojo universitete apie akademinius reikalus, stai-ga virto poetu, nes monotonijos gyvenime linkęs vengti. Jei jau gyventi – tai keliose šalyse, jei dirbt – tai įvairiuose literatūros frontuose. Tačiau tą vakarą T. Venclovai norėjosi apsiriboti savo poezija ir kartu su klausytojais pasinerti į gilesnius jos sluoksnius,

kuriuos pasiekti dažniausiai įmanoma tik poetui padedant. Žinoma, galima patiems skaityti išėjusią poezijos rinktinę, tuomet ir literatūrogės Donatos Mitaitės monografiją „Tomas Venclova: biografijos ir kūrybos ženkli“, bet tiesioginis pokalbis visada arčiau tiesos.

„T. Venclovą mes pažįstame kaip puikų savo poezijos skaitovą ir komentatorių, kuris ižvalgiai ir skrupulungiai pateikia jos rašymo aplinkybes ir kontekstą. Poetas jau dabar taip išknuota klasiko figūra Lietuvoje. Dirba gausybėje literatūros sričių. Daug verčia, todėl, manau, jo poezių yra padariusi įtakos iš suktų, skaitytų rašytojų kūryba. T. Venclovą mes įvardydamome kaip intelektualinės kūrybos atstovą,

tačiau rinktinės įvade jis tam gana griežtai pasiprieseina. Teigia, kad jo poezija yra *poeisis docta*“, – susitikime poetą pristatė ir kalbino literatūrogė Dalia Kuiziniene.

O T. Venclovą, beveik visuose pokalbiuose išlaikantis akademiko preciziukumą, mėgina išsiaiškinti savokas, kurios tarsi apibrėžia pokalbio kontekstą. „Rašau *poeisis docta* – monetą poeziją, skirtą išprausiui skaitojuui, galinčiam suprasti užuominas, išsirodoti elipses, nutylėjimus, atpažinti citatas. Norint tokią poeziją suvokti reikia būti nemenkai apiskaitius. Tiesa, šie laikai tam ne itin palankūs, bet išsilavinusių žmonių vis dėlto yra. Manau, eilėraščius reikia aiškinti, jų užuominas komentuoti. Žinoma, jei be komentaro jie nela-

bai veikia skaitytojo samonę ar pa-samonę, yra mažai ko verti. Tačiau, jei komentaro visai nereikia, tai, mano manymu, primityvumo ženklas“, – kaltėjo poetas.

Vadinasi, T. Venclova mėgsta daryti tai, ko dažniausiai baidosi dauguma rašytojų. Aiškinti ir komentuoti savo kūrinius jiems atrodė labiausiai kankinantis užsiemimas, visiškai ne-reikalingas po to, kai skaitytojas perskaitė tekštą ir suvokė jį taip, kaip sugebėjo.

Tiksliu ir démesio mažiausiomis detaliems T. Venclovai galėtų pavydėti net koks tiksliau mokslų profesorius. Svarbu viskas: kiek eilučių eilėraštyje, kada ir kokioms aplinkybėmis jis parašytas. Taip keistai gyvenimo materija susitinka su intuicija ir aukštėnėmis jégomis, padedančiomis kūryboje. Todėl visai neatstiktinai „akademinės pakraipos“ publikai pritariamai linkčiojant va-kare buvo perskaityta nei daugiau, nei mažiau, o trisdešimt eilėraščių su pertraukėlėmis po kiekvienos dešimties. Ši pasirinkimą, be abej, taip pat lydėjo jį paaiskinanti istorija.

„Žymaus rusų poeto našlė Nadežda Mandelštam, tapusi mano bičiule, yra pasakiusi, kad geram rašytojui pakanka išspaustinti tūkstantį apgal-votų, patikrintų, daug kartų redaguotų eilučių. Jei nori save pateisinti prieš Dievą ar save pati – pakanka trisdešimties gerų eilėraščių“, – pri-siminė poetas.

Paskutinėje T. Venclovos eilėraščių knygoje, kurioje surinkta beveik viskas, kas jo parašyta, yra apie du šimtai eilėraščių. Todėl teko pada-ryti rimitą reviziją ir likti prie grupe-lės išrinktų. Ar tai buvo sponta-niškas, nuotakos padidintas sprem-dimas, ar nuoroda ateities moksli-ninkams bei skaitytojams, neaišku. Tačiau eilėraščiai chronologine tvarka tekėjo poeto preaities vaga ir

lydimi detalių paaškinimų virto savotiškomis jos iliustracijomis, išeinančiomis į siek tiek kitokių gyvenimo realybę. Kaip keičiasi poeto balso tembras skaitant eilėraštį ir mėginant nusakyti paslėptas jo užuominas, taip gali susivokti esant begalinius, skirtingus realybės ir poezijos krūvius. Jauti, kaip konkretios istorijos, datos, įvykiai, mirtys ir asmenybės īgauna kitus pavidalus, kaip išskleidžia poezijos suspaustame, koncentruotame laike. Eilėraštis tampa savotišku atsakymu (na, gal mėginimu atsakyti) į gyvenimo užduotų klausimą.

Istorijų buvo pačių įvairiausią: linksmu, pasakojančiu, kaip poetas Kazys Boruta vos nepasisavino pirmojo T. Venclovos eilėraščio ir neišspaustino savo rinktinę; taip pat itin skausmingų patircių, primenantį emigracijos pradžią ir apsvartančių jos dabartį, minini sudėtingų likimų, didelius darbus atlikusias asmenybes; vaikystės prisiminimų inspiraciją, surašytų poetui nebūdingomis laisvosiomis eilėmis, tekstu Vilniui, sudėtų silabine eilėdara, kuria po Maironio rašė tik pats T. Venclova. Galų gale tai ir meilės eilėraščiai, kurių dažniausiai neatpažįsta net ir rimčiausiai kūrybos tyrinėtojai. T. Venclova teigia tokį, be abej, esant, bet taip kruopščiai užmaskuotų, kaip ir dera prisiekusiam *poeisis docta* rašytojui.

Tada ir pamatai autorui, kurio biografija virto poezija, o tada ir vėl atvirkščiai – žmogų, kuris tarsi be galio džiaugiasi turėdamas SAVE, dižiuojasi plėčiai savo horizontais, kuris kalbėdamasis pašnekovą trum-pam kviečiasi į savaičių išrengtą svetainę, kurioje galioja labai savitos etiketės taisykles. Užėini, o išėjęs jautiesi lyg visai nemažai pasaulio ap-keliaivęs.

Autorės nuotrauka

Paula URBONAITĖ

Eik iš čia, Lulu

Autore asmeninio archyvo nuotrauka

Mes trys buvom susikibę už rankų. Mo, Ūselis ir aš.

—... ir reikia suktis, kol apsisuks galva, — aiškinu aš, — tada pasileisti ir kristi ant grindų!

— Ir kas tada bus? — klausia Ūselis, o aš išpučiu akis, negalédamas patikėti, kad jis nežino.

— Tada Žemė sukas.

Mo nusijuokia ir tvirčiau spusteli mano ranką.

— Tikrai, Sauliau, juk Žemė sukas.

Ir mes sukamés, sukamés, Ūselis šypsosi, mama kvatoja, o akyse viskas susilieja... Šian-dien sninga, nors ne Kalėdos, viskas balta. Mes krintam ant grindų, tačiau šalia guli tik Ūselis. Aš atsisėdu ir pažiūriu į rankas — jos surištos.

Tvarsciai balti, dvokia svogūnais.

Giliai įkvepiu ir atmerkiu akis. „I mane žiūri mano akys“, — pagalvoju, tačiau suprantu, kad jos Lulu.

— Tas baisus sapnas? — klausia ji ir pasi-slenka arčiau.

Aš akimirką sutrinku. Lulu niekada nekalba, tik kartais šypsosi, linksi galva, tačiau visada tyli.

— Taip... — sušnabždu žiūrėdama, kaip nuo jos balso rusvos lubos nusidažo balta.

Lulu žiūri į mane susigėdusi, man pasirodo, kad ji tvirčiau suspaudžia lūpas.

Aš atsisėdu lovoje, o Lulu įsitaiso ant mano pagalvės. Ji ramiai žiūri į lubas, ir jos pa-mažu nurusvėja. Pastebiu, kad šiek tiek blyškiau.

— Tai pasakok, — pareikalauju.

Ji gūžtelį pečiaiš.

— Kaip tėvas? — vėl klausiu.

Žiūrėdama į lubas, Lulu minutėlė pamastu, palinksi.

— Nieko nesuprato?

Lulu energingai papurto galvą ir pažiūri į mane. Aš šypteliu, o ji tarsi atkartoja — lengvai ir vėjavaikiškai.

— Kaip Ta? — po trumpos tylos paklausiu.

Ji suneria rankas ir tyli, atrodo, kažko kluoso. Po sekundės pasigirsta:

— Ligita! Pusryčiai! — šaukia tėvas.

Lulu klausiamai pažiūri į mane, o aš tik linkteliu:

— Eik, — sakau jai, — tik atsimink, kad aš nemégstu svogūnų; Ta Karvė jų visad per daug pripjausto.

Kai ji eina prie durų, sekū kiekvieną žings-

nį ir mąstau, kad Lulu graži. Jos plaukai švie-sūs, sruogelėmis bangoja iki liemens. Akys rudos, didelės, kartais per daug jausmingos. Visai kaip mano.

— Ir, Lulu, — dar pašaukiu ją, — atsimink, kad tétes — Ūselis, o tu — Trupinėlis.

Lulu žiūri į mane, tarsi nesupratusi, ką pasakiau, bet galiausiai šypteli.

Aš patenkinta išsisiu ant lovos, o apa-čioje suskamba šaukštai.

Kitą rytą Lulu vėl pusryčiavo su Ūseliu ir Ta Karve. Aš tyliai nusileidau laiptais ir bandžiau pabėgti iš namų nepastebėta, tačiau mano žvilgsnis užkliuvo už Tos. Ji sédėjo Mo vietoje ir valgė košę taip, tarsi siustų mažy-čius oro bučinukus: rydama visada papūsda-vuo lūpas.

— Ligita? — klausia tétes, pasilenkęs į priekį, kad geriau matytu mane, — Trupinėli, sėsk, pavalyk.

Aš apsidairau, tačiau Lulu nematyti. Jeinu į virtuve: čia tik tétes ir Ta, tvarkingai sudė-jus rausvas lūpas.

— Kur Lulu? — trumpai paklausiu.

Ta Karvė nuryja košę ir vos prasižiojusi žiūri į tétes. Tétes spokso į mane suraukęs antakius.

— Kas ta Lulu?

Kartais negaliu patikėti, koks nepastabus yra Ūselis.

— Lulu, téti, Lulu!

— Sauliau, sakiau, kad ji kažkokia keista, — užsiveda Ta, tačiau tuo pat metu aš pa-matau Lulu.

Ji traukia mūsų sodo vartelių link. Kai Lu-lu eina, gélés nubala, žolė išsilygina ir pa-virsta ledu.

Akimirką ji atsisuka, pažiūri į mane ir dingsta.

Lauke lyja. Aš griebiu batus į rankas ir išleikiu basa paskui Lulu, tačiau lauke vėl viskas žaliuoja, kvepia vasara ir lietum. O Lulu visad primena gaivų žiemos rytą. Turbūt dėl to mano rankos vis dažniau dreba. Man šalta.

— Ligita? Kas tau yra? — šaukia Ūselis iš kiemo, o aš bėgu kuo toliau.

Bégū ir įsivaizduoju, kaip tétes apsikabi-na Tą Karvę, o ji šnabžda jam: „Gal išaugs, gal išaugs.“ Tėvas paglosto jos trumpus švie-sius serius — pasityciojam iš plaukų.

Lulu gyvena dvare, tačiau jis aplieistas. Čia želia žolės, aukštesnės už mane, o kojas bado butelių kamšteliai. Dvaras kažkada buvo

gražus, bet stogas prakiuro, viduje kažkas pa-tiesė čiužinių, šalia jo gulėjo padanga.

Galbūt dėl to Lulu pasikviečiau pas save.

— Ligita?

Cia man patinka tik balkonas įmantriu juo-du turėklu, padarytu taip, kad kiekviena me-talinė gija primena besiraizgančias medžių šakas. Lulu mėgsta ant jo sédėti nuleidusi galvą žemyn. O aš bijau aukščio ir bijau, kad ji nebijo. Kai pasikviečiau Lulu, žinojau, kad pas mane saugiau.

— Ligita?! — vėl pasigirsta klausiamas bal-sas, ir aš atsisuku.

— Iš dvaro išeina Simonas.

— Simonai?! — šaukia aš. — Lulu dingo!

Simonas žiūri į mane kokią minutę, bet galiausiai tik kreivai šypteli:

— Jūs labai susidraugavusios, ką?

Jis — kvailys. Nuduriu žvilgsnį žemyn: jo batai gerokai per dideli. Batas. Jis — Batas. Didelis, neskonimas, užrištas raudonai mur-ziniais raišteliais.

— Mes dvynės, Simonai.

Jis pasirausia kisenėj ir įbruka man į delnā Tai, Apie Ką Galiu Kalbėti Tik Su Lulu. Mai-šelis truputį primena ją, nes viskas, kas viduje, panašu į sniegą. „Bet jis netirps“, — kar-ta man ji pasakė į ausi.

— Tau tikrai jau ganėtinai kvankšt, — taria jis, — truputį palauk prieš...

— Ji išėjo, ar suprant? Ji išėjo!

Net nepajaučiu, kaip pradedu rékti jam į veidą ir užminu ant batų, tačiau jie tik susi-paudžia — kojos neapčiuopiu.

— O tu žiūrek, kad pati tuo!... — Simonas žiūri į mane pikta, tačiau gretai nusiramina.

Jis visada rimtas. Kai pasiskundžiau dėl to Lulu, ji atsakė, kad jis toks turi būti.

— Tavo rankos dreba, — sako jis.

— Man šalta.

— Vasarą? — Simonas kilsteli antakį. — Ta tavo Lulu... Gal ji... Supranti, hm, gal ji kalba?

Aš staigiai nulipu nuo jo batų.

— Kaip tu?..

— Lulu... — Simonas liūdnai šypteli, — Lulu visada ateina.

Atvirai sakant, Simoną supranta tik Lulu, tačiau šalia jos nėra.

Aš nubėgu į dvarą, viduje vos neužkliūvu už padangos.

— Tau tikrai reikėtų susitarkyti, — sušnibždu po nosim.

Dabar Simono duotas maišelis jau tuščias, paslepiu jį sudulkėjusioje spintoje.

Šitam name kvepia snaigėm ir dar kažkuo keistu, atrodo, niekada anksčiau neužuostu. Tarsi šalčio kvapas, bet jis nemalonai ran-gosi nosyje: lyg kutena, lyg kanda.

— Labas, — sako Lulu.

Ji vėl sėdi ant turéklo, tik ši kartą pasisukus į mane. Laukė.

Aš nusipurtau. Gal dėl to, kad dar nepri-pratau prie jos balso, o gal dėl kvapo ir baltumos, kuri nemalonai šiurpina odą.

— Kodėl išėjai? — klausiu.

Ji gūžtelį pečiaiš. Atsainiai, nerūpestingai, nebyliai sakydamas, kad jai vis vien.

— O tu žinai, kada aš gimiau? — netikėtai paklausia.

Minutę susimąstau. Kvailas klausimas. Juk mes dvynės.

— Ne, mes negimėm kartu, — Lulu išdykė-liškai nusijuokia, — aš gimiau vėliau!

Lulu žiūri į mane, atrodo, bando kažką pa-sakyti, matau, kad liečia plaukus, pirštais su-spaudžia plaukų sruogą ir...

Lulu energingai linksi, tempia į manę baltą, sušalusį minties siūlą.

— Aš gimiau... — pradeda Lulu, vyniodama į ant piršto.

— Kovą.

— Kai... — Lulu ragina mane, siūlas įsi-tempia.

— Atėjo...

Aš atsisėdu ant žemės, mintis nutrūksta, žiūri į Lulu, ji juokiasi, ant jos smiliaus šokinėja minties galiukas. Atrodo, kad sninga, apsninga viską aplinkui ją. Tyla.

Apsninga mane.

Prameriu akis. Mo nusikirpus plaukus, Ūselis skaito knygą.

— Mama! Mama! — šaukia šviesiaplaukė mergaitę, — aš noriu būti tokia kaip tu!

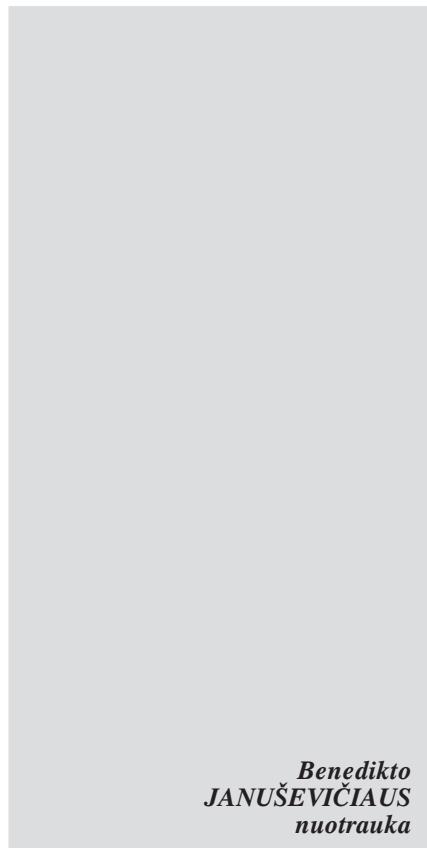
— Būk savim, Ligita.

Mergaitė sužvairuoja į mane ir kyšteli lie-žuvę.

— Tada man nereikia Lulu, — nusprenžžia.

Mo kvatoja, Ūselis linkčioja, už lango pradeda snigti, o namie kažkas verda sriubą su svogūnais. Aš žiūriu laukan, tačiau viskas tik baltėja, baltėja... Mergytė auga, jos plaukai sutrumpėja, lūpos nenatūraliai parausta.

— Eik iš čia, Lulu, — sako ji man.

Benedikto
JANUŠEVICIAUS
nuotrauka

Mindaugas KIRKA

WiFi

trys sveika marija ir dievas atleidžia
– nebrangus tarifas tik ryšys trūkinėja
tik baisu kad iš išpročio ims ir pamirš
operatorius sujungti

todėl vis dažniau jungiuosi 1:1
arba uždegęs palieku
žinutę

auto-

ir jei gerti tai gerti lygiai tiek kad dar liktu
bent išprotis grįžti savo kojom namo
tūstančiom gatvėm kartojant kad ji
va ji tai nežino ką reiškia
stumtis į tamsą

gavus žinutę kartoti kad šūdas
kad lauki kada iš už kampo iššoks
pinigų ar tai piniginės kad tada
va tada tai pasimuštam

po šitiekos metų
po dantį už dieną

- (minus)

trypčioji vietoj tartum mindamas šieną ant
zveno
tik iš kur štieki šalčio – laidai įsitempę lyg
stygos
sugrotum ką nors bet gelia ir stingdo rudo
vis šaltiesnis už žiemą

trypčioji vietoj tartum laukdamas kol pajudės
pats kelias ims trauktis į šiaurę tollyn nuo namų
kol už tave ir už laiką rankas
ant krūtinės sudės

trypčioji vietoj vis laukdamas
vis kartodamas
tai iš kur tiek tavęs
vienatvės pilnoji

suicide

žudosi paukščiai į langus o žmonės pro juos
žvelgdamai į blėstantį tolį iššoka ir sklendžia
i amžiną viešpaties šalį
lietaus pritvinkusią
debesų karaliją

pro ištisą dieną ganomą žaibo botagais
per audrą genamą degančią avį
vėlėmis kyla prikibę prie ūko

kartu su rasa
iškrenta nakčiai

Svarbiausia pasiruošti

Marškiniai nupirkti jeigu kas
Na žinai jeigu kas atsikėtų
Viršutiniam stalčiui padėta
Kaip ir visa ko gali prieikti

Pinigų šiek tiek įvyti
Tarp rankovių įkištas lapukas
Su kodais adresais telefonais visų

Kam skambint pirmiausiai – pabraukta
Tamsiau užrašyti vardai
– Kas buvo skolingo
Kam buvo atleista
Kas sakė padėsiąs

O dabar jau einu
Be manęs kaip be rankų
– Patys nei banko
Nei durų išlaužt

Regėjimai

Tragiškai žuvusiai Kotryna K.

O kas toliau
O toliau girdi
Kaip žiogai tėsia giesmę
Kaip žuvys trinasi pelekais
I upės dugnq

Kaip srovė neša plaustą
Kaip plaustas nešas tave
Kaip už posūkio posūkis
Krantą skalauja

O kas toliau
O toliau vėjas per mišką
Paukščiai per vėją
Tiesiai į dangų

Rasa KUTKAITĖ

pradžia

per daug šviesos
lyg būtų kas nurėžęs vokus
po kuriais slėpiau visą patirtį

dykumos byra į akis

vanduo

liko ant tavo kaktos
sugniaužtuose delnuose
kuriuose nuskendo visa eskadrilė laivų
skrendančių į mano akis

nieko nematau

tik girdžiu šiurenant
kadais girdėtas
verksmo nuotrupas
kurią skleidė
dar negimęs kūdikis

mano motinos iščiose

iš dūmų

sėdėjai toje lauko kavinėje
greta iš vielos išlankstyti siluetų
kurie kalbėjo į tuščius kibirus
nesuprantamas mantras

kiekvienas stipriaus išstartas garsas
lyg aukciono plakatas kaukšteldavo
i varinius smilkinius
parduota
duota
ta

cigaretės dūmu
atsainiai vedžiojai
tos
siluetą
ant likusios tuščios gretimos kėdės

mergaite
tu nepanaši į save
žaliosios arbato akys yra iš svetimos novelės
tu nemoki piešti vėjo kaukolės
pro kurios akiduobes dūmais veržiasi
mano gyvenimas

tik serbentų krūmas
po kuriuo jau brékstant užmiegiai
niūniuodama svetimo vyro kvėpavimą
yra toks tikras

mergaite
kasnakt prieš numirdamas
aš išmokau apskabinti tave

lytēdamas
nepažistamą moterį

šaknys

žodžiai
kurie rodos nieko nereiškia
skverbiasi grąžtu gilyn

lyg būtum apnuogintas ir nuolat alkanas
dykroj atsidūrės žvėris

viskų siurbi į save
i savo vaikus
jų sapnus ir šešelius

niekur nebūdamas
esi godžiai išplitęs visur

Aušros GRIGIENĖS nuotrauka

kartu su pienių pūkais
jų šaknimis
jaugės pats į save

be tikėjimo
jog viskas kada nors gali baigtis

galbūt

jei galėčiau išsinerti
iš nugyventų sapnų
eiti
užmiršus visas vinos
sukaltas į kūną lyg į karstą
kurį užpils žemėmis
man nebūnant savyje

jei galėčiau palikti
iškvėptas mintis
neprisiminus savęs
žengti
kaskart pirmuosius jausmus

jei galėčiau
surinkti save
iš pievos žieduose paliktu
bičių pėdsakų

man daugiau niekada
nebereikėtų
numirti

Šių dienų būtis

Sigita PANKINAITĖ

*Jei negali būti puisis ant viršūnės kalvos
Medeliu būk slėny, bet tikai
Prie šaltinio geriausiu;
Jei medelis nesi, būki krūmu mažu. (...)*

D. Malloch

Žmogus iš prigimties kaip kūrėjas ir statytojas stengiasi gyvenime ką nors reikšminga nuveikti, sī tā pasiekti. Kartais užtenka pasodinti medį ar pastatyti namą – kad tik būtų prasmingas jokelias. Pirmiausia žmogus paprasčiausiai ieškojo vietas po saule, bet, tobulejant civilizacijoms, tobulejō ir pats: nestokojo didžiausi ambicijų, seké idealais, sieké nežmoniškai sunkių tikslų. Taip išmoko save realizuoti ir džiaugiasi atpildu – pripažinimu. Ne tiek spaudžiamas visuomenės ar trokšdamas asmeninės gerovės, kiek inertiskai, lyg tai būtų užprogramuotas įprotis. Kartais žmogaus gyvenimas tarytum persikelia į sceną ar žaidimą aikštėle: čia atliekami tam tikri vaidmenys, kuriamos strategijos ir taisykles. Dažnai jos laužomos. Žmogus pamėgo materialumą, apčiuopiamas vertybės, be galio gérusi estetika, savimi ir kitais. Be viso to dažnai jaučiasi tuščias ir niekam nereikalinas. Filosofas Arvydas Šliogeris antropologiniame straipsnyje „Niekio sūnus“ žmogaus siekį save materializuoti ir gyvenime ką nors apčiuopiamo sukurti paaiškina pastangomis patvirtinti save ir tikrovę, užpildant neįsvengiamą žmogiskos būties tuštumą.

Globaliame ir, atrodo, nuolat modernėjančiame pasaulyje sie-

kiamybe tapo tai, kas ganėtinai brangu, išradininga, gražu akiai. Vis mažiau lieka paprastumo, asketiškumo ir dvasingumo. Pasak socio-ologo Zigmunto Baumano, globalizacija – „tai, kas su mumis vienais vyksta“. Šiandien greitai įveikiami didžiausi atstumai, informacija lengvai prieinama – tai leidžia užsiimti įvairia veikla ir kasdien sužinoti daug naujo, tad šiuolaikinis žmogus patria, jog gyvenimo tempas greitėja, tobolumui ribų nėra, dideli darbai taip pasigérējimo vertais objektais ir gyvenimo tikslu. Mes siekiame būti geresni nei kiti arba jiems bent jau prilygti. „Būti ar nebūti?“ keičiamama klausima „Kiek turėti, kaip išsivertinti ir ką pasiekti?“ Vartotojiškumas ir materializmas – įprasta mūsų kasdienybės dalis. Gal taip iš tiesų lengviausia įrodyti, kad čia esame ir kad mūsų buvimas kažkuo ypatinges, bent jau prasmingas?

Vis dėlto siekiant gyventi pagal nusistovėjusias nuostatas ir normas, nuolat pakliūvama į nerimo spastus, dažnai kankinai klausimai: kas aš esu šiam dideliame pasaulyje, kur mano vieta, ką aš galiu? Pamirštama įsiklausyti į tikrajį save ir gyventi harmoningai su savimi bei aplinka. Sociologas Ulrichas Beckas šiuolaikinių individų tapatumą apibūdina kaip itin lankstų, dinamišką, atvirą nuolat kintančiai aplinkai, nes žinojimas ir gebėjimai žmogui leidžia refleksyviai ir savarankiskai pasirinkti. Iš vienos pusės, čia lyg ir atsiveria neribotos galimybės, tačiau kai kuriems asmenims sunku pasinaudoti net menkiausiomis iš jų, ir tai sukuria barjerus, trukdancius prisitaikyti ir jaustis visaverčiais šiuolaikinio pasailio gyventojais. Kiek šių dienų žmogus apskritai laisvas savo rinktis būti kuo nori, o

kiek jo pasirinkimai ribojami kuriant tam tikrus rėmus, į kuriuos nelengva įtilpti?

Moderni visuomenė, neišvenčiamai veikiamo Vakarų pasaulyje autors ir gyvenimo būdo, per žiniasklaidą bei socialinėje aplinkoje kuria tam tikrą sėkmės lydimą žmogaus modelį, rodo pavyzdį, koks turi būti globalus pilietis, kaip svarbu kopti karjeros laiptais, uždirbtai užtektinai pinių, keliauti, gražiai atrodyti. Tačiau daugumai gyvenančių ties skurdo riba ar tiems, kuriuos aplenkia sėkmė, toks gyvenimo būdas atrodo ne realybė, o tolima vižija. Z. Baumano vadinamieji „išvietinti“, kaip „globalaus pilietės“ priesingybė, dėl sudėtingų gyvenimo salgygų tarsi įstrigę nykioje realybėje, junta visuomenės susvetinėjimą, socialinę atskirtį. Pasaulis tampa ne namais, o atšiauria vieta. Save atrasti, realizuoti, būti įdomiam kitiems – būtina. Tačiau ar iš tiesų esama tokio didelio skirtumo tarp žmonių, ju galimybų ir siekių? Stai kitam nereikiu nieko ypatingo, kad jautusiai laimingas ir visavertis...

Tikriausiai čia ypač daug lemia mūsų prigimtis. Vidinė sankloda, kultūra ir tradicijos didžiasias gyvenimo patirtis neišvengiamai formuoja už mus. Vieni jau gimsta talentingi, apdovanoti. Kiti tampa gerais tam tikru sričių specialistais, sunkiu darbu ir pastangomis atkakliai siekiančiais tikslų. Dar kiti nuolat ieško savęs, neatrastami pašaukimio nei profesineje, nei asmeninėje erdvėje. Yra ir tokiai, kurie sugeba viską, bet galiausiai paskęsta galimybų ir troškimų jūroje. O dar kiti, deja, neįsivertinta gyvenime, nes nesugeba, neprisitaiko, yra silpnai ir pri spausti negandų. Nors mes esame globalaus pasailio dalis, egzistuojame ir kaip individualūs, lo-

kalūs pasauliai – įvairūs, sudėtingi, kintantys. Kiekvienam pašaukimo ir egzistencijos suvokimo kelias skirtinas.

Galiausiai kiekvienas patiria, kad sėkmė ir visavertis gyvenimas toli gražu néra vien pačių nuopelnas – daug kas lyg ir sustyguo, numatyta, neįsvengiamai. Kai ką pasirenkame patys, kai kurių dalykų negalime pakeisti, su kuo turime susitaikyti. Svarbu, kur ir kuriuo laiku gimėme: civilizacija, bendrumą kuriančios vertybės, miestas ar kaimas, turtinga ar skurdži socialinė ir ekonominė aplinka: žmonės, kurie mus supa, moko, ikvepia, ugdo moralines nuostatas: tėvai, mokykla, bendraminčiai, autoritetai; kūnas, kuriame apsigyvename; asmeninės savybės, kurių negalime pakeisti – visa tai duota, kad balansas nebūtų toks tuščias.

O jei sunerimės stabteli ir paklaus, kaip pritapti prie gražaus ir daug žadančio pasaulio? Arba nuolat slegia mintys, ką reiškia visavertiskai gyventi, o gal nereikiu?

Jei kalbamė apie pasaulinę krizę, galimą kapitalizmo žlugimą, apie tai, kaip sunku surasti vietą po saule, žmogus yra bejėgis ką nors pakeisti. Bet nuo jo prikluso, kaip jis viduje kovos su nerimiu ir tuštumos baime. Stiprybė išlikti tuo, kas esi, gebėjimas kūrybiškai ir su meile žvelgti į pasaulį padeda įveikti neviltį. Nuo senovės garsūs filosofai ir psychologai kélé ontologinius klausimus, kiek svarbi žmogaus apsisprendimo ir valios laisvė, kiek jis pats prisideda prie savo laimės kūrimo. Rollo May'us, garsus amerikiečių egzistencinės krypties psychologas, akcentuoja valios, apsisprendimo, iniciatyvos, gebėjimo išlikti tvirto charakterio, įsiklausymo į save ir neabejingumo kitam svarbų individu gyvenimo kokybei bei laime užtikrinti. Nors laimė – abstrakti būsena, kiekvienam šiuolaikiniam žmogui svarbu jaustis vertingam, saugiam, kad nepalūžtu ir nepaskęstu beprasmybėje. Tik pasiekę vidinę har-

moniją mes galėsime išgyventi nerimo kūpiną laiką.

Kad ir koks grėsminges pasirodytu skubos amžius, pilnatvė išgyvenama suvokiant save kaip darios visumos dalį. Padeda žinojimas, kad stoka nepaverčia laiminu, bet perteklius žaloja. Harmoningos sielos žmogaus neapgauna vartotojiskumo alkis ir troškimų euforija. Jis viena ranka siekia daikto, kita jį stumia, nevengia grožėtis ir megautis malonumais, bet mokosi pažinti ir tai, kas bjauru bei aspektiskai nyku. Globalus pasaulis jam nei atšiaurus, nei per daug priimtinės. Jam gera būti aktyviu to pasailio gyventoju, džiaugtis nuopelnais ir turtu, bet likti be nieko, vienam ir aplieštam néra nepakeliamą. Šis žmogus siekia ką nors įrodyti, bet ne didžiausiais darbais, o mažais ir kilnumą sau bei kitiems rodančiais poelgiais. Jam patinka būti pripažintam, tačiau ne ramybės kaina, o laisvai pasirenkant. Jis laimingas atradęs pašaukimą, kad ir patį nereikšmingiausią kitiems, bet svarbų pačiam sau. Prisirišmas prie materialios gerovės ir saiko stoka jam kelia ne pilnatvės, o dvasinės tuštumos pojūtį.

Harmoninga žmogaus kasdiebybė – gérėjimasis mažais dalykais, ne smerkimas, bet ir ne pervertinimas to, kas materialu, draugystė su gamta, nuosaikumas, ne noras primesti savo nuomonės kitiems. Nepaisytas svetimo balsu. Tegul išlieka tikslas – žmogiškos laisvės pojūtis, nesvarbu, kokiam pasealyje gyvename. Laisvės nuoto, kas prirakina, apsunkina, vargina ir neleidžia tobuleti kartu su prigimtiniais tikslais. Išgyvenant sumaištį galiausiai verta suprasti, kad netikri troškimai, perdėtas vartotojiskumas, apsimetinėjimas vedė prie visiško nemokėjimo įsiklausyti į save ir galiausiai prie dvasinio sąstingio. Nesvarbu, ką mes veiksime, kokias pareigas eisime, atrodysime galingi ar silpi, šiam pasealyje jausimės laimangi tik būdami savo laimės kūrėjai. Galbūt žengdami po mažą žingsnį pirmyn, bet neuidami harmoningą būties kelią.

/ 160 /

Mantas VASILKEVIČIUS

Skiriu I. G., arba ryžiam Elfui

Kišenė. Kiek žodžių gali tilpti kišenėj?

100?
200?
360?

Tai priklauso nuo kišenės gylį ir pločio? Gal nuo storio ir tūrio? O gal nuo kišenės formato: .txt, .doc, .xls, .jpg?

Šiandien kišenėje telpa daug, labai daug žodžių. Šiandien kišenės užkištros žodžiai. Jos plyštą, taip, jei tik galėtų, tikrai plyštą nuo ne pakeliamo tuščių, beprasmių žodžių svorio. Bet negali. Šiandien žodžiai suspausti, supresuoti visokais super_ZIP, super_RAR ir kitais superformatais. Jie uždaryti vakuume, paslėpti mūsų kišenėse, kur jų kasdien daugėja ir daugėja. Jie ten dauginasi ir plinta matematine progresija kaip gripo sukėlėjai. Kai pasiekia kritinę masę, kai neįsitenka begaliniam vakuume, tiesiog daļi savęs išmeta į juodają užmarštės skyly, kad viską galėtų pakartoti dar, Dar ir DAR KARTĄ! Tada vėl dauginasi ir plinta, kol vėl prireikia juodosios skylys...

Ir taip tik vienoj kišenėj. O jų šiandien pilnos gatvės, Kavinės, Blurai, BUTai, KAMBARIAI.

Kišenės neturi katė. Neturi šuo. Ir arklys neturi. Turi jas toks dvirkis žolédis, apsimetęs mésedžiu. Apsimesti – skiriamasis jo rūšies bruozas. Apsimesti prieš kitus, apsimesti prieš save. Viskuo, visame APSIMESTI!

Jis nori bendrauti, bet Bijo likti nesuprastas, Bijo likti vienas. Iš tų baimių Jis padaro viską, kad liktų nesuprastas, kad liktų vienas.

Evoliucijos atsikiltinumų rate suradės formulę „160 * N“ Jis émė judėti atgal. Ratas sustojo ir iš lėto pradėjo suktis priešinga kryptimi. Evoliucija baigėsi. Prasidėjo devoliucija. Tik Jis to nepastebėjo. Ne galédamas per minutę, per valandą, per dieną, per metus grįžti į gamtą (iš Gamtos liko tik patogus būstas) Jis dar bando būti žmogumi: kalbėti, bendrauti, skaityti, mokytis, jausti. Bet Ratas jau sukasi atgal. Tik jis to dar nežino, dar nepastebėjo.

Jis dar geba tarti garsus, moka žodžius, bet šie jau netekę prasmės. Jie nebesusikalba. Jų semantika mirė. Bendravimas primena klykiančius varnų pulkų, kai šimtas rékia Sau, apie Save, bet negirdi kitų. Jie jau

varnos! Jiems tik reikia! Jie tik nori: bendravimo, šilumos, supratimo. Jiems tik reikia Reikia REIKIA...

Ir Jam reikia. Tik reikia. Labai reikia: bendravimo, šilumos, supratimo.

Kitos 99/-ios varnos kelia triukšmą tik tam, kad Jam būtų sunkiau, kad Jis kentėtų. O jeigu Jis patylėtų? Bent akimirką patylėtų – išgirstų, kad likusioms 99/-ioms reikia to paties: bendravimo, šilumos, supratimo. Bet Jam tokios mintys neateina į galvą. Ir neateis. Juk ratas jau rieda atgal.

Didysis ratas sukas atgal, o mažasis lūžtančios komunikacijos ratas prasidėda ir baigiasi kišenėje. Susipažinus ištariama frazė Gal duosi nr.? Taip prasidėda mažasis tuštumos ratas. Tada kišenę pasiekia Tu man patinki, vėliau Nepyk; ir galop Skirkimės. Mažasis ratas prasidėda ir pasibaigia kišenėje, o Didysis jau rieda atgal.

Planeta sukas pirmyn. O Mūsų ratas rieda atgal. Ir mus skiria tik...

160

Sekundžių
Minucių
Valandų
Dienų
Savaicių
Mėnesių
Metų

Iki pabaigos.
Nes Ratas jau sukas...

MargiSakalai.lt

Rimgaudo MALECKO iliustracija

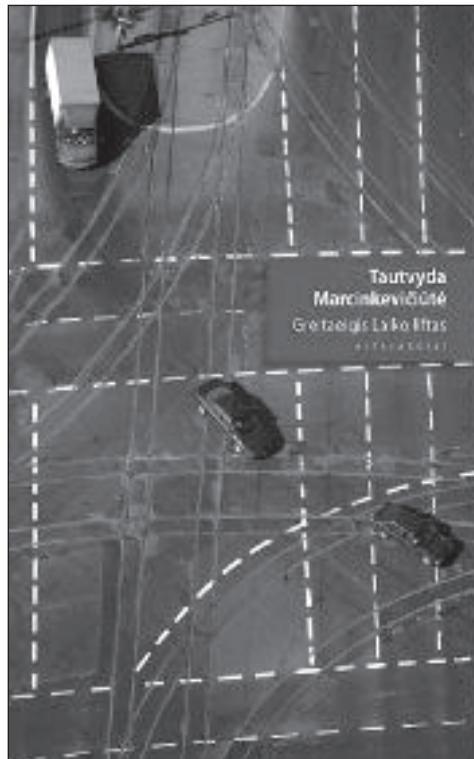
Prisiliitimai prie laiko ir žodžių prasmės

Neringa BUTNORIŪTĖ

Poezijos žodis reikalauja įsiskaityti. Tuo išsitikinusi dešimtają eilėraščių knygą „Greitaeigis Laiko liftas“* išleidusi Tautvyda Marcinkevičiūtė. Ketvirtajame virselyje poetė atskleidžia, kad remiasi Ferdinandu de Saussure'o teorija, kurios iprasmėninės virsta jai paklūstancio rašytojo žaidimo aikštėje. Teigiamo, kad rašymo procese kūrėja nuolat stebina skirtingiausias reikšmes turinčių žodžių vidi-nis giminigumas.

Tokia poetinė „Greitaeigis Laiko liftas“ programa sukelia azartišką norą priimti poetės siūlomas taisykles, susitelkti ties tuo, ką ji skaitoju atveria. Anotacija įpareigoja tikėtis bėsiveržiančio avangardo, bet jis pasirodo ne vi-sa apimantis: knygoje žodžiu artikuliaivimas iš tiesų nėra labai radikalus. Tiksliau sakant, T. Marcinkevičiūtės tekstuose formalumas netampa kūrinio esme, žodžiai nevarijuojama vien dėl paties rašančiam džiaugsmą keliančio proceso. Knygoje nemažai tekštų, kuriuose poetė-žaidėja užleidžia pozicijas poetei-stebetojai, apsieinančiai be kalbinių žaidimų. O žodžio skaidymas tiek užpildo visą tekstą, tiek pasitelkiamas kaip vienkartinis eilėraščio elementas. Nemanyčiau, kad tai nesuge-bėjimas išlaikyti programinį videntumą. T. Marcinkevičiūtė nenuvargina skaitytojo, bet, pasiūlydama įvairovę, tarsi pratina jį įdėmniau žvelgti į tekstą ir labiau pasiskliauti kūrėjo var-tojamo žodžio svarumu. Be to, kalbinių aso-ciacijų tinklas leidžia atispirti nuo poetų tekstuose tokios dažnos savistabos, kurių skaitytojo vaizduotė mėgsta susieti su autobiografi-nėmis detalemis.

Paėmus į rankas „Greitaeigis Laiko liftas“, viena šalia kitos knygoje sudėtos tekstu pos-ros émė ir susispyné ne vien tematiškai pagal skyrius. Asociatyviomis, bet skirtinges žinutes nešančiomis nuorodomis tampa greta su-dėtu tekstu padavinimai (eil. „Kas geria vyną vienas“ ir „Arbatos gérimo ceremonias“) ir atskirai atskleidžiami motyvai, pavyzdžiu, šviesos greitis, ryškumas „Paraleliniuose pa-

sauliuose“ bei šalia esančiame trumputuje „Lyg amūro tigras“. Toks neatsitiktinė (?) knygos sudarymas nenuobodžiai prateis poetės siūlomą reikšmių gimininguo idėją.

Ar poetė tekstuose iš tikrujų pavyksta at-verti prasmėnius vienetus? Kai kuriais atvejais homoformos organiškai išsilieja į kūrini: „o vaikai yra vaikai, niekas jų ne-vaiko, net jei / pilis sulyg-ta arba sulyg-inta su pamatais; kiek čia vietas slėpy- / néms!“ (p. 11). Yra at-vejų, kai žodžiu rysiai paveikūs ir neišryškin- ti: „Argentum Argentina - ar, skuru išgintu gentie / Iš mano krašto, radau žadėtaij sidabrą, / Jei ne kasykloj, saugomoj bemiog Argo, / Tai vieną dieną atsibudusi savuos plaukuos?“ (p. 101). Retsykiai žodžio perskaitymo galimybės ne tik atkreipia skaitytojo dėmesį, bet

atrodė perdėm apaugintos primetamomis reikš-mėmis: „Ne niek(ai)esti, kai imama (ne)-kėsti gimičių namų, / kuriuose valg-oma, kai dar ne sark-oma, mie-gama, kai dar už / sienos negro-jama gama, kai glost-oma, nes niekas dar ne lost, lost, lost, kad galėtų būti bengalinėje, bet begalinėje naftyje“ (p. 10). Kartais pasitaiko tuštokų mėginių: „Skaidr-ėju lyg eskimų / Žemej radus skaidr'ų krištolo / Kristala“ (p. 103). Neprasmingai atrodė per asociacijas aiš-kinami kūrīvo neigaunantys žodžiai: „Namai jud-a, bet niekados netampa Jud-u“ (p. 10) arba „Kalmanas, ne kaimynas, suėdës visus / kalmarus“ (p. 48). Taigi kai kas poetei paklūsta, dėl to vietomis imi abejoti, ar iš tiesų visur reikalingas žodžio skaidymo viešinimas. Reikšmių gimininguo paieškai priimti kaip žaidimą, o ši suprantu kaip komunikatyvia veiklą – kūrīnys reikalauja ne vien kūrējo darbo, bet ir aktyvios suvokėjo pastangos. Skai-tytojui, sutinkančiam su poetės prisūtumu už-daviniu, net ir primytinai neišviešintos aliteracijos gali prabili ne mažiau paveikliai. Mat neturėt kilti abejonė, jog rašančiam kiek-vieno žodžio vieta atrodė atsitsikintė (net jei poetė apsidrausdama teigia, kad poezija – in-tuicijos teritorija). Norisi pastebėti, jog atvejai, kurie neatrodė sėkmings (tokių mažuma), neleidžia tikėti žodžio svarumu, praranda gel-mė ir vertę.

Ši T. Marcinkevičiūtės knyga ne vien apie „langage articulé“. Iš tiesų dar ir apie judėjimą gyvenimo periodais, žmogų šioje greitaeigėje, socialijoje dabartyste bei kelionių metu kertamas laiko juostas. Taip kristalizuojamas daug aprépianti laiko leitmotyvas, o rašymas tampa galimybe jo tempą pagauti, prislopinti ir parodyti. Todėl ne vien demonstruojamas šiuolaikiškas kalbos virsmas (samonitoringai pa-sinaudojant ir poetės gerai mokamos anglų kalbos ypatumais), bet lieka atidus į įvairių lypis kūrėjos žvilgsnis: smulkėjantis iki hauki, besiplečiantis į eilėraštį proza. Pripažin-dama, kad „poetija visai kita vaga pasuko“ (p. 72) ir kad iš paaugliškos „ragatkės“ paleisti klasiką paminantys žodžiai nėra geriausia

išeitis (eil. „Finale, nulis, klasika – sudie“), T. Marcinkevičiūtė vis dar įsileidžia į tekstus anti-kinių motyvų, taip pat šiek tiek kajokiškai gręžiasi Rytų pusėn („- Paslaptis? Paslaptis. O daugiau? Paslaptis“ (p. 67).

„Greitaeigame Laiko lifte“ apmāstoma bū-tis atsiveria kaip neskaičiuojamo laiko forma, apimanti žmogaus gyvenimo etapus. Tokiuose tekstuose, ko gero, įsimintiniausiai perteikiama nujaučiama akistata su vyresniųjų mir-timi: „Kiekvieną dieną džiaugtis, kad Tėvai / Dar gyvi / Nes jaukumo namams / Suteikia net jų aimanos“ (p. 28), „Dabar mano Mama dar gražesnė / Negu tada, jaunystėje: / Ji lyg al-chemikė / Mégina įspėti / Gyvenimo paslap-ti“ (p. 31). Čia svarbus esamojo laiko patyri-mas ir jame išryškėjanti buities detali, kupina rūpesčio ir jautraus susitaikymo. Į tekstus apie amžinumą, senatvę bei mirtį T. Marcinkevičiūtė įneša autentišką giedros bei grožio mat-ytę, juk „Lordas turi būti, net kai nepastebime, / Ar Jis yra; / Jis žvelgia iš aukštai, bet ne iš aukšto“ (p. 38). Poetė atskleidžiama aštria-briauniai momentai švelnėja, o pati poezija malonai nustebindama įvyksta.

Laiko sūvoka paranki žvelgti į šiandie-nos pasaulį pro praėjusių metų žiūroną. Taip primenama, kad jaunų ne tik nebeveža se-novinės, jau vien iš nuotraukų atpažįstamos Kauno „konkės“, bet dar tarsi neturima iš ko aiškiai suprasti poetės įvardijamos Bu-vimo Giesmės, susidedančios iš patirties, pra-radimų ir šeimyniškų paslapcių (eil. „Ko ne-turi jauni“). Be to, tik pažvelgus atgalios ryškėja asmenybės pastovumas: „Samonės veidrodyme: viskas keičias viskas dingsta – tik / I seną pažintį sugrižti kaip lankytojas į muzejų: / Pasidžiaugti, kad ten niekas ne-sikeičia“ (p. 92).

Tarpusavio santykiams kaip atskiram mik-ropasauliui perteiki poetė gana sėkminges pa-sirenka sprogmens įvaizdį, kuris tampa dar vie-niu laiko ir įtampos matavimo vietu: „Mechanizmas painus, nors / Iš pirmo žvilgsnio primena skaitmeninį / Fotoaparatą, kuris žyb-i si / Šeimos gyvenimo episodais“ (p. 84). Besi-

daryti. Pirmiausia prisimenu, kad knyga yra versta, o tai, be abejonės, leidžia manyti, jog stilius šiek tiek pakito. Antras argumentas – knyga skirta jaunimui. Manau, autorė randa ypač tinkamą būdą jauniems žmonėms sodo-minti. Paprasti ir neperkrauti sakinių skirti svarbių informacijai perteikti, bet ne žaisti kalba, kas labai įprasta lietuvių literatūrai, ne-atbaido jaunuju skaitytojų Amerikoje, Prancū-zijoje, Vokietijoje ir kitur. Toks stilius turi tei-se egzistuoti.

„Kovo 22-oji. Šešioliktais mano gimtadienis. Pamirštąs gimtadienis. Mama su Jonu anksti išejo į darbą. Nė vienas neprisiminė manęs pa-seikinti. O ko gi aš tikėjau – pokylis? Mes beveik nebeturėjome ko valgyti. Mama viską, ką galėjo, išmaišė į pašto ženklus, norėdama pasiūsti dar kelis laisšus tėciui. Neketina mama nieko priminti. Ji nežmoniškai susigrauž-tų, kad pamiršo. Prieš mėnesį jai užsiminiau, kad praėjo senelės gimtadienis. Ji kelias dienas paskui jautėsi kalta“ (p. 222).

Svarbiausias vaidmuo romane visgi pri-klausuo siužetui, kuris tikrai nėra paprastas. Mano kartos žmonėms trentis, sovietizacija ir visi kiti skaudūs tévyne smaugę įvykių yra it tam tikra egzotika neigiamą prasme. Skaity-dama prisiminimus, pasakojimus net nepajun-tu, kai turia stabtelėti ir patikinti save, kad taip tikrai buvo. Manau, jeigu knygos stilius būtų įmantrėnis, sakinių ilgi, man būtų sunku, galbūt net neįdomu skaityti. Tai kai jau kalbėti apie paauglius? Mano nuomone, se-niai reikėjo tokios knygos, kuri ištrauktų ja-nuolius iš vampyrų eros ir papasakotų apie tai, kas tikrai buvo, neužmirštant įdomios ir intriguojamos įvykių sekos, kuri kada gal ir atrodė nutuokiamos. Todėl daugiausia dė-mesio šiame romane skirių siužetui, o ne stilius įmantrybių paieškoms.

Dėmesingumas detalėms, platūs aprašymai dar labiau sustiprina realybės jausmą: „Pama-čiau, kad esame ne stotyje. Aplinkui drickėsi platus, gilus slėnis, apsuotas miškingų kalvų. Tolumoje išvyduau kalnus. Dangus dar niekad neatrodė tokis mėlynas ir aukštasis. Nuo ryškios saulės gavau net prisdengti akis. Giliai įkvė-piau ir pajautau, kaip gaivus, svarus oras plūsta į mano užterštus plaučius“ (p. 81). Ne veltui čia tokios svarbios smulkmenos – juk aprašomus vaizdus pastebi žvitrū jaunos meniminkės akis.

Kita nuomonė

Tokios knygos seniai reikėjo

Rasa VITKAUSKAITĖ

Rūta Šepetys – lietuvių kilmės rašytoja, gy-venanti Amerikoje. Šiuo metu dėl savo romano „Tarp pilkų debesų“ (Lietuvoje išleistas 2011 m.) ji ypač žinoma autorė. Knyga vis dar sparciai populiarėja tarptautiniu mastu – ne tik tarp jaunimo, bet ir tarp vyresnių skaitytojų. Tiesa, romanas, nepaisant populiarumo ir tarp-tautinio dėmesio (išversta daugiau nei į 20 kal-bų), Lietuvoje sulaukė ne vieno pikto ir ižei-džiamo komentaro. Autorė kaltinama plagija-vimui ir klaidingos informacijos pateikimu, spal-vu sutrūšinimu. Dažnas knygų mėgėjų pokal-bis baigdavosi aštriomis batalijomis dėl romano autentiškumo ir faktų tikrumo. Tačiau norė-čiau pabrėžti, jog ši knyga ir nevadinama me-muaraus ar dienoraščiu, tai grožinis kūrīnys – romanas, kuris daugybė žmonių pranešė svar-bią žinią apie dar visai neseną mūsų tautos istorią.

Kai užverčiau Dalios Grinkevičiūtės atsi-minimus „Lietuviai prie Laptevų jūros“, nu-sprendžiau, jog noriu paskaityti dar ką nors panasaus, kas būtų susiję su Lietuva, su lai-kais, kurie vis dar sunkiai suvokiamai kaip rea-lybė. Tiesa, sužinojusi, kad dabar R. Šepetys romanas labai populiarus, panašaus kūrīnlio ir tikėjaus – į mano rankas pateko knyga, kuriuoje akcentuojami ne tik žiaurūs potyriai, bet ir kasdieniame gyvenime aktualios temos: meilė, pasitikėjimas, užuojauta, vertybų iš-saugojimas. Tai labai ryškus kontrastas apra-šomoms trentyje patirtoms fiziniems ir psicho-logiciniams kūrīniams, kita vertus, šios temos išraukia ir intriguoja skaitytoją. „Tarp pilkų debesų“ ypač turėtų dominti jaunimą – autorė stengiasi neišgąsdinti skaitytojo žiauriomis patirtimis Sibire, bet kuo vaizdingiau, o kartu

ir estetiškiau papasakoti apie siaubingus iš-bandymus ir norą gyventi, kovoti, sugrižti. Šis istorijos tarpsnis tikrai kraupus, juk Amerikos leidėjai iš pradžių net nenorejo tikėti, kad tai tiesa. Galiausiai knygoje nestokojama patrio-tizmo.

Romane pasakojama apie išsilavinusios ir intelektualios Vilkų šeimos tremtį Sibire. Is-torijos centre, kaip pasakotoja, atsiduria pa-auglė Lina – jauna mergina, svajojusi apie dai-lininkės karjerą, jaunystę ir šviesią ateitį. Jos brolis Jonas – dar visai vaikas, nors tremtyje jis nepastebimai suauga. Jonas tampa tarsi vi-sų tremties mažųjų – vaikų be vaikystės, ran-kose vietoj žaislus spaudžiusi kastuvus ir kitus darbo įrankius, – simboliai. Vaikai su mo-tina į Sibirą buvo išvežti atskirai nuo tėvo, jis uždarė kalėjime. Nuo pat romano pradžios jun-tama įtampa, skausmas dėl tokų baisių aplinkybių ir stulbinamas vaikų stiprumas bei drąsa. Kuriama intrigą, kuri aiškėja palengva, nuolatos atskleidžiama po vos kelias naujas detailes: išryškėja faktai, kurie paaiškina, už ką šeima išvežta, kokia situacija buvo prieš ją ištremiant, kiek daug žinojo tėvai. Lina – per-sonažas, kuris nėra visainis, ji mato tiek, kiek mes – skaitytojai. Ją naujienos pasiekia drauge su kiekvienu skaitančiuoju. Ilga, sunki kelionė į Sibirą aprašoma išties placių – vyrauja jau ne jautrūs, o kraupūs pasakojimai apie mir-tančius vaikus bei lavonus, išmetamus iš va-gonų, apie išsvieties ir kovą dėl kiekvieno tyro oro gūsio. Atkreipiama dėmesys į žmogišku-mo išbandymus, tais momentais atskleidžia veikėjai. Cia ir Lina pasirodo kaip stipras charak-terio herojė, iš jos išgirstame apie aplinkinius veikėjus, kurie apie save daugiausia pa-pasakoja ne žodžiais, o poelgis įvairiausiose situacijose. Romane kai kurie personažai vadiniams ne vardais, o pagal išvaizdą, detailes, tai kartu atskleidžia ir tam tikras jų charakterio savybes. Cia yra plikis – piktas ir ne-simpatiškas vyriškis, žmogus su laikrodžiu –

geras ir malonus: anuomet laikrodis dažnai pabrėždavo asmens santūrumą, išsilavinimą.

Pamaži išryškėja Linos metamorfozė – iš jautrios ir meniškos sielos paauglės į virsta stipria moterimi, kuri atsakingo ne tik už save, bet ir už artimus žmones. Lengva pastebėti, kaip greitai dingsta jaunatviškas naivumas ir mak-simalizmas, mintys tampa brandesnės, nyksta paaugliškas egoizmas ir stipréja noras nepasi-duoti. Romane siaubingi įšalo žemės vaizdai, enkavėdistų skriaudos, nepakeliamas fizinius darbas nuolat susipina su sloganu realybę kiek švelninčia paauglių – Linos ir Andriaus – meilės istorija, kurią, mano manymu, daug greičiau svuotki pradeda skaitytojas nei jiedu.

„Pažiūrėk į mane, – priejės visai arti, šnibz-dejo Andrius. – Mudu dar susitiksim, – užtikri-no. – Galvok apie tai. Nepamiršk, atsvešiu tau tavo piešinius. Įsivaizduok tą akimirką, nes ji tikrai ateis.

Aš linktelėjau.

Enkavėdistas pašaukė mūsų pavardę“ (p. 242).

Idomiai pateikiami intarpai iš praeities, ypač kontrastuojančiai su šaltuoju Sibiru. Vienas ar kitas įvykis trentyje retsykiai pažadina Linos prisiminimą iš jaukių dienų namuose, kartais paaikiškina ir kai kuriuos tuo metu jos nesupratas įvykius. Prisiminimai išskirti kursyvu. Jie nėra labai išsamūs, tačiau skaitytojui vieną po kito atveria istoriją papildančius faktus.

„Deja, priejė kurį laiką buvo pradėjė lyti. Mes visi su puodeliais ir visokais indeliais rankose ropštėmės prie mažo langelio, tikėdamiesi pri-sivartinti nors kelis lašus lietaus vandens. ***

Aš suskleidžiau skėtį ir nupurčiau vandenį ant šaligatvio. Kažoks kostiumuotas ponas iš-ėjės iš restorano vos spėjo išsisukti nuo mano pažertų vandens lašų“ (p. 64).

Kai kurie skaičiuoję šią knygą ypač kritikuojia jos leksiką, pernelyg paprastą stilium ar net teigia, jog sakinių sausiai, bet aš nedrįstu to

mainančios kasdienybės akivaizdoje meilė keičia tikslias formos: „kiek-/vieną dieną jai atsitinka vis kas nors nauja. Ir ji auga“ (p. 88). Laimingo gyvenimo recepto T. Marcinkevičiūtė nesiūlo, tačiau patvirtina santykį sudėtingumą šioje daiktu persiėmusioje, socialinius vaidmenis primetančioje dabartyje, kuriai dėmesio, kaip ir 2008 m. išleistoje „K. E. Lionėje“, poetė taip pat skiria.

T. Marcinkevičiūtė savitai atskleidžia knygoje publikuojamose eilėraščiuose proza. Juose dažniau stabdomas kasdienybės ritmas, pavyzdžiui, kaip galimybė *istrigdinti* nors ir vieną dieną gimtajame Kaune užtrunkančius praeivius („Kaunas rugpjūty“) ar Vokiečių miestų dvasią („Hamburge nebelyja hamburgeriai“, „Lyd Brēmeno muzikantė“, „Bremia Bremene“). Patruakia pastabumas detales, gebėjimas asociacijomis grindžiamais žodžių junginiais nubrėžti netikėtus, ganetinių charakteringus vaizdinėlius („Ne-vėžyje néra vėži“, „Kur Morfėjas, ten ir morfijus“, „Dovanai karaliui Madagaskaro, kuriam nebūna žemos“). Gerą įspūdį palieka vienu sakinui išgaunamas minties intensyvumas „Paraleliniuose pasauliuose“:

man atrodo, kad kažkurių metagalaktikos atstovai

(...) mūsų šimtamečiai gyvenimai – lyg šlapdribos snaigės –

Nesuprantamu jėgų suformuoti, išnyra ir tėsių tol, kol didelės

Traukos jėgos stumiami lekia į šviesą, kad paprasčiausiai

Iširptu, akimirkai suformuodami peizažo pasikeitimą, kurio,

Paniręs į savo mintis apie dar galingesnį gigantą,

(...) milžinas né nepastebi.

(p. 108)

T. Marcinkevičiūtės „Greitaeigis Laiko liftas“ liudija neišskirvėpus poetės balsą. Tai nenuobodus įvairiažanris leidinys, patraukiantis pastabumu, gyva reakcija į šiandieninį pasaulį bei švelnias (t. y. nepernelyg radikalais) prisilietimais prie laiko sąvokos ir žodžių prasmės.

* Tautvyda Marcinkevičiūtė, *Greitaeigis Laiko liftas*. – Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 2012.

Atskirai aptartinas knygos pavadinimas – „Tarp pilkų debesų“. Romane sklando niūri nuotaika, čia tiek daug šalčio, purvo, nepriekliaus – tad kodėl pilka, o ne juoda spalva? Juk kūrimje aprašomi dalykai, rodos, jau negali būti tamsejni. Kodėl nežaidžiamia su tamsejius spalvos motyvu? Tačiau gal pilka debesų spalva simbolizuojama nuotaiką, o tai, kuo turi pavirsti kiekvienas išvežtas žmogus. Pilka, niūria, kitų gyvenimo spalvų nematančia ir neatspindinčia mase. Pilkumas – išmykės individualumas, o juk tremtiniai ir turėjo jį prarasti. O ką tuomet reiškia žodelis „tarp“? Kažkā besispraudžianti pro tą pilką spalvą. Manau, tai viltis, kuri buvima nukuo paverčia tikėjimą.

– Dvidešimt minučių, – dar sykį užriaumoję karininkas. Paskui sviedė smilkstančią nuorūką ant išblizgintų mūsų kambario grindų ir sutryne ją bato nosimi.

Mes irgi turėjome tapti nuorūkomis“ (p. 9).

Pavadinimą paaiškina ir romano pabaiga, kuri perkeliama į siuos laikus – ekskavatorius iškasa dėžę, kurioje randami Linos Arvydienės tremties prisiminimai. Jis sugrižo į Lietuvą ir susituokė su vaikinu Andriumi. Juos suvedė ši žiauri, visam gyvenimui dideli randą palikusi kelionė. Jiedu išgyveno visą siaubą, išbuvo ir sulaukė šviesios valandos, kuri kaip stebuklas išniro tarp pilkų debesų.

„Mano vyras Andrius mėgsta kartoti, kad blogis viešpataus tol, kol doris žmonės nepasiūrys veikti. Aš juo tikiu. (...) Nuoširdžiai, Lina Arvydienė“ (p. 328).

„Tarp pilkų debesų“ – sukrečiantis romanas. Perskaičius jį galvoje dar ne vieną dieną sukasi kraupūs vaizdai, ligų ir šalčio iškamuotų tremtinii veidai. Knyga primena apie siaubingas žmonių patirtis, apie žaizdą, kuri vis dar neužgijusi, kurią dar ilgai skaudės. Taip pat svarbi mintis, jog gyvenime nedominuoja viena spalva, daug netekus ir patyrus būtinai atskleidžia šviesioji jo pusę.

Tai istorija, kuri galbūt ir néra visai autentiška, bet pasakoja, ką kitados patyrė mūsų tau tiečiai. Nesvarbu, jog kai kur galbūt sutirština spalvos – tai nekeičia faktą, kad žmonės vežė balsiuose vagonoose, o Sibiro šaltis tikrai sustingdė ne vieno tremtinio kaulus. Tačiau nepaisydami kančią jie gyveno, mylėjo ir tikėjo. Išėjo šviesos tarp pilkų debesų.

Kaip žirafoj arklio ieškojau

Lina RAKAUSKAITĖ

Ryškus knygos viršelis knygynė rėkė reikė: imkit mane ir skaitykit, tačiau ar šaukė ir tatai skaitydami permankykit, galėjau sužinoti tiksliusipirkusis Akvilės Žilionių ir Kęstučio Navakas knygą „Visi laiškai – žirafos“*. Tai naujiena Lietuvos literatūrinėje žemėje – gerai žinomo poeto, eseisto ir jauniosios karto autorės kūrybinis duetas. Jų pirmosios laiškų formas esė pasirodė ir buvo publikuotos „Šiaurės Atėnuose“. Internetinėje erdvėje autorai rašė vienas kitam laiškui, vyko viešas susirašinėjimas, kol leidykla „Vaga“ visus žirafomis vadinančius laiškus sudėjo į knygą. K. Navakas knygą mugėje šio leidinio atsiradimą aiskino taip: kur susitinka du – trečiasi būna Dievas. Ir, nors Dievo vardo minėti be reikalo neleidžia vienas iš 10 įšakymų, būtų nuodėmė nepamėginti bent jau pasidalinti mintimis, kilusioms susidūrus su šiomis žirafomis.

Visada smalsu skaityti laiškus, ypač jeigu jie skirti ne tau. Juose atskleidžia savitas pasaulis, savitas rašymo būdas, turinio žaismė plečia (o gal ir griauna) laiško galimybes, kai jo formą teišlaiko trys klasikinės sudedamosios dalys: kreipinys, dėstymas ir atsiuveikinimas. Pirmame laiške vietoj įprasto kreipinio randamas „Pašto ženklas. Antspaudas. Pradžia!“ (p. 7) Neprastas būdas pradėti laišką, bet galbūt ne tokis įpareigojantis, jei apskritai kokie nors įspireigojimai čia egzistuoja. Knygos autorai vienas į kitą kreipiasi vonios kamščiu, npl., sapnų grafu, amazone, žirafuoliu, Akvile, magdaliete, Kęstučiu, Akvile, potetu, akvilibriste, pašto balande, rašytoju, Pauze, sv. Tomu Akviliečiu, manuoju aš, draugu. Netgi Julio Cortazaras citata virsta kreipiniu. Nors aišku, kad visi laiškai rašomi vienam ir tam pačiam adresatui, visiškai skirtinti kreipinių praplečia gavėjo lauką, jo suvokimą, laiškų turinį ir tolesnę jų seką. Jie, neįprasti ir nelaukti, tarytum sieja visus laiškus, teikia neįprastos visumos ir dermės pojūtį ir sykių trikdį, nes nėra vieno adresato suvokimo. Jų yra begalė.

Skaitydamas laiškus atsiduri neaprėpiamoje erdvėje, fantazijų ir vizijų pasaulyje, kuris turi savitą gyvenimą ir tėkmę. Fragmentinių vaizdai, minčių šuoliai, paprastas, pirkinių sąrašas primenantis vaizdų išvardijimas sujaukia visas mintis („Stveriuosi už šiu batuotų stalų, arbatinuko dangčių, už suplotų dviračių, už žmogaus be nosies, o tu sėdi užsimerkęs ir taip dvasingai, atrodo, kad viduje turi šešiolika daiktų, višta ne daiktas“, p. 95). Autorai žaidžia savo laiškais, pateikimo forma, jų turiniu, sakinių struktūra, žodžių sąskambiškumas kurdami tam tikrą žaidybišką chaosą. Tai ir eiliuotas laiškas, laiškas be skyrybos ženklu, didžiuji raidžiu, laiškas sau, laiškas laiške ar keletas jų viename. Jis gana daugiaiprasmius, o daugiaprasmikumas kuriamas pasitelkiant fragmentiškumą, daugybę kontekstų, aliužių, saskambiu, neįprastų formų. Tai gali žavėti ir kartu varginti, nes tarp laiškų vientisą ir aiškią siužeto liniją arba prasmę apčiuopti néra lengva. Galbūt jos visai nėra, o gal jis tokia akivaizdzi, kad neįmanoma pastebėti vien dėl tokio akivaizdumo? Juk K. Navakas sako: „važiūrėk mano palėpę gerai žiūrėk nes jis veik nežiūrima ji kaip stiklas pro kurį regiu visą pasaulį neregėdamas paties stiklo“ (p. 67).

Zirafiški laiškai atrodo rašomi ne šioje tikrovėje, ne apie ją ir ne jai. Jie kupini prisimini-

mų, svajonių, sapnų, vizijų, lūkesčių, nuolatinio minčių srauto liejimo. Bet apie ką kalbama? Apie viską ir apie nieką. Apie vonias, sapanus ir ko juose yra, apie gražią kiaušinienę, pritarkuotą gėlių, vaikystės prisiminimus, įgriuvasias lubas, laiko skaiciavimą, orus, tekstą, kūrybą, žmogų, apie gyvenimą, kuri „galima gyventi ir įpročių ribojamu protu, aišku, dar reikia sugalvoti, kaip šito pasiekti“ (p. 99). Laiškai vienaip ar kitaip primena išrealistišką rašymą, kurio esmė ir yra pakilti virš tikrovės, žaisti idėjomis ir svajonėmis, suteikti joms apčiuopiamą pavidalą arba jį išskaidytai, suteikti gyvybę, nevaržyti kalbos srauto ir jos beprasmybės: „kai septintoje klasėje rašiau rašinėlį, ižanga buvo tokia – jikuogu du bolaronai gelutoli šlugupu tumele napijefaja puligupi... o atomazga tokia – tunikolapa raganosis jodis gutipalinas nešadinu atigė nektinuba utipochiva... Žinoma, kad rašinėlį turėjau skaityti visai klasei, o paklausta lietuvių kalbos mokytojos, ką aš čia parašiau, atskiau, kad kitokios pradžios ir pabaigos parašyti nespėjau. Žaisti mėgau visada, o krapštasis niekada, tai ir nesikrapštau“ (p. 49). Siurrealizmo sąvoka pamini Giedré Kazlauskaitė galiniame knygos viršelyje, jis teigia, jog „išrealizmo literatūroje apskritai ne tiek ir daug, o čia dar prisipažįstama, kad „literatūra mane domino tiki kaip piešimo, tapymo objektas“ (A. Ž.), arba kad „savo noveles aš vadina sapanais“ (K. N.). „Šia sąvoka būtų lengviausia apibūdinti, o galbūt paaiškinti knygos laiškų turinį. Jie tikrai primena kultūrinį, intelektualinių, menu alsuojanti žaidimą. Raktą jiem atverčia bandoma įduoti prieš pirmąjį laišką pateikiamomis J. Cortazaras ir Serge'o Gainsbourgų citatomis. Jas būtų galima įvardyti kaip skaitymo būdo nuorodas, tai tarsi išspejamasis ženklas apie ašaras, kurios galbūt riedės dėl skaitymo džiaugsmo arba nevilties, nes, J. Cortazaras pozūriu, „kad pravirkumė, sutelkite vaizduotę į save patį, o jeigu jums tai pasirodys neįmanoma todėl, kad esate įpratę tikėti išoriniu pasauliu, pagalvokite apie antį, aplipusią skruzdėlėmis, arba apie tas Magelano sąsiaurio įlankas, į kurias niekada niekas nepatenka“ (p. 5).

Klasikiniu požiūriu laiškas – paslaptis, intymus santykis tarp adresato ir adresanto. Rašydamas jį autorius neišvengiamai turi susidurti su savimi, savo pasaulėjauta ir palikti kokią nors žinutę, išpažintį. Kęstučio ir Akvilės laiškai griauna tradicinių laiškų suvokimą vien todėl, kad jie skelbtų vienai. Tad kyla klausimas: ar apskritai juose išlieka adresato bei adresanto intymumas ir koks jis? Taip, laiškai savaip intymūs vien todėl, jog tai tarpininkai tarp dviejų žmonių. Tačiau ar viešas laiškas vis dar atlieka tarpininko funkciją ir kam tokiu atveju jis adresuojamas? Be to, jei laiškai rašomi ir publikuojami viešai, ką jais autorius nori pasakyti? Koks jų tikslas, žinia? Ar apskritai čia yra kas nors panašaus? Ar tai nepriemonė situacijos „kalbėti vien tam, kad kalbėti“?

Fragmentuoti kalbos kaip vandens srauto liejimasis, minčių šuoliai ir neaiškių jų suvėlimas trikdo – nežinai, ar verta šiuose laiškuose ieškoti tradicinių prasmės, žinutės. Tačiau žirafiškuose laiškuose atsišverintas platūs kultūriniai, istoriniai, filosofiniai, buitiniai, religiniai ir kt. įvaizdžių spektrai padeda atrasti tam tikrų sąsajų tarp laiškų teksto ir savęs. Tuomet laiškai neatrodo tokie svetimi, aptin-

visi laiškai – žirafos

kamas menkutis ryšys, skatinantis skaitytoją siek tiek „pasisavinti“ šio laiško, nori nenori pritaikyti jį sau. Vien įspypnė ir savotiškais veikėjais tapę kultūriniai, istoriniai vardai – Camus, Dalí, Tolstojs ir kiti – skaitytojui sukelia įvairių aliužių. Kita vertus, galima pradėti mąstyti, kokią jie užima vietą. Kur atsiduria Emilia iš Lionebergo, Mona Liza, Žemaitė, nuolat smėkščiojanti J. Cortazaras figūra? Kiltų klausimas, ar jiems vieta šiuose laiškuose, kaip jie juos papildo, kokia jų paskirtis. O gal tai žaidimas, kurio tikslas sunaikinti ar paslėpti bet kokią prasmę, sasajas ar jos užuomazgas?

Ši duetus susirašinėjimą, sudėtą į 48 laiškus, ištrauktą iš internetinės erdvės ir paverstą knygą, būtų galima įvardyti kaip epistolinių romanų. Bet jei tai romanas, Jame trūksta aiskaus fabulinio pasakojimo, charakterių ir pasakotojų ryškumo, veiksmo plėtotės, atomagų. Nekasdieniškas ir neįprastas akiai kūriny provokuoja. Todėl nereikėtų nustebti, jog kalbant apie šią knygą gali kilti daugiau klausimų nei yra atsakymų, nes visa priklauso nuo skaitytojo žiūros taško, išsilavinimo, šeimoje iškietyų vertybų, įvairiausiu kontekstui arba tiesiog skonio. Tas pats ir dėl knygos pavadinimo. Autoriams šie laiškai yra žirafos, skaitytojui tai gali tapti debesimis, begemotais ar rugiagelėmis.

Kad ir kaip būtų, klasikinės literatūros mėgėjai skaitydami tokius atvirus laiškus parvargi nuo vaizdų ir žodžių koliažo ir jei ne pradžioje, tai ipusėj knygą pasiklyks vandeningo minčių sraute ir pradės ašaroti bandydami atrasti ir atsekti įvykių ar asociacijų eiga. Skaitant būdingas atidumas čia galbūt visai nereikalingas, nes nespėj sekti istorijos, vaizdinio, haliucinacijos. Tereikia jai pasiduoti ir tekėti srūvancią upe arba piktintis tokiu autoriu pasirinkimu. Cia individualus sprendimas. Visgi laiškai turi vidinio judėjimo žavesio, dinamikos, kurią diktuoja autorui siūlomas ir žaidžiamas žaidimas.

Šis kūrybinis duetas „lyg su šviliukais ir skudučiais“ įsiveržę į skaitytojų salę, išjudinuo nūrimusius vandenis, neisnarplijomai supynė teksto siūlus ir prijuokino publiką. Pasutiniamo laiške dar tarsi bandoma pa(si)aiškinti sakant, jog „mažai kas ką tuoose mūsų tekstuose suprato, aš taveių niekad nesupradavau, kaip ir tu manu, todėl kitą kūrybinį sezona gal skirkim žirafų komentarams, aiškinimams ir interpretacijoms“ (p. 146). Sunuk suprasti, ar čia rimtais kalbama, ar ne, tačiau bet kokiu atveju vieno tomo interpretacijų vargu ar užtektų žiraf kūrėjams, o tuo labiau jų skaitytojams.

Graži knyga, gražios iliustracijos, gražios žirafos, gražus duetas, gražūs laiškai, gražus žaismės dvelksmas, gražus neprastumas ir sveikintinas bandymas laiškus paversti nepavojingu Afrikos žinduoliu. Kniga patiks žmonėms, norintiems kitokią vėjų ir tekštų, pasiilgusiems sumaištis ir klajoniu po raidžių, žodžių, minčių labirintus. Viskas priklauso nuo skaitytojo žiūros taško, bet, kad ir kaip gražu būtų, man labiau nei žirafa priimtinės arklys.

*Kęstučius Navakas, Akvilė Žilioniytė, *Visi laiškai – žirafos*. Vilnius: „Vaga“, 2012.

cave canem

Lenktynių žirgas yra labai greitas.
Sniperis yra labai taiklus.

Matematika yra labai tikslai.

Bet nieko nėra greitesnio, nieko nėra taiklesnio ir nieko nėra tiksliesnio už vietoje ir laiku vėjais paleistą metaforos spindulį.

Kažkur skaičiau, kad Jovaras, tik priartėjęs prie šešiasdešimties, nepaprastai nustebė, jog eilėraštį galima tobulinti, taisytį, gludintį kaip deimantą, mat prieš tai sis poetas giedojo it paukštis – kas ant liežuvio galio, tą ir užrašydavo, prie tek

Naujajame Kauno valstybinio muzikinio teatro sezone – operetė, muzikinis reviu ir ne tik...

Lina STANKEVIČIŪTĖ

Kūrybinį sezoną Kauno valstybinis muzikinis teatras pradės rugėjo 28 d. naujo spektaklio premjera. Praejiųjį žiūrovai buvo palėpinti dviem gurmaniškais, trupės repertuarė dar neturėtais operų pastatymais – muzikų profesionalų išliaupsinta, žiūrovų antplūdžio sulaukusia ir „Auksinių scenos kryžiai“ apdovanota G. Donizetti „Liucija di Lamermur“ ir išpūdingo scenovaizdžio bei puikiu atlirkimu stebinusia G. Verdi „Atila“. Tod nekeista, kad šiai metais teatro kolektyvas ištikimuoju žiūrovus pakvies į operetės premjerą – Johanno Strausso „Čigonų baroną“, dar po poros mėnesių repertuarą papildys neįprasto žanro spektaklis – **muzikinis reviu „Zygfrydo Vernerio kabaretas“**. Po Naujųjų metų šokio gerbėjų teismui bus atiduotas choreografo Aleksandro Jankausko šokio spektaklis „Notrdamo legenda“, o mažieji žiūrovai pavasarį sulaiks smagaus ir pamokančio spektaklio E. Chagagortiano operos „Ausinė kepure“. Be abėjo, svarbiausi įvykių teatro kūrybiniame procese – spektaklių premjeros, tačiau šalia jų kolektyvas reng koncertines programas, tarp kurių – ir ypatingas Naujųjų metų sutikimas, kvies kartu minėti menininkų jubiliejas, teatro choreografai žada nustebinti savo kūrybos vakarais.

Pirmai sezonu premjera bus puiki dovana prabangių, skoningų, estetiškų spektaklių gerbėjams. „Čigonų baroną“ stato scenos meistrų komanda, kauniečiams jau žinoma nuo „Liucijos di Lamermur“ premjeros: režisierius Gediminas Šeduikis, scenografas Andrius Dumitrescu (Rumunija), kostiumų ir grimo dailininkas Juozas Statkevičius. Operetės muzikiniam veiksmui vadovaus dirigentas Virgilijus Visockis, choreografas Dainius Bervingis. Paskutinį kartą šis valsų karaliaus kūrinius Kauno scenoje rampos šviesas išvydo 1976 m., tad šiai premjerai teko redaguoti operetės libreto lietuvišką vertimą, o tai padarė nuolatinę teatro talkininkę Vida Rekiene.

Operetės „Čigonų baronas“ libreto, kurio literatūriniu šaltiniu buvo vengrų rašytojo Moro Jokajaus novelė „Safi“, pagrindinė mintis – žmogiškoji savigarba, nacionalinis išsidumas, laisvės troškimai ir visagalė meilė. Libreto autorius Ignacas Šniceris išgarsėjo žymaus vengrų poeto Šandoro Petefi poezijos vertimais į vokiečių kalbą. Dėl išplėtotos operetės muzikinės dramaturgijos ir operos kanonų paisymo šis sceninis J. Strausso kūrinius dažnai vadinamas komiška opera, todėl šis veikalas buvo įtrauktas ir į tarpuolio Lietuvos Valstybės teatro repertuarą.

Vaidmenis operetėje kuria : Raminta Vai-

cekauskaitė, Gitana Pečkytė, Edmundas Seilius, Vaidas Vyšniauskas, Mindaugas Zimkus, Gediminas Maciulevičius, Tomas Ladiaga, Raimondas Baranauskas, Eugenijus Chrebtovas, Rita Preikšaitė, Rūta Zaikauskaitė, Monika Sakalauskaitė, Justina Tomkutė, Raimonda Tallat-Kelpšaitė, Giedrė Juknevičiūtė, Egidijus Bavikinas, Žanas Voronovas, Giedrius Prunskus, Danielius Vébra, Ričardas Karalevičius, teatro choro dainininkai ir baletų šokėjai.

Antroji naujajo sezono premjera bus smagi intriga tiems, kurie mėgsta pasmalsauti apie teatro menininkų asmeninį gyvenimą. Spektaklis pasakos apie teatralų gyvenimo peripetijas, jausmų dramas, tarpusavio santykius scenoje, užkulisiuose ir už teatro ribų. Jo pavadinimas – „Zygfrydo Vernerio kabaretas“ – sufleruoja pagrindinio veikėjo vardą, tai priversto nutraukti veiklą varjetė teatro direktorius, o šalia – ir visa spalvinga įvairaus temperamento ir talento, charakterio ypatybių ir profesinių gebėjimų artistų trupė. Veikėjai pasakos apie save, pasitelkę žinomas ir rečiau nūdienos estradoje skambančias amerikiečių miuziklų dainas, prancūzų sanson ir kitą sceninę muziką. Tokia spek-

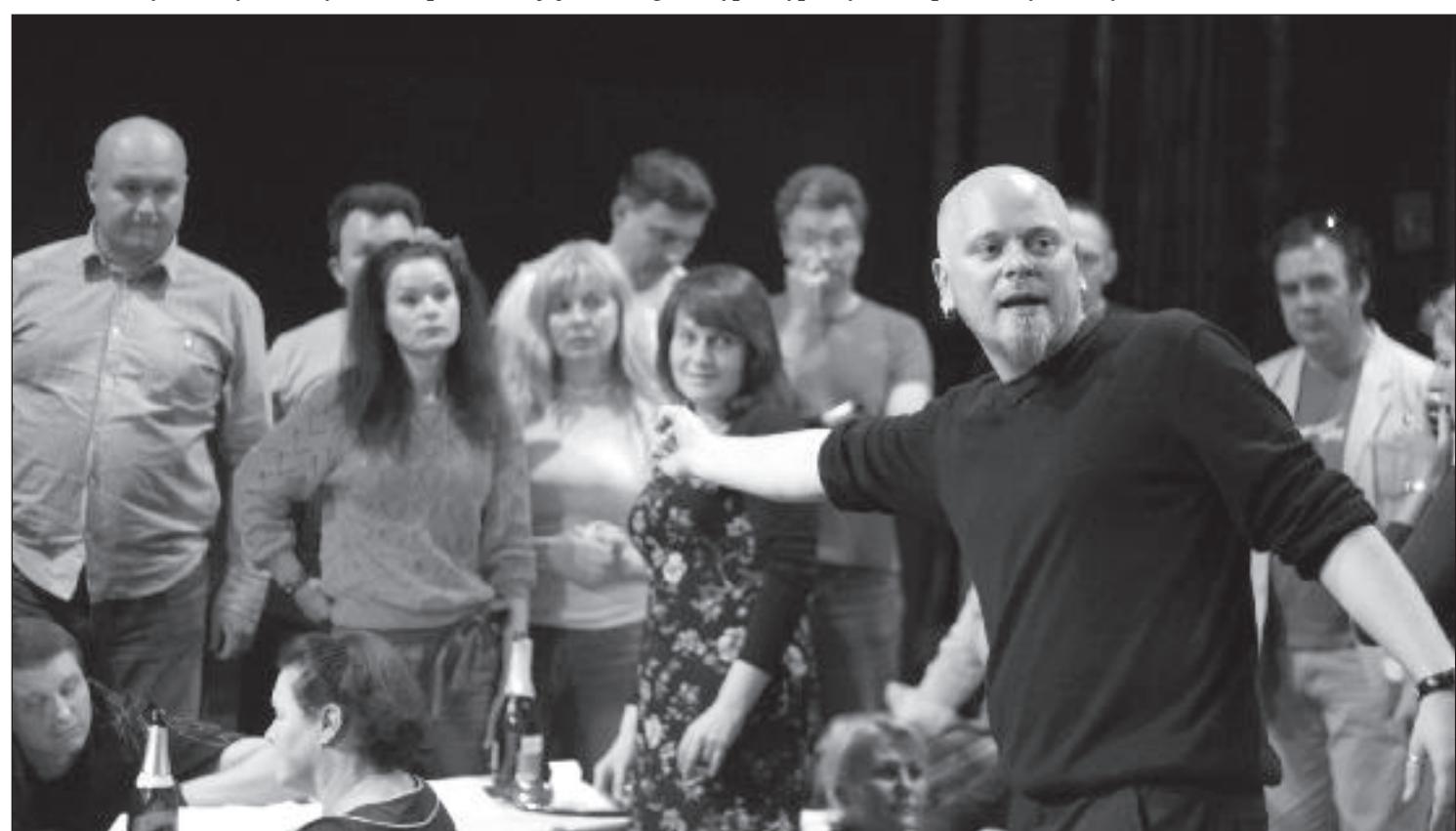
taklio idėja diktuoja ir netikėtą žanrą – muzikinį reviu. Ji gimė atsišveikinus ne tik su žiūrovų, bet ir su teatro artistų išinėti miuziklu J. Kanderio „Kabaretu“. Naujojo spektaklio dvasią kuria libreto autorė Viktorija Streiča, J. Kanderio „Kabarete“ atlikusi pagrindinį Sali Boulz vaidmenį ir pelniusi už jį „Auksinį scenos kryžių“. Spektaklio režisierius Kęstutis Jakštėnas, dirigentas Jonas Janulevičius, dailininkė Vilma Galeckaitė-Dabkienė, choreografai Dainius Bervingis, Gintaras Visockis, choremeisteriai Ramūnas Tilvikas, Rasa Vaitkevičiūtė. Spektaklyje dalyvaus ne tik solistai – vaidmenis turės ir choro, ir baletu artistai, bus kviečinių žvaigždžių aktoriai Viktorija Streiča ir Darius Meškauskas, dainininkai Jeronimas Milius, Evelina Sašenko, Monika Sakalauskaitė ir kt.

Šokio spektaklis „Notrdamo legenda“ rampos šviesas turėtų išvysti itin tinkamą šiai nuostabai meilės ir aistrų dramai dieną – 2013 m. vasario 14-ąją. Libretą parašė spektaklio statytojas choreografas Aleksandras Jankauskas pagal žinomą Victor Hugo dramą „Paryžiaus katedra“, siekdamas į šią populiarumo neprarakandantią istoriją pažvelgti plastikos ir šokio paletės spalvomis. Savo istorijoje choreografas į pirmą planą iškelia pa-

grindinės veikėjos Esmeraldo tragediją ir šią istoriją pasakoja jos akimis. Tačiau istorija traktuojama ne kaip asmeninės meilės drama, o meilės kaip esminio principo suvokimas. Tai ne pamokymai apie meilę, o galimybė žvelgiant į ją kiekvienam matyti savo vidų. Libretas išreiškia mintį, kad žmogaus norai gali suteršti visa, kas gryna ir didinga, ir tik mirtis tai pajęgi sustabdyti. Spektaklio statytojams, siekiantims pateikti populiarią, žinomą istoriją nauju – šokio ir plastikos – būdu, svarbu atskleisti ir priešpriešinti meilės jausmo metamorfozes žmoniškumą žudanciai neapykantai.

Muziką spektakliui kuria ir aranžuoja kompozitorius Antanas Jasenka, išgirsime ir žinomą melodiją iš garsiojo Richardo Cocciante miuziklo. Spektaklio dirigentas – Jonas Janulevičius, scenografiją kuria dailininkas Artūras Šimonis, kostiumų dailininkė Rūta Biliūnaitė, videoinstaliacijų autorius Vladas Šerstobojevas.

Spektaklyje pasirodys Kauno valstybinio muzikinio teatro baletu trupės artistai, bus kviečiami ir pripažinti Lietuvos šokio meno atlikėjai, taip pat šokio teatro choro artistai, puikiai pasirodė spektaklyje „Dulkių spindesys“, dalyvaus ir dainininkai.

„Čigonų baronas“ repeticija. Režisierius Gediminas Šeduikis.

„Naujoji Romuva“ 2012/2

Alfas PAKĒNAS

„Ne, mes nė nemanom su poetu gincytis. „Taip pašnabždom, patamsėliais bėga metai“, tad reikia skubintis gyventi, reikia viską apglėbtį ne žvilgsniu, o siela. Liskim į tą suplėkusį užantį, kur susirenka nakvoti perkare vėjai – ten taip nyku, jog net Dantė nebuvo užklydęs. Herojus išlindęs į velnio kailį – netampykime jo po pirmajį puslapį, leiskime su tais vėjais saugoti kuorų laužus, lesinti iš sauju paukščius, žveris – lakti iš jo akių. Taip, tai neeilinis poetas...“ – impresijoje Rimvydo Stankevičiaus knygos „Laužiu antspaudą“ motyvais rašo Emilija Liegutė.

Kaip kiekvieną kartą, neeilinis ir kultūros gyvenimo žurnalo „Naujoji Romuva“ numeris. Tuo labiau kad pasiilgtas. Jau rudo, o žurnalas pavasariniis ir pavasariškas – su daugybe poezijos, su tradiciniu poetų susitikimu Salovartėje. Su dviejų kultūros le-

dinių – „Nemuno“ ir „Naujosios Romuvos“ – kolektyvų draugyste. Ne tik šventės metu, bet ir kasdienybėje. Pasak „Naujosios Romuvos“ redaktoriaus Andriaus Konickio, tradicijos yra tam, kad būtų puoselėjamos, kad jų būtų laikomasi. „Tačiau kartais derajas pažairinti ar net patobulinti. Siemet tradiciniame susitikime Salovartėje „Poezija kaip bendravimo būdas“ vyko trys nauji, bet tradiciniai galėsiantys tapti elementai.“ Pirminiausia – anoniminis vieno eilėraščio konkursas, kurio laureatais tapo Rūta Brokert, Giedrė Maybe ir Ernestas Noreika. Kitas netikėtumas – pagal poetišką Ritos Makselytės receptą ant laužo išvirta rūgštynių sruiba. Ir pagaliau – poezijos skaitymai Salovarte nesibaigė: visas poetų būrys patraukė į Marcinkonių, kur vyko vakariniai poezijos skaitymai. Todėl šiam žurnalo numeryje gausu eilėraščių, o nuotraukose – jų autorių veidų.

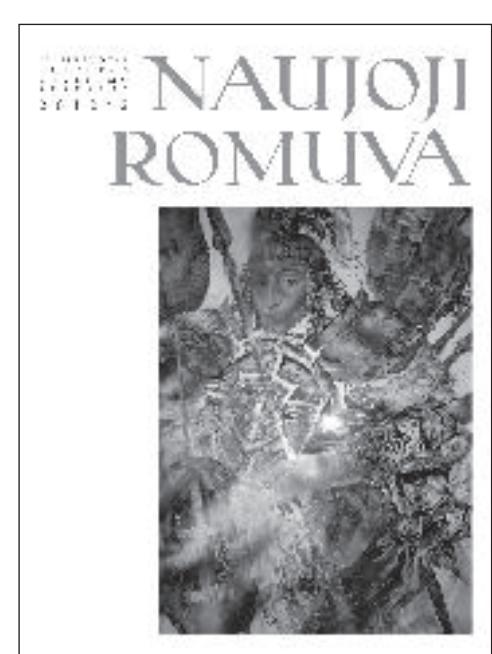
Pirmame žurnalo numeryje buvo pradėti spausdinti Marinos Cvetajevos ir Rainerio Maria Rilke's laiškai. Šiame numeryje – publikacijos pabaiga. Laiškai rašyti 1926 m. (iš

vokiečių kalbos vertė Raminta Gamziukaitė). Juose daug tikro poezijos dvelksmo, išminties, jaukios meilės ir išpažinties.

Tradicinę „Asmenybų galeriją“ toliau tėsia žurnalo bendradarbis Juozas Algimantas Krikštopaitis, pateikdamas rašinį „Sudužusių vilčių laivo kapitonas“, kuriamo pasakoja apie savo tévą Bronių Krikštopaitį – vieną pirmųjų diplomuotų Nepriklausomos Lietuvos jūrų kapitonų. Šis autorius pateikia ir kitą straipsnį teatrine tema – išpūdžius iš Eimundo Nekrošiaus pastatytos „Dieviškios komedijos“ premjeros, kuri Lietuvos nacionaliuose dramos teatre vyko balandžio pabaigoje.

Skaitytojų sudomins ir daugelis kitų žurnale pateikiamų rašinių: Vacio Bagdonavičiaus „Vydūnas ir antikinė filosofija“, Rimto Tarabildos „Studijomis“ vadinti fotografiniai ieškojimai, Kristinos Bačiulienės esė apie Marcelijaus Martinaičio „Kukucio balaides“.

Žurnale gausu knygų recenzijų: Vaiva Lanskoronskytė pristato Irenos Aršauskienės eilėraščių knygą „Gyventi“ bei Albino Gal-

nio trumpojo žanro eilėraščių rinkinėli „Simetrijos“, Vytautas Girdžiauskas recenzuoja žymaus išeivijos rašytojo Liudo Dovydėno rinktinį rašų VIII tomą bei pateikia įdomią esę apie visų aštuonių tomų rengimą.

Marius VYŠNIAUSKAS

Garsi garsaus tėvo dukra

Amelija Oginskite.

Dailininkas Francois Xavier FABRE, 1808 m. Saugomas Nacionalinio M. K. Čiurlionio dailės muziejaus M. Žilinsko paveikslų galerijoje.
Dėl autoriaus vardo ir labai aukšto meninio lygio romantizuoto stilistika tapybos menotyrininkai ši portretą priskiria prie ryškiausių muziejaus kolekcijos puošmenų.

Iš garsios didikų ir kunigaikščių Oginskių dinastijos, gyvenusios Lietuvoje ir dariusios didelę įtaką jos politiniams, ekonominiams, kultūriniam gyvenimui, šikart norėtusi prisiminti diplomatai, kompozitorius Mykolą Kleopą Oginskį (1765–1833) ir jo dukrą Ameliją, savo talentu ir pasiekimais nenusileidusią tėvui. Beje, 2015-aisiais minėsime grafo dušimtai penkiadesimtasiąs gimimo metines, todėl šiuos metus ketinama paskelbti M. K. Oginskio metinas.

Spalvinga M. K. Oginskio gyvenimo istorija įamžinta ne vienose XIX a. atsiminimų knygoje tiek buvusioje Abiejų Tautų Respublikoje, tiek ir Vakarų Europoje, Rusijoje. Nesenai į lietuvių kalbą išversti dėmesio verti M. K. Oginskio autobiografinai „Atsiminimai apie Lenkiją ir lenkus nuo 1788 iki 1815 metų pabaigos“, kuriuose atskleidžia jauno ambicingo patrioto siekis išsaugoti savo tévynę, po 1795 m. III padalijimo užimtą Rusijos, Prūsijos ir Austrijos. Tačiau, kaip žinia, visos pastangos atkurti Respubliką žlugo. Galiausiai, nusivylęs imperatoriui Napoleonu, žadėjusiu atkurti Lenkiją, jis pasitraukė iš politikos.

Visgi „nors svarbiausiu savo gyvenimo rūpesčiu (...) Mykolas Kleopas Oginskis laikė valstybinę, visuomeninę veiklą ir politiką, tačiau europinį pripažinimą ir šlovę, dar būdamas gyvas, jis pelnė pirmiausia kaip kompozitorius“. Oginskų giminėje muzika ištisė at-

liko svarbų vaidmenį, todėl jaunasis aristokratas gavo puikų šios sričies išsilavinimą. Apie savo muzikos mokytoją smuikininką ir pianistą Jozefą Kozłowską grafas yra ne kartą užsiminęs savo knygoje „Laiškai apie muziką“.

Grafo M. K. Oginskio muzikinei plunksnai priskiriamas ne vienės reikšmingas kūriny: romansai, pjesės fortepijonui, maršai, sukilių dainos, prancūzų kalba parašytas libretas operai „Zelida ir Valkūras, arba Bonapartas Kaire“ (1799 m.). Tačiau žymiausias yra polonezas A-minor „Atsiuveikimas su tévynė“, parašytas 1794 m., virpinantis klausytojo širdį švelnia, raibuliuojančia melodija.

Grafas M. K. Oginskis buvo vedės du kartus. 1789 m. jo žmona tapo Izabelė Lasocka (1764–1852), su kuria jis turėjo du sūnus – Tadą (1798–1844) ir Pranciškų Ksaverą (1801–1837). 1802 m. santuoka nutraukė ir vedė Žemaitijos didiko Kajetono Nagurskio iš Kurtuvėnų našlę, italę damininkę Mariją de Neri. Ją Nagurskis atsivežė iš Venecijos. Dėl žemos kilmės (ji buvo smuklininko duktė) ir gana skandalingo, amoralaus gyvenimo būdo po vyro mirties Vilniuje netruko pasklisti išvairiaus gandai. Juos savo atsiminimuose apraše daktaras Stanislovas Moravskis, šiai moterai skyres ne vieną puslapį. M. K. Oginskis „dėl gražiosios našlės „susigrūmė“ (...) su caro generolu, Vilniaus generalgubernatoriumi Leontijumi Benigsenu“, o laimėjės šią kovą vedė M. de Ne-

Mykolas Kleopas Oginskis.
Dailininkas Francois Xavier FABRE, XIX a. pr. Saugomas
Lietuvos dailės muziejuje.
Fotografas A. Lukšėnas.

ri ir susilaukė trijų dukterų: Amelijos, Emos (1810–1871), Idos (1813–?) bei sūnaus Irenėjaus Kleopo (1808–1863). Netrukus jaunamartė privertė vyra perrašyti turtą jai ir taip užsitikrino stabilią finansinę padėtį. O sis 1823 m. išvyko Italijon ir daugiau į Lietuvą negrindo. Po dešimtmecio, 1833 m., mirė Florencijoje. Palaidotas Šv. Kryžiaus bažnyčioje greta tokų ižymybų kaip Michelangelo, G. Galilei'us ir G. A. Rossini.

Apie M. K. Oginskio vaikus istorija faktų šykšt. Informacijos apie Pranciškų Ksaverą randama filomatų archyvo korespondencijoje. Gana plačiai šiuose dokumentuose kalbama ir apie jauniausiąjį sūnų Irenėjų Kleopą, dalyvavusį 1831 m. sukilime bei vedusį ilgametę caro Aleksandro II meilėž Olę Kalinovską. Bene daugiausia žinių išlikę apie vyriausiąjį dukterį Ameliją.

A. Oginskystė gimė 1803 m. liepos (kitur gruodžio) 10 d. Zalesės dvare ant Vilijos upės kranto, pusiaukelėje tarp Vilniaus ir Minsko, praėjus vos keliems mėnesiams po tévų vestuvių.

Mergaitė buvo itin gabu muzikai, šokiams, piešimui, poezijai ir kalboms – augdama išmoko prancūzų, anglų, italių, vokiečių, be to, kalbėjo lotyniškai, rusiškai, lenkiškai bei lietuviškai. Pasta-rają kalbą greičiausiai bus šiek tiek pramokusi iš auklės, o galbūt pradinių žinių suteikė pats tévas, kuris, pasak šaltinių, šiek tiek mokėjės lietuviškai.

Nuo mažų dienų Amelija kartu su tévais keliavo po svečias šalis, todėl buvo pažinus XIX a. Europą. Ir pačiuose Zalesės rūmuose lankėsi daugelis to meto visuomenės šviesuolių, Vilniaus universiteto akademikų.

Grafaitės potraukis prie muzikos neapsiribojo vien įprastiniu skambinimu ar partitūrų kolekcinavimu. Kartu su jaunesniaja seserimi Ema kurdavo muziką bei dalyvauvavo Zalesės vaidinimuose, o gal ir garsijame M. K. Oginskio su burtame Zalesės kvartete, kuriamo pats grafas, pasak Konstantino Tiškevičiaus, griežę pirmuoju smuiku. Tai visai tikėtina, nes M. K. Oginskis raše savo dukroms duetus.

Ameliją ir Emą skambinti pianinu mokė italias Giuseppe Paliani, kuris, pasak S. Moravskio, vėliau išivėlė į intrigas su mergaičių motina ir galiausiai išvyko į Sankt Peterburgą. Amelijos muzikinis talentas augo, 1822 m. ji jau žinoma kaip parašiusi polonezą C-minor duetu pianinu, dedikuotą seseriai Emai. Taip pat sukūrė du romansas, kurie labai artimi tévo stiliiui

– „Mon ame aujourd’hui“ ir „J’aimme la nuit“, polonezų, mazurką, valsų ciklą „Les Echos d’Iwonicz“, polką ir dar keletą trumpų dainelių. Dalis muzikinio A. Oginskytės paveldo buvo anonimiškai išspaustinta Vienoje ir skirta 1846 m. vargšų labdaros koncertui.

Be muzikinio išsilavinimo, jaunoji grafaite, kaip dera to meto aristokratėms, kūrė poeziją (raše proginius eilérasciūs) bei tapė. Didelė buvusi ir tévo itaka lavinant vaikus – 1822 m. laiške Amelijai apie vaikų auklėjimą jis atsiliepė taip: „(...) nevalia pamiršti, jog išsimoksliomas yra būtinis žmogui, siekiančiam nešti naudą visuomenei, ir tai, jog talentai pelno pripažinimą.“

1826 m. gegužės 11 d. A. Oginskytė Vilniaus karmelitų bažnyčioje ištekėjo už grafo Karolio Teofilio Zalusko (1794–1845), turtinio Gulbinų (Biržų r.) dvarininko. Gulbinų dvare ir gime pirmieji du jų vaikai – Mykolas (1827–1893) ir Marija Eugenija Sofija (1829 m. – 1910). Kiti vaikai (Teofilis (1828–1829) ir Juozapas (1832–1834) mirė kūdikystėje, Ema (1831–1912), Karolis (1834–1919), Irenėjus (1835–1868), Stanislovas (1838–1904), Ivas (1840–1881), Ida (1841–1916) ir Pranciška (1843–1924) gimė jau gyvenant svetur.

Apie tai, kokia buvo Amelija,

amnestijos proklamaciją, skirtą vienims, kurie sudės ginklus, atsakdydami priešintis. Apie tai sužinojus valdovui, Zaluskiui turėjo padilti Gulbinus. Persikėlė į Klaipėdą (Mémel), tuo metu priklausiusi Prūsijos karalystei. Jiems išvykus Rusijos valdžia sekvestravo vias jų žemes, taip priversdama juos penkerius metus praleisti svetur.

1837 m. Zaluskių šeima persikėlė į Austrijos Galiciją. Karpatų kalnų prieškalnėse esančiame nedideliaame kurorte Ivoničiuose (dab. pietryčių Lenkija) T. K. Zaluckis paveldėjo dvarą. Amelija nebuvu pasyvi dvarininko žmona, visą dieną praleidžianti su siuviniu rankose. Priesingai – padėjo vyrai išteigtį vandens sveikatingumo centrui, puosė ir rūpinosi miesteliu. Ją galima laikyti pirmaja kurorto urbaniste ir architekte. Būtent pagal Amelijos projektus čia pastatyti pirmieji statiniai. Ji vadovo šaltinio restauravimui, o ant jo pastatė klasicistinio stiliaus pastogę aštuoniomis kolonomis – šiandien tai vienas vertingiausių miestelio paminklų. Išpuoselėtame parke įrengė saulės laikrodį. Lankytųjų patogumui buvo nustiesti šaligatviai, keliasi, per upelį pastatytas originalus medinis tiltas, atidarytos parduotuvės. 1847 m. organizavo pagalbą vidurių šiltine užsikrētuoseiems miestelėnams. Tai gi A. Oginskytė-Zaluska buvo nuoširdžiai atsidavusi kraštui, į kurį nubloškė likimas, ir jo žmonėms.

Amelijos pastangos nėliko neivertintos – grafaite ir šiandien gerbiama Ivoničių apylinkėse. Jos vardu pavadintas mineralinis šaltinis, sanatorija, o parapinėje miestelio bažnyčioje kabo memorialinė lenta.

1845 m. A. Zaluska palaidojo savo vyra. Neilgai trukus sunegalavo ir pati. Persikėlė į Iščią, didžiausią Partenopėjos salyno salą pietų Italijoje, kur 1858 m. rugsėjo 5 d. mirė ant savo mylimiausio sūnaus Karolio Bernardo rankų. Iščios saloje ir buvo palaidota. Amelija pakartojo savo tévo likimą – abieji kūnai ilisis Italijos žemėje. O tai skatina italus domėtis ir mūsų šalies istorija.

Meilė muzikai Amelija įskiepijo visiems devyniems savo vaikams, kuriuos pati jos ir išmokė. Dukra Ema Zaluska, Frederico Chopino ir Karolio Mikelli mokinė, tapo garsia pianiste. Karolis Bernardas, be įvairių diplomatių pareigybų (austrų ambasadorių, atašė ir specialusis pasiuntinys Prūsijoje, Svedijoje, Turkijoje, Egipte, Persijoje, Siame, Kinijoje ir Japonijoje), buvo pianistas bei kompozitorius, garsiojo kompozitoriaus Ferenco Liszt draugas, domėjosi Rytų kultūra bei kalbomis.

Amelija Oginskite-Zaluska su dukra Ida (?).
Dailininkas Caspar Friedrich WOLFF, 1842 m.
Saugomas Muzeum Okręgowe w Krośnie.

galime sužinoti atsiverę S. Moravskio atsiminimus: „(...) savo gerumu, švelnumu, išsilavinimu, ištikimybe ir pasiaukojimu vyrai, protu ir dora ji kaip dangus ir žemė skyrėsi nuo savo motinos, todėl pastarosios niekuomet nebuvo mylima.“

1831 m. grafas K. T. Zaluski dalyvavo sukilime prieš Rusijos valdžią. Jis vedė maištininkus iš Panevėžio, kur turgaus aikštėje viešai sudegino caro Nikolajaus I

Amelijos Oginskite-Zaluska restauruotas šaltinis Ivoniciuose. Kurorto atvirukas, 1900 m.

Aloyzas URBŠYS

Istoriku netiesos

Pe to, kai Baltijos kelyje stovėjome susikibę rankomis, urodė, kad Lietuvėje išnyce bet koks, taip pat ir istorinis, mūslas, persierintuosis senieji istorikai, sovietmečių sevo Lietuvos Respubliką pravardžiai vę „buržuazinė Lietuva“, o jėgas politikus – „buržuazinius veikėjus“. Tikėjome, kad nustos sevo ruštuoose juos koneveikę ir tyčieji, finansavę apie vykudas ių įvynečių revoliucijas, upie tarybų valdžios atkūrimus. Deja...

Dieniuose 1938–1940 m. Vyriausybės namo, užsienio reikalų ministro Juozo Urbšio biografija, jei durbait.

Suyokiu, kad istorijas – nuolat besileidžiantis mokslo: vis utrukdama naujų dokumentų, faktų, išsiūkėjant slapčiausias pastaptys. Keičiasi ir mokslininkų požūriis, Lietuvos istoriją ir istorinį užtemti. Tučiu, mano supratimu, istorikai niekada negulma nusukalstai astumojant Dievo įskyrinai „Neapeluk.“

Panaugrinėkime viena seros klasikos pavyzdži. Visose Lietuvos tarybinėse enciklopedijose J. Urbšio biografijoje rašant, kad po spalio revoliucijos dirbo „Tarybų Rastros Darbo bendras komisariatas“. Kuris istorikas pirmas sija neteisybę įvardijo, nepaisiškai sužinoj, domu, jog pats J. Urbšys jas savo biografijoje neteikė, nors tokia galimybė yra ir Lietuvių. Prieš išleidžiant „Muzijų lietuviškų tarybinių enciklopediją“ J. Urbši aplankė enciklopedijos redakcijos atstovas ir pasiūlė patikrinti jo biografijos įrodžištį. J. Urbšys jį atidžiai perskaite ir pasiūmė vienki: išbraukė žodžius „buržuazinė“, „buržuazinės“, o enciklopedijininkui paškonto, kad pavaidintinas „Buržuazinė Lietuva“ yra prieskarinės Lietuvos pravardžiavimas, j. oficialiai vadinosi „Lietuvos Respublika“. Visa kita įrodžištystė paliko, kąp buvo.

Tau daug au kaip dviešauti metu Lietuva yra nepriskiriamā, niai savo įtaką enciklopedijose išsiųta netiesa kartojama visuolionis kai kuris, net ir šiuolaikėse internetinėje svetainėse. Tačiau kaip ten iš tikinjų buvo 1918 m.?

Yra iškięs J. Urbšių temis dienoraštis raiytas dienraštis. 1918 m. sausio 22 d. rašoma: „Prieš Kaičius (1917 m. gruodžio 1 m. A.U.) dar savo valia nečiaurkaičia tamystė ir atvykan Maskvą, tuo liko, kad jau išaugian karinomenėn uchegrioti.“

J. Urbšys vyksta su viltimi įtusi mokslo institutą, tačiau Maskvoje stancija bolševiku pagimdymta surutė, institutas neveikia, nėra kur gyventi rei dirbti. Jis atsiduria sunkinėje materialinėje padetyje, neturi nei civilinių drabužių, nei dokumentų, išskyrus karininko knygutę, kurią redyti darsosi vis pavojingiai. J. Urbšys jau minėtame dienoraštje apie darbą Maskvoje taip rašo: „Iki Kalėdų, jokio darbo neturėjau. Po Kalėdų gavau uždarbį Maskvos Žemėtijos Upravoje. Darbas buvo laikas. Dirbau bėne 8 dienas. Uždirba 64 rublų. Paskui iki šių dienų he uždarbio ringsojau. Jei kiek seneliai buvau Komitetui pranešęs, jog sutinku mokytojai kurioje nors Komiteto mokykloje (Drungijos karo pabėgėliams šepti karo ir etas Maskvoje įsteigęs mokyklas lietuvių pabėgelių vaikams – A.U.). Bet galutiniai iki šių dienų nebuvau susitarę. Šiandien,

matydamas, jog jei dar ilgai nėtirių ir nestovi kurieni nors vieton, tai gali visai logi neperdirbtai but.“

1918 m. sausio 25 d.: „Šiandien buvo pirmutinė mane mokytojaviame dieta mokykloje. Padariau tris lekejas: skaitymus, lietuvių k. aritmetiką...“

Rendurinėsi ūtais J. Urbšis užrausiai tiksliai žinome jo darbe praečiai ir darbovieta Maskvoje. Iš kai kurų neteisoginių užrašų gažina spręsti, kad mokytojave iki moksleivių vusaros atostogų, Maskvoje 1918 m. mokytojai už vusaros atostogas a.ostoginiu neberiokojo. J. Urbšys vel buvo priverstas ieškotis darbo. Po kiek laiko, vietoj prijstemo lietuvių rekomendacijos, bandė išdarbinti Lietuvos reikalų komisariate kultūros ir švietimo skyriuje ventėj. Kadai tu buvo, tiksliai nežinoma, greičiausiai biėpos mėnu.

Štai išlikęs dokumentas, kuriame parašymo dieną 1918 m. rugpjūčio 8 d. (1) iš dokumento sužinome, kad J. Urbšys hestogicū skyrius raštrėje neshrubo, nes, jen būtų shrubo, kum tada žūtų reikėjė rešyti raštį ir koresu ištekti komisariatai“

Maty, buvo tik gavęs tekstus bendetrajam vertytinui juos išvertę ir atlikęs durbavinių laukė darbo, t. y. vertimo įvertinimo. Durbavinių redakcijos komisariatai vertino tik, tad tuo metu Kultūros ir švietimo skyriaus sekretorius parės rasta, prašydamas J. Urbšį „vertinimo darbą testitoliu“. Tačiau J. Urbšui nereko pasinaudoli pasiūlytu, nes 1918 m. rugpjūčio 8 d., t. y. tuo pačiu dieną, kai gien priartina verti, buvo Maskvos „čekai“ (rus. Чрезвычайная комиссия по арестам) (2) iškalėjimo paleistas rugpjūčio 24 d. Nuosprendis iškramti iš Sovių teritorijos. Štai dar vienas dokumentas, palvirtinantis apie J. Urbšio arrestą 1918 m. Maskvoje. (3)

Pri arteito J. Urbšys Maskvoje neheidiavai, grido į Lietuvą. Vėliau, 1918 m. jis Maskvoje dėl lietuvių mokyklių mokytojų. Moksleivių vasis ratus, atostogą metu bandė dėl iš Lietuvos reikalų komisariate vertėj, tačiau buvo suimtas ir išsiungtas iš šalies. Kaip tik pateikti dokumentai visus okupacijos metus gėj į tehegū. Vastybinėje M. Mažvydo bibliotekoje visiems prieinami. Tačiau, tuometiniams

istorikams jų nereikėjo.

Vis surendamu naujų istorinių dokumentų. Deja, jie kartais taip aiškinami, kontentuojant, kad galėtų vis vien virsta melagincias kaitinimais.

Pasirodižius kuygai „XX amžiaus slaptieji archyval“ Žiniaslaikininkai po interviu su knygos bendraautoriu predejo skleisti melagincias teiginius apie 1940 m. birželio 15 d. Lietuvos Vyriausybės atsakymą į Sovietų Sajungos ultimatumą, sykų kalindomi užsienio reikalų ministrą J. Urbšį netvirkėdžius Lietuvos Respublikos Vyriausybės pavidinimo perduodant atsakymą į Sovietų Sajungos ultimatumą. Štai pora pavyzdžių:

Jonas Čiubas: „Tarp kitų buvo mūsų Lietuvos Vyriausybės 1940 m. birželio 15 d. 6 val. 15 min.

surašetas dokumentas. Ten yra sakiny, kuris niekada neminėtas nei straipsniuose, nei vaikštelinėse. Tai labai svarbus sakiny, kad Lietuvos Vyriausybė konstatuja, jog ultima rūtinas prieštarauja 1919 m. spalio 10 d. saražinių su SSR. Iki tol visi sakydavai, kad Lietuva neprateikė net formalaus protesto. Pareiškė. Atsakymė, kuri Vyriausybė išsiuntė į Maskva užsienio reikalų ministrui Jonui Urbšiui, toks sakiny buvo. Dahar pasiškelo ir pasirodė atsakymo Maskvai prasmė. Ministras telegrafo, kad susvelnins atsakymo turinį. Ligi 8 val nesupratom – ką dar žvelginti. Pasirodė – eliminavo minėtą sakyną.“

Gečiminas Cibulskis: „Daug kas buvo labai knapščiai išslepta. Pavzdziniu, sakoma, kad 1940 m. kai Lietuvos Vyriausybė priėmė ultimatumą į Sovietų Sajungą birželio 14 d. 23 val. įteikė Lietuvai ultimatumą, kurio pareikaloavo paklusti visos šalies okupavimui – aut. past. i. nepasakydama nė žodžio prieš. Dahar, an žinoma, kaip iš tikinjų buvo surasytas atsakymas. Jame Lietuvos Vyriausybė priima ultimatumą, bet pabrežia.

Lietuvos delegacijos pries išs

kad jisai pazeidžia 1939 m. spalio 10 d. Savitarp o pagalbos sutarti. Tas sakiny kryku iš galiū nė abakymė teksto, nes jis, perdėdama ultimatumą į lėšiškės skyrymą į ultimatumą (4. U.), ištraukė užsieninė reikalų ministras Jurgės Urbšys. Susvelnindamas atsakymu tarp J. Urbšys iškėjė, kad tai paties Lietuvai išlaikytų Nepraktiškumo. Nepadėj. Bet išgalėjo į tas, kad Lietuvos Vyriausybė net nepasakė protesto žudžiui. Žudis buvo pasakytas, bet nebuvė perluntas.“

Gal korespondentai fantažuoja neva pertekliai garbus istorikus, mokslo daktarė žodžius? Sunku patikėti, kad taip išsunkai būtų visuomenėi hruškam dokumentais nepateiktini faktai, kurių iš esmės iškraipę istorinę tiesą, pakerta pagalbą į užkesančiam tarpmuisių žmogui.

Pasirodo, žurnalistai nėkun dėri, nes knygoje „XX amžiaus slaptieji archyval“ rašoma: „Užsienio reikalų ministrija Politikos departamento direktorius Edvardas Turauskas liudija, kad paryčiai ministrų kabineto sekretorius ranka parės ir į Maskvą pasiuntęs točių atsakymo tekstą: „Lietuvos Vyriausybė nutarė piliant tarptautinės vyr. Vyriausybės teikalo išvadus, nora jie prieštarauja 10 spalio sutarė ai. Ši nutarimą piliėmus Merkin vyr. Vyriausybės atsistatydino. Naujoji vyr. Vyriausybė pavesa sudaryti gen. Roštikiui. Gen. Roštikis norėtų, naudytis į Maskvą aptarti trečiojo punkto vykdymą 1940-VII-15 6.15 val.“ Šis tekstas buvo išsiustas į Maskvą išfrota telegrama.

Tos pačios knygos 23 puslapyje pareikra Vincas Mašalačio rastelių kopiją a. st. prierašu: „Vyriausybės parengtas ir į Maskvą J. Urbšui išsiustas atsakymas į ultimatumą 1940 m. birželio 15 d. 6 val. 15 min.“

Pirmausia neįtikėtina, kad šita Mašalačio popierius skizutele su sutrumpintais, pribruskymais, be datos įdata, kaip tvirtina E. Turauskas, išrašys jis – A.U. ir be Prresidento. Vyriausybės vedovo, pagaliau be paties V. Mašalačio patėti, dokumento reikšmės neturiuti pogierėlių, kuri net E. Turauskas vadina lapeliu. knygos autorai laiko taikišku oficialiu dokumentu ir Lietuvos Vyriausybės atsakymu į ultimatumą! Kuo remiamis autorinių tvirtinimais, kac šis „deklumentas“ būtent eitoriai nurodyta datu, valundu ir minutę Mašalačio buvo išsiustas išfrota telegrama Maskvai? Ir jei jiu, kaip rečiau krygoje, V. Mašalačius ur kas kitas

1918 m. 8 m. - 87 m.
Kaičiai

Российская Советская
Федерат. Совет. Республика.

Народный Комиссар
по делам национальностей.

КОМИССАРИАТ
ПО ЛИТОВСКИМ ДЕЛАМ?

ЛИТУВОС РЕЙКАЛУ
КОМИСАРИАТАS.

Акты 8... 1918 г.

МОСКОВА
Б.Харитоньевский 6,
тел. 5-30-04 и 2-88-84.

1918 m. 8 m. - 87 m.
Kaičiai

Vilniaus užrašymas Aloyzo Stasiulevičiaus drobėse

Remigijus VENCKUS

Tarptautinis projektas „Menas senuosiuse Lietuvos dvaruose“ kultūros ir meno mylėtojus kviečia į Aloyzo Stasiulevičiaus (g. 1931 m.) tapybos kūrinių parodą, kuri rugsėjo 7 d. pristatyta Kaune, Ryšių istorijos muziejuje (Rotošės a. 19).

Parodoje demonstruojama A. Stasiulevičiaus tapyba gali būti įvardyta kaip savo iškūrėjimo ekspresyviai Vilniu apdainuojuanti poezija. Ji užrašoma ne eilėmis, ne žodžiais, bet spalviniais potépiais ir drąsiu dėmiu žaismu. Tai – čia pat nykstančių ir gimstančių tikrovės išbarstyti pėdsakų siekiniai ir rinkiniai. Tapybinėje poeziijoje rekonstruojama atmintis, aplink kurią kaip centrą (su)buriamasi asmeninės patirties rudimentai (žr. „Neramus vakaras“, 2012 m., akrilas / drobė, 80 x 60 cm).

Atminties ir patirties junginiai kiekvienoje drobėje atsiveria skirtingai. Jie tuo pačiu metu tampa ir panašūs, ir visiškai kitokie nei pati tikrovė. Tikėtina, kad dėl šio judejimo (iš atminties ir patirties) surinktas Vilnius, su kuriuo susitinkame dailininko drobėse, iš tikro niekada neegzistavo ir neegzistuos. Jis visada atidedamas ir visada vainikuoja pažadu. Tai tik vizualios užuominos apie Vilniaus veidą – apie pastatus, jų tarpusavio dialogus, ryšius ir niekada nesiliaujančius konfliktus. Vilnius – tai didelis ir nesibaigiantis, vizualiai patrauklus A. Stasiulevičiaus

„Vilniaus Bernardinų ir Šv. Onos bažnyčia“.

nuotykis (žr. „Panorama nuo Gedimino kalno“, 2012 m., akrilas / drobė, 80 x 100 cm).

Potépiais išgaunamas pastato mirgėjimas neeliminuoja žmogaus, bet leidžia numatyti (įsiminta) jo buvimą. Žmogus susilieja su pastatais, kurie, atrodo, čia pat – drobėse – ryžtasi keistis, ne-

paklusti statiskai tapybos prigimciai. Galbūt absurdžia, bet norisi manyti, kad vaizduojami pastatai ir gatvės tampa kažkokiu beveik žmogišku gyviu. Darbų paviršiuje kuprotos pastatų nugaros (stogai) gyvena savarankiškai, kitą gyvenimą. Tai, kas juda ir mirga (stogai-nugaros, langai-akys, gatvės kaip nuogiai keliai arba alkūnės ir pan.), sugestijuoją gyvybę. Tačiau tai tik sugestija, nes bet koks pastatas, kaip ir bet koks daiktas, tapybos rašte visiškai nepasirodo. Šis nepasirodantysis tik pažada atsirasti ateityje. Per potépi, kuris formuoja vizualinį patyrimą ir sugestijuja autoriaus patirtį, pasirodymo pažadas aktyvėja, žadina vaizduotę ir lemia pačias netikėčiausias asociacijas su gyvu, laike ir erdvėje kintančiu kūnų (žr. „Vilnius išgėrus raudono vyno taurę“, 2010 m., akrilas / drobė, 65 x 92 cm). Drobės regimas Vilniaus kūnas ne-pastovus ir nebaigtinis. Jis visada apvainikuotas tam tikra jausmu audros arba rimties nuo jauta (žr. „Rimtis“, 1999 m., aliejus / drobė, 65 x 92 cm).

Su kuo asocijuojasi A. Stasiulevičiaus kūrybos braižas? Pirmiausia su tapyba kaip raštu, taip pat – su nesibaigiančiu, čia pat gimstančiu ir mirštančiu, save rasančiu ir vieniu metu trinančiu tik-

rovės (už)fiksavimu pasitelkiant atvaizdą. Tapybos rašymą, kaip tikrovės redukavimą, inspiruoja visada kitaip pasirodanti ir tuo menininką stebinant senojo Vilniaus architektūrinio veido šypseną. A. Stasiulevičius gaudo šiuos momentus, o miestas dailininką stebina vis kitokiu šypsniu (žr. „Vilnius su Valdovų rūmais“, 2009 m., akrilas / drobė, 80 x 100 cm). Taigi per tapybinį rašymą sostinė atsiveria ne kalboje, o ateityje, kuri dar tik turėtų būti po šypsenos pasirodymo. O žiūrovams Vilnius iškyla kaip gyvas per tapybos raštą dekodavimą. Vilnius tarsi atidedamas, kol raštas neleidžia jo įsivaizduoti kaip asmeniškai prabylančio, labai individualiai besišypsantį, magija apsigaubusio ir iš naujo atrandamo stebulkų erdvėlaikio.

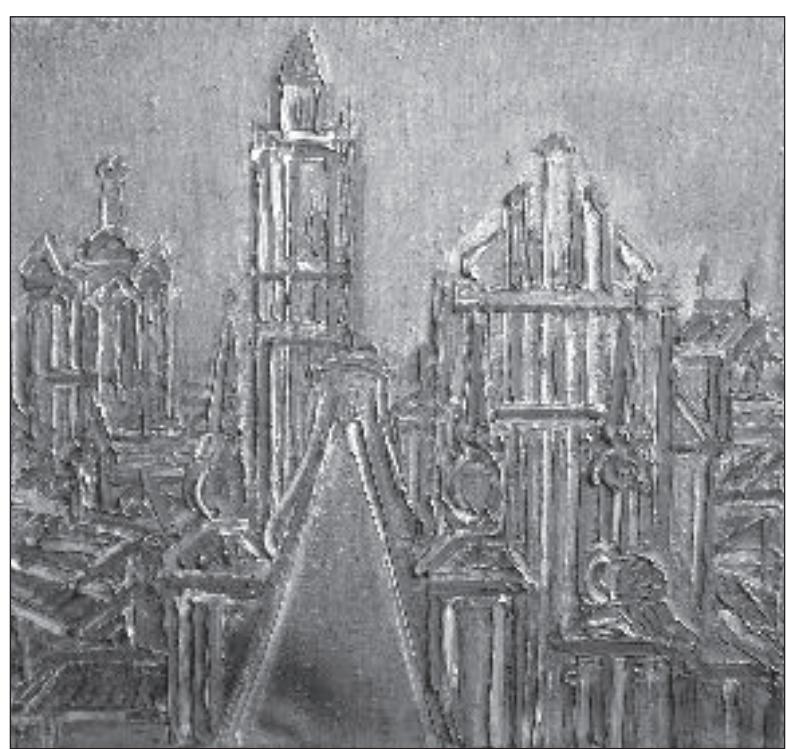
A. Stasiulevičiaus kūryboje trinama ir rašoma tarsi ugnimi. Panšiai savo tekstus kūrė filosofas Friedrichas Nietzsche (1844–1900). Anot poststruktūralistinės minties atstovo Jacques'o Derrida (1930–2004), F. Nietzsche yra filosofas-menininkas, kuris rašo ne paprasta, bet vienu metu kūriantčia ir naikinančia ugnimi. Ji ir kaitriai degina (t. y. rašo) raštą, ir sykiu paverčia ji nuodėguliais. J. Derrida kalba apie meninio po-

tencialo išsivadavimą, kuris pasiekiamas rašymo aktu (žr. J. Derrida, (1981). *Margins of Philosophy*. Chicago: University of Chicago Press). Potencialas gimsta iš nepasitikėjimo pasauly; iš nuolatinio ir negatyvaus tikrovės postulatų įtarinėjimo; iš kalba sunkiai suvaldomų bei reiškiamų tikrovės patyrimų; iš noro visada pasakyti daugiau, nei leidžia kalba, ir noro suprasti daugiau, nei protas sugeba aprépti. Taigi nepasitikėjimas ir įtarinėjimai, inspiruojantys menines improvizacijas, kiekvienam kūrėjui leidžia apeiti logiškai suvokiamą tikrovę ir taip nuo savo širdies tiesi jausmų tiltą žiūrovų širdžių link. A. Stasiulevičiaus tapybos raštas įformina jausmų poeziją. Ji skirta Vilniui, kaip pačiu įvairiausių nuotykių vietai, apdai nuoti bei pažadinti. Tapyba taip pat skirta tam, kad anksčiau išgyventos žiūrovų patirtys sugrįžtų su maloniu prisiminimų bangavimu, išreiškiamu tikrovės motyvais (žr. „Motyvas su Šv. Jonu bažnyčia“, 2011 m. akrilas / drobė, 60 x 80 cm).

Kyla klausimas, kaip J. Derrida aptartą rašymo ugnimi idėją galima sieti su A. Stasiulevičiaus kūryba. Raudono kolorito paveikslai savaime kelia paviršutiniškas asociacijas su ugnimi (žr. „Kristus ir Judas“ iš ciklo „Kristaus kančios istorija“, 2001 m., akrilas, koliažas / drobė, 100 x 80 cm; „Vilnius nuo Trijų kryžių kalno“, 2012 m., akrilas / drobė, 80 x 100 cm). Sustingės, tirštas, reljefą įgavę dažas asocijuojasi su užkonservuotu, sustabdytu rašymo demonstravimui. Tačiau rašymo ugnimi sustingdymas nepanaikina šio proceso buvimo. Menininkas jį atvirai demonstruoja (žr. „Bokštų preliudas“, 2012 m., akrilas / drobė, 59 x 64 cm).

Nuodėguliais visada gali būti įvardijama tai, kas eliminuota nuo paprastos ir neigudusios žiūrinčiojo akies. Eliminuota tai, kas neužrašyta drobėje; kas yra suvokiamas kaip tikrasis, metafizinis paveikslas gylis. Nuodėguliai – meniniamate plėtoto tikrovės šalinimo akto pėdsakai; tai neįvardijamų jausmų tiltas tarp kūrėjo ir žiūrovų. Taigi galima pastebeti, jog A. Stasiulevičiaus rašymas drobėje įdomus ir tuo, kad užrašoma ne vien tai, kas regima raštے, bet ir tai, kas niekada neturi teisės arba negali būti pasakyta garsu. A. Stasiulevičius kviečia susipažinti su jo jausmais Vilniu, rasti savo (žiūrovo) išgyvenimus. Galbūt puoselejant jausmus patirti vieną visų jausmų ritmą. Šis patyrimas leidžia suprasti, kad tapybos rašymas ir skaitymas yra savotiškas buvimas pačioje tapyboje kaip viename iš daugelio kultūros teksto variantų.

Parodą aplankyti bus galima iki spalio 9 d.

„Bokštų preliudas“.

Techninė revoliucija ir vertybių krizė Venecijoje

Venecijoje pasibaigė seniausias pasaulyje tarptautinis kino festivalis, įsteigtas lygiai prieš aštuonis dešimtmečius diktatoriaus Benito Mussolinio valia. Tada Dučė aktyviai parėmė kunigaikščio Giuseppe's Volpi iniciatyvą papildyti nuo XIX a. pabaigos Venecijoje rengiamą menų bienalę „Tarptautine kino meno ekspozicija“ („Esposizione Internazionale d'Arte Cinematografica“), iš kurios ir išsiirutulijoj pirmojo pasaulyje tarptautinio kino festivalio tradicija, o Lido salą jau daug metų rudenėjant užplūstina kinematografininkų desantas.

1932 m. rugpjūčio 6-ąją atviroje viešbučio „Exelcior“ terasoje įrengtame ekrane žiūrovai pamatė amerikiečių režisierius Roubeno Mamouliano fantastinį filmą „Daktaras Džekilas ir ponas Haidas“, šiurpinus ne tik siužetu, pasiskolinti iš Roberto L. Stevenson novelės, bet ir nesenai atsiradusiai garsiniai eksperimentais. Taip buvo duotas startas tarptautinei kino šventei, pavadintai Mostra.

Pirmajame kino festivalyje nebuvo konkursinės programos (ji atsirado kitais metais) ir žiuri, o geriausiais buvo vadinami filmai, už kuriuos balsavo publika. Tokio „referendumo“ būdu išaiškinti pirmieji Mostros nugalėtojai.

1937 m. pagal architekto Luigi Quagliatos projektą pastatytu prabangūs Kino rūmai, iš kuriuos persikelė svarbiausi festivalio renginiai. Po karo sajungininkai šią buveinę buvo „okupavę“ savo reikmėms, todėl filmai keletą pokario metų rodyti kino teatre „San Marco“ ir išoriniuose Dožų rūmuose.

Antrojo pasaulinio karo metais festivalis nevyko, o ir karui pasibaigus ne iš karto viskas stojo į savo vėžes. Bet netrukus padėtis stabilizavosi, ir Mostra susigrąžino savo reputaciją.

Pagrindinis Venecijos kino festivalio prizas – pauksuota sparnuoto liuto statulėlė – vadina „Auksiniu šv. Morkaus liūtu“ (jo pirmakas iki 1942 m. buvo Mussolinio taurė). „Sidabriniu liūtu“ žiuri gali apdovanoti geriausią režisierių. Pagal griežtą Mostros reglamentą filmas, įvertintas „Auksiniu liūtu“, negali būti nominuojamas Volpio taurei, kuria apdovanojami ryškiausiu vaidmeniui atlikėjai. Marcello Mastroianno prizu dabar pasakinami debiutuojantys aktoriai. O prizu „Osella d'oro“ („Auksinė moneta“) pagerbiama už techninius pasiekimus – visų pirma už operiaus meistriškumą.

Žinoma, Venecijos festivalyje, kaip ir kituose tarptautiniuose kino forumuose, kartais įteikiami ypatingi prizai už svarų indėlį į pasaullinių kino meną. Šiemet taip pagerbta italių kino veteranas Francesco Rosi (lapkritį jis švęs devyniasdešimtmetį). Prieš penkiolika metų iš aktyvių veiklos pasitraukęs režisierius iš tikruju paliko ryškų pėdsaką pokariniam Italijos kine. Gimęs Neapolyje, jis daug kar-

„Mokytojas“.

tų čia kūrė filmus apie akį badančias negeroves – politikų korupciją ir neapolietišką mafiją, vadinačią „Kamora“. Jau debiutinis jo darbas „Isšūkis“ (1958 m.) Venecijoje apdovanotas specialiuoju žurių prizu. O pirmajį „Auksinį liūtą“ režisierius čia gavo 1963-aisiais už filmą „Rankos virš miesto“.

Krizė ir viltis

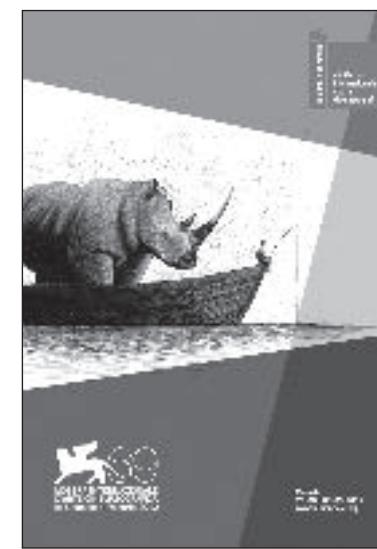
Dažniausiai kino festivaliuose skambantis žodis „krizė“ neaplenkė ir šiometės Mostros. I atidarymą skubančią šventiškai pasipuošusią publiką prie Kino rūmų pasitiko politikos aktyvistų demonstracijos. Filmus apžvelgiantys kritikai įprastai dejavo apie siužetų krizę ir originalių kūrinių deficitą. Ir amerikiečiui Brianui de Palmai („Aistra“), ir jo kolegai Terrence'ui Malickui („Stebuklo link“), ir japonui Takeshi Kitano („Inirsis 2“) prikasiota tai, kad jie kartoja ir net spekuliuoja anksčiausiais pasiekimais. Visi šie garės režisieriai Venecijoje visada laukiami ir buvo čia apdovanoti – japonui T. Kitano, galima sakyti, „Auksinis liūtas“ už filmą „Fejerverkas“ (1997 m.) tapo leidimu patenkinti i „aukščiausią lygą“. Ištikimas kino klasikos fanas B. de Palma „Sidabrinių liūtu“ gavo ne tiek už naują požiūrį į karą Irake, kiek už tai, kad filme „Suredaguota“ (2007 m.) šiurpią karinių operacijų kasdienybę sumontavo iš TV reportažų, interneto vaizdų ir net mėgėjiskų kadrų, nufilmotų mobi-

liaisiais telefonais. O pernai „Auksiniu liūtu“ savo karjerą papuošęs T. Malickas „Gyvenimo medžiui“ patvirtino šiuolaikinio geniaus reputaciją. Deja, šiemet naujausiai Venecijos favoritų filmai sulaukė ne aplodismentų, o visai priešingos reakcijos. Pasitvirtino Mostros direktoriaus Alberto Barberos atidarymo dieną išreikštasis nerimas dėl kasmet augančios kino festivalių konkurencijos, kuri verčia rimtai susimąstyti apie ateitį: „Venecijos festivaliui reikia arba stipriai keistis, arba tyliai merdėti.“

Žodis „krizė“ tapo tuo vidurkiu, kuris susiejo labai skirtingus Venecijos kino festivalio filmus, kalbančius apie visokius šio reiškinio aspektus – ne tik apie ekonominę, politinę, socialinę krizes, bet ir apie jausmų išsigimimą, žmogiškų vertybių devalvaciją, šeimyninių santykų eroziją ir tikėjimo kolapsą.

Technologijos nugali tradicijas

Seniausias pasaulyje kino festivalis šiemet tapo kelių reikšmingų permainų (kai kas jas jau vadina revoliucionėmis) pionieriumi. Tik keili Mostros filmai demonstruoti tradicinės 35 mm kino juostos formata, visi likusieji buvo rodomi dvieju sinchroniškai veikiančiais skaitmeniniais projektoriais (vienam netikėtai sugedus žiūrovai nė sekunde nepajustų vaizdo ar garso defektų). Panašu, jog tokia bus artimiausia kino ateitis – kino juostą pakeis skaitmeninės technologijos. Kad tai

„Pieta“.

siųjų salos“ akordais (pastarasis kūrinys skamba ir rusų režisieriaus Kirilo Serebrenikovo dramoje „Neistiškymybė“). Vieniems sudėtinga T. Malicko filmo forma priminė šaradą, kiti „Stebuklo link“ įvardijo filmu-malda, o operatoriaus Emmanuelio Lubeckio kamerą lyginio su Dievo akimi, bet buvo ir tokį, kurie naujausią geniaus filmą pavadino totaliu kičiu. Visi vertintojai buvo solidarūs tik dėl vieno dalyko: pirmoji dalis dar daugiau suprantama, tačiau vėliau prasideda radikalus siuzeto ignoravimas.

Su mirtimi ne kartą susiduria ir finaliniu Mostros akordu tapusio filmo „Žmogus, kuris juokiasi“ (režisierius Jeanas-Pierre'as Ameris) herojus Guinplenas – jo veidą dar vaikystėje subjaurojo sustingusia kauke tapusi šypsena. Ši personažą sugalvojusiam prancūzų rašytojui Victorui Hugo rūpėjo panagrinėti, koki pėdsaką žmoguje palieka vai-kystėje patirtas mirties artumas. Guinplenas, išsaugojęs vaikišką sielos tyrumą (jį suvaidino jaunas aktorius Marcas-Andre Grondinas), yra ne tik idealus romantinis herojus, jis puikiai iliustruoja ir rašytojo mintį apie tai, kad „žmogaus veidas atspindi jo sąžinės būklę“.

Mirtimi (greičiau įspūdingomis skerdynei) baigiasi ir bene ekstravagantiškiausias Mostros filmas – režisieriaus Harmony Korine'o trileris, kurio originaliam pavadinimui „Spring Breakers“ išversti reikėtų skelbtini mini konkursą. Nors istorija apie keturių amerikietės studentes, išsirošusias į Floridą atostogauti ir išvileusias į baisias kriminalines problemas, finale išsiirutuolio į kruviną ginjoli, seanso metu dažnai griaudėjo juokas. Jų visalaik provokavo linksmos beprotišbės sėlsmas, pakurstomas tankių rokenrolo ritmu, prietarų neveržomos erotikos ir lengvabūdiškų žaidimų su ginklais, kurie, žinia, paskutiniame veiksme privalo išsauti.

Korektiškumo spąstuose

Šiometė Mostra baigėsi prieš pat rugpjūčio 11-ąją, o prasidėjo 2001-ųjų tragedijos atgarsiai. Per festivalio atidarymą parodytas Indijos režisierės Miros Nair filmas „Fundamentalistas ne savo noru“. Pagal pakaniečio rašytojo Mohsino Hamido romaną sukurtą drama pasakoja, kaip po Niujorke įvykdę terroro akto Amerikoje pasikeitė potėžiūris į musulmonus. Šios metamorfozės auka – ir jaunas pakaniestis, perspektyvus Volstryto verslininkas, akimirkniu tapęs potencialiu įtariamuoju ir priverstas gržti į tėvynę, kur jis į „Alacho karių“ gretas rimtai émė verbuoti islamo radikalai. O ir CŽV agentai jo nepaliela ramybėje.

Politinio korektiškumo taisykles seniai išmokusi (ir už tai dažniausiai kritikuojama) režisierė M. Nair ir ši kartą stengiasi nugludinti aštriausius kampus, bet pastangos išlaikyti neutralumą bet kokia kaina atkeršia: publicistika užgožia meninę vaidybinių filmų kokybę, o kompromisai ir neryžtingumas išryškinti konfliktus transformuojasi į nuobodžią bei nuspėjamą siužeto monotoniją ir banalių išvadų, kad Rytuose gyvena ne vien teroristai.

Į panašius spąstus pakliuvo ir rusų režisierius K. Serebrenikovas, vienas žinomiausių teatro režisierų, spėjantis ir skandalinges spektaklius statyti, ir su Kremliaus ideologais flirtuoti, ir savo karjeros

„Roju: Tikėjimas“.

etapus ženklinantis išradingomis strateginėmis akcijomis. Naujaujasis jo filmas „Neištikimybė“ sukurtais taip, kad patenkintų kuo platesnės publikos poreikius. Piktantiškų siužetų mėgėjams skirta fabula: du anksčiau vienas kito nepažinojė žmonės tampa meilužiais po to, kai sužino, jog jų antrosios pusės jiems neiškimos. Rimto kino mėgėjai už beveik anekdotinės fabulos turėtų pamatyti ir šeimos entropijos kontekstą (abi šeimyninės poros ir taip buvo ant skyrybų ribos), ir net antikinės tragedijos griauciučius (ne veltui pagrindiniai herojai – Jis ir Ji – neturi vardų (suprask, jie yra archetipai). Sąlygiškos yra ir filme matomas vienos bei interjerai (mat ši istorija galėjo atsitikti bet kam ir bet kur). Seanso metu žiūrovai gali spėlioti, ką rusų režisierius cituoja (Antonioni, Lynch, Kubrick, Bergman – sarašą galima nesunkiai testi). Orientaciją į Vakarų auditoriją išduoda ir tai, kad pagrindinius vaidmenis atlieka (jiems priekaištų mažiausiai) vokiečių aktorė Franziska Petri ir jaunas makedonietis Dejanas Liličius. Vakariečiams skirti ir režisieriaus komentarai apie tai, kad „svariausia civilizacijos vertė – žmogus“, kad „mes visur vienodai, o skausmui, vienatvei ir nevilčiai nereikalingi vertėjai“.

Panašių literatūrinį abstrakcijų apstu ir pirmųjų „Neištikimybės“ recenzentų rašiniuose („autorai kuria metafizinių, o kartais ir nerealų kontekstą“). Bet noras patikti vienems dažniausiai baigiasi tuo, kad filmas tampa panašus į laišką, ant kurio voko autorius užmiršo paminti adresatą.

Reakcija į „festivalinio kino“ kanonus besiorientuojančią „Neištikimybę“ buvo adekvati rezultatui (suprask, santūri) – visai ne

tokia, kuri lydėjo „Auksiniais liūtais“ čia apdovanotus Aleksandro Sokurovo „Faustą“ (pernai) ir Andriejaus Zviagincevo „Sugržimą“ (2003 m.). Neapsimestinė intelektu ir rusišką nuoširdumą Venecijos publikai ir žiuri moka atskirti nuo racionalaus profesionalumo. Tai patvirtino ir reakcija į dokumentinį filmą „Antonas čia, šalia“. Šis filmas gimė labai neįprastai. Sankt Peterburge leidžiamuojo žurnalo „Seans“ redakciją kartą iš tolimo kaimo pasiekė laiškas su labai nerūšiu tekstu. Dažniausiai panašūs laiškai net neperskaityti iki pabaigos keliauja į šiukslių kibirą. Bet režisierė Liubovę Arkus intuicija privertė paieškoti keisto laiško autoriaus. Pasirodė, tai mažame kaimelyje gyvenantis paauglys Antonas Charitonovas, sergančis autizmu. Vengiantis kontaktu su žmonėmis berniukas ne iš kartos ēmė bendrauti su kinematografininkais. Per ketverius metus jo ir dokumentinio kino komandos santykiai lėtai šiltėjo, o begalė nufilmuotų kadru pamažu ēmė dėlioti į jaudinančio likimo istoriją. Matosi, kaip šio proceso metu berniukas skausmingai vadavosi iš savo visai nevaikiškos nevilties. Kartu su juo keitėsi ir filmavimo grupės nariai, kuriems beaistris kino kameros objektyvas leido širdimi pajuosti žmogišką šilumą, gailestingumą ir meilę. Panašios emocijos užvaldo ir šio filmo žiūrovus, po seanso neslepiančius ašarų ir sunkiai randančius žodžių, galinčių išreikšti ką tik patirtą sukrėtimą.

Religija vėl ginama nuo meno

Dar viena ryški Venecijos kino festivalio tema, apimanti keletą reikšmingų filmų, susijusi su religija. Būtent jie pasidalijo svarbiausius jubiliejines Mostros prizus.

„Stebuklo link“.

Tarsi pratęsdamas savo dviem „Oskarais“ apdovanotą žmogišką ambicijų popėją „Bus kraujo“ (2007 m.) režisierius Paulas Thomas Andersonas naujaujasiame filme „Mokytojas“ kartu su herojais leidžiasi į klaidžius religinio fanatizmo akivarus. Ši kartą režisierių domina Amerikoje labai populiarios scientologijos fenomenas. P. T. Andersonas pripažintas geriausiu režisieriumi, o abu pagrindinių vaidmenų atlikėjai Philipas Seymouras Hoffmanas bei Joaquinas Phoenixas nusipelnė prizų už geriausią vaidybą.

Specialiuoju žiuri prizu apdovanota austrių režisierius Ulricho Seidlio drama „Roju: Tikėjimas“. Tai antroji jo trilogijos dalis (pirmoji – „Roju: Meilė“ – metų pradžioje buvo parodyta Berlyno kino festivalyje), kai kuriose scenose primeinant Luiso Bunuelio „Viridianą“ (1961 m.). Šis „Auksine palmės šakele“ Kanuose apdovanotas šedevras andai sulaukė piktos Vatikano kritikos: jo oficialią poziciją atspindinčiamie laikraštyje „L’Osservatore Romano“ buvo pasirodės rašinys, smerkiantis režisierių už religinės simbolikos išniekinimą.

Po penkiasdeimties metų istorija pasikartojo. Tuoj po „Roju: Tikėjimo“ premjeros Venecijos prokurorą pasiekė garsaus Italijos advokato reikalavimas patraukti baudžiamojon atsakomybę šio filmo kūrėjus už „numiskalstamus veiksmus, numatytaus Italijos baudžiamojo kodekso 403 ir 404 straipsniuose“. Paprasčiau kalbant, filmo autoriams inkriminuojamos pastangos išniekinti religinę simboliką.

Svarbiausią Mostros apdovanojimą – „Auksinį liūtą“ – iš Pietų Korėjų parsivežė režisierius Kim Ki-dukas. I savo triumfą kinomanams gerai žinomas režisierius ėjo ilgai ir atkakliai. „Pieta“ – aštuonioliktas jo filmas (apie tai net primena pradinis titras). Ir pavadinimas, ir filmo plakatas, vaizduojantis mirusį sūnų ant kelių laikančią motiną (tokios scenos, beje, filme visai nėra), vienareikšmiškai apeliuoja į garšią Michelangelo skulptūrą, esančią Vatikane. Filme daug itin žiaurių scenų, bet pagrindinis herojus – žudikas ir sadistas – gauna galimybę išpirkti savo kaltes.

P. S. Visus Mostros laureatus turėtume netrukus pamatyti kokiam nors lietuviškame kino festivalyje, tada ir pasinaudosime proga juos plačiau aptarti.

**Parengė
Gediminas JANAKUSKAS**

Vasaros kelionių mandalos

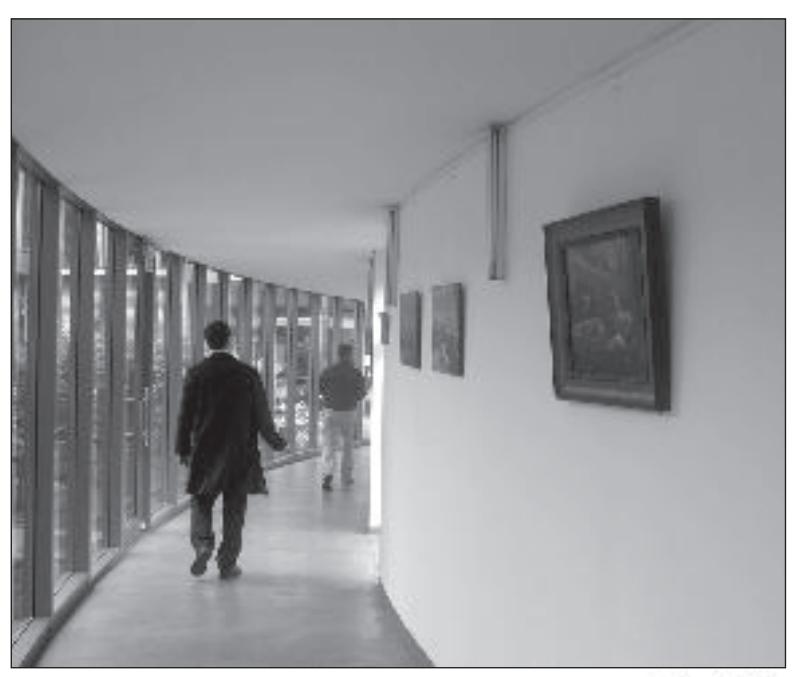
Jolanta SEREIKAITĖ

Viename iš Europos Sajungos audito rūmų koridoriu, vedančiu į kavinę, sukabinau savo paveikslus, daugiausia realistinė maniera taptus natūrmortus. Nedidelės su spinclinciais granatais, moliūgais, gėlėmis ir akmenimis drobės derėjo prie baltos pusapvalės sienos. Šiuolakinis minimalizmas ir kažkas šiek tiek anachroniška iš anų laikų.

Parengusi ekspoziciją leidžiu sau atsipalauduoti. Keliaudama fiksuoju dabartį. Nera jokių tolimų planų ir rūpesčių – gal tik kaip nusipirkti traukinio bilieta paprašius prancūziškai, juk apsistojau pas bičiulę Thionvilyje, trisdešimt kilometrų nuo Liuksemburgo esančiaame Prancūzijos miestelyje, kuris dydiu greičiausiai primena Kėdainius. Gyvenu centrinėje jo aikštėje, erdviai viršutiniame bute su keliais aukštų lygiais ir terasa. Pro savo kambario palėpės langą matau kavinių skecius. Kartais triukšmas netyla iki vidurnakčio, tad tenka priverti langą. I mano lovą atslenka ir bičiulės katė Kalista – raičia, pukuota, graikų nimfos vardu pavadinta gražuolė.

Nuvažiuoju į kelis Šiaurės Prancūzijos miestus – Metzą ir Nancy. Abu garsėja kultūros ir istorijos paminklais. Kone po pusvalandžio išlipu prašmatnijoje Metzo stotyje, nereikia net klausti – visur nuorodos, kaip nueiti į Turizmo informacijos centrą. Siauromis gatvelėmis nužingsniavau senovinės didžiulės gotikinės katedros link, o šalia jos esančiaame Turizmo informacijos centre gavau išsvajotą žemėlapį... Be išpūdingos katedros, čia apstū viduramžių architektūros, net išlikusi senovinė, tamplirių laikus menanti koplyčia ir laikrodis. Rūsčioje katedroje svyti vitražai. Rozetėse, šoniniuose languose – visur spalvų puokštėmis išprasminantys istoriją. Net prie altoriaus lankytoujus keri M. Chagalo sukurti vitražai... Rodos, šviestos spalvos – pagrindinis šio diingo pastato akcentas, jo brangakmeniai, lyg žiūrėtume į kitas erdves, į kažką angeliško. Turi nuolat pakelti akis į viršų, atsiplėsti nuo žemės, kurios prietema tokia sunki, kontrastuojanti su begaliniu spalvų skambesiui. Sumokėjus 4 eurus žvalgauosi po požemius.

Nukelta į 17 p.

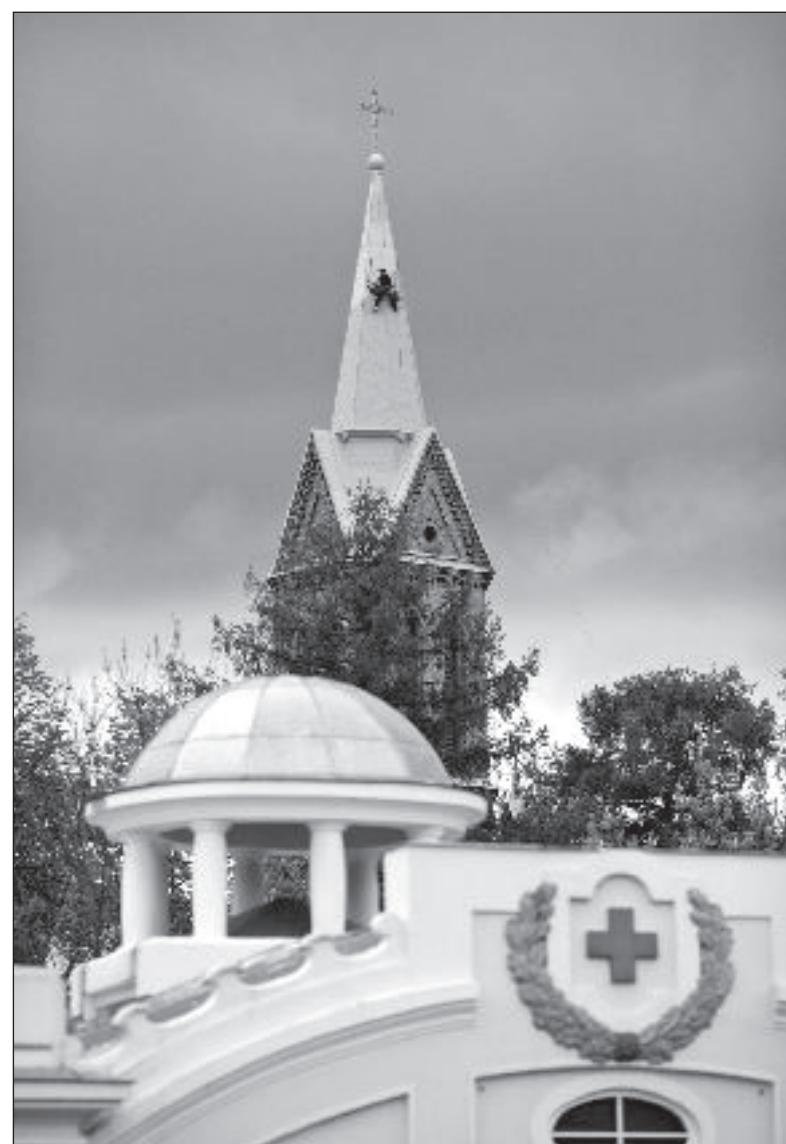
Miesto ideologija ir religija

Kiekvienas miestas turi savo spalvą, stilių ir gyvenimo būdą. Jo viešąjį erdvę sudaro ne tik visuomeninės paskirties pastatai, gyvenamieji namai, aikštės ir muziejai. Architektai, susitelkę į privilegijuotą grupę, esančią ant savotiško pjedestalo, tampa pranešimą apie miestą siuntėjais ir vis dažniau – urbanistiniais dekoratoriais. Kiekvienam rūpi savitas bražas, todėl kyla grėsmė, kad miesto stilis, jo tapatybė kaip procesas, susiformavusi iš daugelio kultūinių sluoksnių, laikotarpių ir kontekstų, galiapti antraplané.

Algirdas Julius Greimas svarstė, kad miestai yra panašūs į užraktus, ir bandė sukurti ideologinį miesto modelį, kuris būtų ne tik jo skaitymo modelis, bet ir abstrakti gilioji struktūra.¹ Jis manė, kad daugiaplanų miesto skaitymą komplikuoją dviejų universalų sąvokų *visuomenė vs individus* priešprieša. A. J. Greimas skiria archajinę kaimo gyvenvietę, kuri yra kaimo socialinės sandaros išraiška. Tačiau svarstydamas diskurso apie miestą pobūdį teigia, kad jis priklauso būtent nuo „žiūros taško“. Miestas gali būti apibūdinamas „miesto kultūros“ arba miestiečio „gyvenimo stiliumi“ požiuriu. Tam, kad suprastume miestą, A. J. Greimas siūlo jį suvokti kaip tekstą, sudarytą iš žmonių ir daiktų, jų santykii ir sąveikos. Jis kuria gramatikos projektą, kuris vadinas *miesto sakymas*. Tokiu būdu miesto socialinės sandaros aprašymas prisdėtu prie bendruomeninės prasmės

suvokimo ir miesto kolektyvinį vaizdinių analizės. Architektai, sprendžiantys urbanistinę problematiką, jeigu jie susitapatina su *miesto adresantu sakytoju*, išsivaizduoja esantys miesto kūrėjai. Tačiau žmogus, skaitantis miestą kaip tekstą, šifruoją jį, palieka savo išrašą ir nebūtinai perskaito miesto sakytojų pranešimą. Ši erdvė gali būti suprantama kaip kalba: apie gražų ar bjaurų, laimingą ar nelaimingą, suderintą ar dominuojantį kitų atžvilgiu gyvenimą.

Rugpjūtį Birštone, atidarant kurorto centriniame parke sukurtą skulptūrų taką ir vaikštinėjant Nemuno pakrante, apie miesto stilių su architektais Gražina JANULYTE-BERNOTIENE, Audriu KARALIUMI ir Birštono vyriausiuoju architektu Mantu MICHALIUNJO kalbėjosi Jolita LINKEVIČIŪTĖ. Pokalbis vyko spontaniškai – einant ir stebint kurorto urbanistinę erdvę, trumpam stabtelint prie kai kurių architektūrinės objektų. Bandyta skaityti miesto pranešimą iš trumpam užklydusių „žiūros taško“ ir specialistų, atsakingų už Birštono urbanistinę kultūrą, akimis. Miesto *sakymas* tapo punktyrinis, kartais šokinėjantis nuo vienos temos prie kitos, išsiplėtojantis į paženklintas asmeninės patirties reikšmes ar kontekstus. Grupė pakeleiviu, mažai pažišančių vienas kitą, ieškojo ir svarstė: koks yra miesto, kurorto stilius? Kas jį sudaro, kaip jis plėtojas, liečiamas laiko ir žmonių požiurių?

Gintaro ČESONIO nuotrauka

A. Karalius. Klausimas „Koks yra Birštono stilius?“ – pats svarbiausias, į kurį būtina sau atsakyti, nes stilius yra religija. Kalbame ne tik apie architektūros stilių, bet ir apie gyvenimo būdą. Be vientiso stiliaus, kaip ir be tiksėjimo, bet kuris miestas, ne tik Birštonas, bus ne kariuomenė, o minia. Tačiau minia prieš nieką negali laimeti. Šio kurorto erdvė labai graži, todėl svarbu, kad nepabūrtu jo stilius. Galima klausti ir taip: kas yra Palanga, koks šiandien jos stilius? Dabar ji tampa „bumčikų ir treninų“ miestu. Bet Nidos palangizuoti negalima. Pavyzdžiu, Liepoja dabar labai gražiai kuria savo kultortinių įvaizdžių ir sėkmingesnai juda pirmyn, nors anksčiau buvo žinoma kaip pramoninis miestas. Vadinasi, jis atrado savo stilių, nes tai susiję su savimone.

J. Linkevičiūtė. O jeigu mieste susitelkusios trys jo tapatybės: tarpukario – su medine architektūra ir savotiška aukso amžiaus nostalgija, sovietinio laikotarpio ir moderni architektūra? Kaip stiliustiškai perskaityti tokį trilypį miesto pranešimą?

A. K. Kalbate apie laikotarpi, o jis – tik epizodas. Žinoma, galima tame išešti vertingų gintařelių iš dumblo sluoksniu. Verta pamästyti: kodėl Rusijos žydai anksčiau važiuodavo ir dabar renkasi būtent šį kurortą? Gal ten koks vertingas grūdėlis slypi? Apie stilių klausiau savotiškai kritikuodamas. Būna, žmogus svarsto statydamas namą: nusipirkšiu raudonų plytų, čerpių, ir mano namas bus labai gražus. Tačiau neturėdamas idėjos, bendro vaizdo – nieko nepastatysi. Tas pats principas galioja ir architektūrai, ir miestui. Turi suvokti, kas esi, kuo nori būti – tai susiję su savimone. Kaip laive: žinodamas, kur nori plaukti, supras, koks vėjas tinkamas.

J. L. O kaip, architektų manymu, gali toliau plėtotis kurorto urbanistinė erdvė? Kaip mes su-

Audrys Karalius.

Gražina Janulytė-Bernotienė.

Mantas Michaliunjas.

prantame lietuvišką kurortą ir jo gyvenimo būdą?

A. K. Manau, tame turi būti subalansuota ir kaimynus gerbianti architektūra, o ne eksperimentiškai arrogantiška. Svarbu analizuoti tam tikrus atvejus ir juos diskusijoje aptarti. Folkloro ir džiazo siejimas įmanomas lygiateisišku pagrindu – tada, kai folklorininkai gerbia džiazininkus, o džiazzinkai – folklorininkus.

J. L. Jūs turite galvoje toleranciją, kultūrinio konteksto supratimą?

A. K. Būtent tarpusavio supratimą. Pasitaiko, kad kas nors imas kambinių neigarsintomis kanklėmis, o kitas grodamas jas nustebia. Nukonkuroja, nes turi daugiau pinigų – tampa garsesnis. Tačiau kanklės paneigiamos. Taip ir architektūroje – būtina mąstyti kontekstualiai, o ne išskirti atskirus dizaino atvejus kaip sektinumo pavyzdžius – kalbu apie konkretius architektūrinius objektus, namus. Nes viena yra dziaugtis originalaus dizaino atveju, o kita – matyti, kaip jis nedera su ramybe ir vienove.

Arogancija išsiskiriantis namas atrodo kaip desantininkas, kurį išmetė, o jis pataikė ten, kur pataike. Jeigu nesusitarima dėl ben-

dros religijos, tai bet kas – panasių kaip „Pussy Riot“ merginos – ateina į cerkvę ir meldžiasi savaip.

G. Janulytė-Bernotienė. Manau, kurortui dirbtinių sukurta stilių beveik neįmanoma, nes tai – procesas. Birštonas yra gerame kelyje, o pavojuj kiltų tada, jei kas nors stengtusi tą stilių nusakyti ir kokiomis nors stilizaciniemis priešmonėmis siektų jį įgyvendinti kaip apibrėžtą sąvoką. Bendrajai prasme stilius ar miesto gyvenimo būdas susijęs su kultūra. Jeigu Birštonas yra susiformavusi, stiliutinis nesusikalbėjimas negresia.

J. L. Ar lyginimas nesugretinamų dalykų ir to, kas suvokiamas kaip gerovés siekiamybė, néra dirbtina? Pavyzdžiu, lyginti Birštoną ar kitus Lietuvos kurortus su Druskininkais?

G. J.-B. Turėtume palaikyti ir Druskininkus, ir Birštoną, ir kitus Lietuvos kurortus – tai kas, kad pasitaiko klaidų ar kartais procesas užstringa. Galbūt raida ne tokia greita, kaip norėtume. Mano manymu, kai lėtesnis tempas, mažiau kyla pavoju. Itin drąsus urbanistiniai projektai, kurie laikomi pavyzdžiu kitiems, po dvejų trejų metų gali pasirodyti nesėkmingi.

J. L. Tokiu atveju įdomu, ar miesto, kurorto erdvė gali plėtotis savaimė?

G. J.-B. Atsakysiu pavyzdžiu: praėjusią vasarą Lietuvos architektų sajungos atstovai su specialemi kvietimui lankėsi Tokijuje, kur lietuvių studentai dirbo kartu su japonų studentais Ginzos centre.

Galėjome iš arti pamatyti, kokią reikšmę formuojant urbanistinę erdvę turi vietos bendruomenė ir verslininkai – jų žodis yra lemiamo. Manau, aukštostas kultūros vienuomenėje miesto plėtra, strategija neatiduodama į vienų profesionalų, pavyzdžiu, architektų rankas, bet derinami visų interesai. Šią patirtį galime pritaikyti ir Birštonui. Pavojinga būtų atsisukti atgal ir manyti, kad moderni architektūra turi atsverti praėjusį laikotarpi. Visos miesto architektūrinės kryptys – tarpukario, sovietinė ir moderni – turi būti matomas. Šiuolaikinė architektūra greitai keičiasi – šiandien ji viešokliai, o rytoj – kitokia. Tačiau norint, kad jis būtų kokybiška, reikią daug dirbti. Pirmiausia būtina suvokti, kas yra mūsų pačių identitetas, tada suprasime ir miesto pranešimą – vadovaudamiesi

ne atkartojimo ar stilizacijos poreikiu. Tuomet daugiau galvosime apie mastelio, medžiagų, gamtos ir architektūros saveiką, o urbanistinius kurorto kompleksus matysisime kontekste su natūraliais gamtiniais kompleksais.

J. L. Tačiau tapatinimasis su senos kultūros šalimis taip pat prieštariningas... Juk skiriiasi estetinis, kultūros suvokimas.

G. J.-B. Su tuo sutinku. Japonai moka suderinti gilią pagarbą tradicijoms ir šiuolaikinių technologijų, inovacijų išmanymą. Jie valgo tradiciškai, nevaikšto į europietiškus restoranus, nes tai nepopuliariu. Mes nesame miesto kultūros žmonės, todėl daugeliu atžvilgiu, ypač apmastydami kurorto, kurio gamta unikali, erdvę, turime būti atsargūs. Reikia daug skaityti, dairytis, pajusti. Gal tam tikrais istoriniaisiais laikotarpiais mums padėjo drąsus sprendimai, bet dabar kai kur jie turėtų tapti subilesni.

J. L. O kaip vietas architektui išspręsti kūrybinę dilemą plėtojant miesto, kaip pranešimo, ide-

¹ Greimas, Algirdas Julius (2011) Topologinės semiotikos linkui. Vilnius, Baltos lankos. P.152

ologiją? Laviruojant tarp popierizmo ir europinių projektų apibojimų?

G. J.-B. Architektų sąjunga šioms problemoms spręsti turi vieną nuostatą – rengti architektūrinius konkursus. Kita vertus, ir konkursas gali neteikti trokštamai rezultato – ne visada architektams pavyksta. Skubėjimas, kaip gyvenimas rodo, ne visuomet padeda laimeti. Birštonui stiliaus požiūriu aktualiausia atstatyti senąjį medianę architektūrą – jeigu yra išlikusių fotografijų, galima panaudoti tokį atkūrimo būdą. Apie stilių galėtų diskutuoti ne tik architektai, bet ir istorikai, gamtininkai, kurorto gyventojai. Daugelį metų čia išsikūrė, jie turi savo nuomonę ir gyvą prisiminimą, kaip anksčiau atrodė viena ar kita vietovė. Gal į tam tikrą vietą reikia grąžinti tam tikrą erdvės nostalgiją? Nemanyčiau, kad, vos tik priėjus architektui, sėkmė jau garantuota.

A. K. Jeigu kalbame apie medianę kurorto architektūrą, kuri, kaip manome, ryškiausiai atspindi lietuvių identitetą, nebūtina jos išskirti kaip prioritetinės. Panašiai Nijolė Lukšionytė-Tolvaišienė išsitinkusi, kad Kaunas – medianės architektūros sostinė. Liepojoje šios architektūros santykis būtų 1:20, o kokybės atžvilgiu – dar didesnis. Tieki nuostabaus latvių medinio dekoru, išlankusią langų ir durų. Ir ne latvių religija, protestantizmas ar ankstesnis rašto atsiradimas svarbiausia.

M. M. Priėjome Birštono aikštę, kurią projektavo Laima Domanskienė, čia įkomponuotas vienintelis išlikę Jono Basanavičiaus biustas, anksčiau stovėjęs skvere tarp medžių. Ar nemanote, kad suformavus tokią iškilmingą aikštę atsivérė ir erdvė, ir įvairaus stilistai pastatai, „nesusikalbantys“ vieni su kitais?

G. J.-B. Anksčiau čia buvo turėta aikštė.

A. K. Pavyzdžiu, aikštė prie Prezidentūros, projektuota tos pačios architektės, yra tikrai gera. Ji priverčia pasitempti, pasižiūrėti, ar esi su kostiumu. Tačiau patenkės į tokią aikštę mažame miestelyje paprastas žmogus gali pasiauštis lyg išvydės užrašą: čia ne tau. Be kostumo turbūt nelabai kas ir eina? Ar visur reikia tą pačią instrumentuočių naudoti? Juk J. Basanavičius buvo jaukus žmogus, ne koks karo vadas. Bet kai paminklas stovi aikštėje, jam reikia atiduoti pagarbą.

M. M. Bekalbėdami atėjome į Birštono promenadą. Anksčiau Nemune plaukiodavo didesni ar mažesni laiveliai, baržos valydavo vagą, dabar Nemunas dumblėja, formuoja salos. Trūksta valstybinio požiūrio į Nemuno prienų.

G. J.-B. Nevaikštai – nėra tako.

A. K. Neišsiplėtė Nemuno priežiūra. Jeigu plėtojama laivyba, upė yra kaip kelias. Jeigu jo neeksplloatuojasi, nepriziūri – apželia. Nevažinėji – nėra kelio. Pavyzdžiu, prie Minijos anksčiau žibintininkas būdavo, turėdavo savo ruožą. Kiekvieną vakarą aplaukiantis su valtimi, uždegantis žibalinį žibintą, o iš ryto užgesinantis. Todėl Birštone, ant suolelių promenadoje prie Nemuno arba šlaituose, galėtų burtis gatvės muzikantai, bardai. Galima vykdyti provokacijas, pasitelkti įvairias miesto „masažavimo“ priemones, kurios atrodytų labai natūraliai.

M. M. Daug vilčių dedama į atstatomą sanatoriją prie Nemuno „Birštono Eglė“, kurioje bus apie 600-700 vietų. Tokia „Eglė“ yra Druskininkuose, panaši planuojama statyti Palangoje.

A. K. Vadinas, „Eglė“ yra prekės ženklas, firminė veido spalva. Sanatorija, apsodinta eglėmis.

G. J.-B. Bet yra tam tikra vertė.

A. K. Vertė nebūtinai turi būti nuo krašto iki krašto. Tarsi koks filmas su nuostabiu mišku: žūri jį – vis miškas ir upė, miškas ir upė. Su verslininku Vilmantu Šimoniūčiu, propagavusiu Kaune *aqua urbana* idėją, organizavome plaukimą Nemunu su laivu „Zaria“. Keliovome pro Kauną į Nidą, kurioje buvo spaudos konferencija. Plaukiamė ir matome: krūmai, krūmai, krūmai. Iš po krūmų kažkur kyšo stogelai. Išplaukėme iš Kauno, ir vėl – krūmai, krūmai, krūmai. Mikrofonas pusvalandį pranešdavau: krūmai. Todėl būtina diskutuoti, kelti šiuos klausimus: kiek kurorte neleisti natūralios gamtos? O gal vis dėlto keliautojas turėtų pajusti – bent iš dalies – kad aplaukė į miestą?

M. M. Birštonas yra urbanizuota teritorija, kurioje daugiau kaip 50 proc. valstybinio miško. Vadinas, visiems laikams. Valstybinis miškas regioniniame parke nemainamas.

G. J.-B. (A. Karaliui): Prisimeini, kiek buvo organizuota Kaune akciją, kol miestas valstybinį mišką „išsiėmė“?

J. L. Vis dėlto kiek architektai miestui, kaip tekstui, kurio gramatika dar reikia sukurti, gali daryti itakos?

G. J.-B. Vienam iš žymiuju pasaulio architektų Jeanui Nouvelui niujorkiečiai uždraudė statyti aukščiausią Niujorke dangoraižį.

A. K. Na ir kas?

G. J.-B. Turiu galvoje tai, kad garsiausias pasaulio architektas nėra laisvas.

A. K. Ne apie laisvę kalba. Kad ir kaip būtų, vyriausiasis miesto architektas yra miesto meras. Visaime pasauly. Jis pasikviečia savo vizitą, asistentą, dešinę ranką, sukuriančią architektūrą, bet miesto laikyseną lemia lyderis. Anksčiau karalius nei pats ginklus kalė, nei maistą gamino, nei drabužius siuvė, nei namus statė. Jo pareiga buvo surasti geriausius meistrus, kurie tai moka padaryti, ir surinkti į savo draugiją. Tada jo karalystė būdavo pati stipriausia, išskirtine ir ilgaamžė. Valdžios esmė – sugerbēti pasikvesti geriausiosius, o ne pačiam viskai daryti. Daugelis žmonių miestų politikų galvoja taip: mes turime valdžią ir viskai žinome. Sako: buvome Paryžiuje, matėme labai gerą dalyką. Ir mes darysime tą patį, tik truputį mažesnį. Tačiau architektūros, stiliaus kopijavimas miestui yra mirtis. Pavyzdžiu, Barselonoje, kuri tapusi pašaulinės architektūros virtuve – joje renkami geriausiai Europoje architektūrinių projektai – laimėjės Mies van der Rohe premija architektas igyja galimybę čia projektuoti išskirtinį objektą. Manau, yra bendras miesto ir investuotojų susitarimas – įdarbinti laureatus ir kurti miesto urbanistinių išskirtinumą.

G. J.-B. Urbanistikai svarbus vadinių autonominį židinių, tiesiogiai nesusisijusių su miesto struktūra, kūrimas. Tai branduoliai, kuriuos atpažiisti erdinėje miesto organizacijoje. Šis aspektas galėtų būti aktualus ir Birštonui.

A. K. Kaune esu kalbėjės apie dedikuotų branduolių „masažavimą“. Būtina savotiška miesto akupunktūra. Injekcijos jėga ir „jšvirksčiamas medikamentas“ turi būti logiški, prasmingi ir duoti teigiamą rezultatą. Tačiau grįždamas prie Birštono stiliaus temos teigiu, jog stiliaus-miesto kultūros negalima sugalvoti greituoju būdu. Birštonas vieninteliis iš Lietuvos kurortų turi karališkumo dimensiją ir ypač gilias tradicijas. Todėl verta skirti laiko anksčiai prabai sukurti ir paskleisti kitokią žinią, kuri būtų perskaityma kaip unikalais kurorto pranešimas.

Dovilės ADOMONYTĖS
ir Ramučio GUSTAIČIO
nuotraukos

Vasaros kelionių mandalos

Atkelta iš 15 p.

Tiesas pasakius, tikėjaus bažnytiui relikвијų prabangos, bet čia – tik apdažyto skulptūros, Prancūzijos gotikinių katedrų maketai ir kt. Vieinas įdomus eksponatas – palubėje kabantį dirbtinio slibino iškamša. Pats tikriausias Metzo miesto baziliskas. Legenda pasakoja, kad jis baugino Metzą, bet slibiną įveikė vietinis vienuolis. Pasirodo, Vilnius nėra išskirtinis, ne vienas viduramžių miestas slepia savo pabaigas ir požemius. Draugai atvaizdas – archetipiškas. Ižvelgiu sasajų ir su kinų drakonais, tik jie ten – gėrio, gyvybinės energijos simboliai, puošę ir imperijos sostus. Pastaruoju metu vis ieškau Rytų ir Vakarų sasajų – gal mano rašytų tekstu apie Rytus virusas persekiōja kiekvieną pamatyta objektą. Todėl ir nusileidusi į Metzo katedros požemius ar žvelgdama į rozečių formos vitražus pamatau mandalas, galbūt net ten, kur jų nėra.

Visgi sakralaus rato simboliai – universalūs. Jie mane išvaduoja nuo riboto, tai yra dalinio, požiūrio į gyvenimą. Jis, šiaip ar taip, turėtų būti visa apimantis, holistinis. Ir keliaudama patirių pasaulio atvaizdo vienitumą. Ne atskirų elementų-instrukcijų subyreibimą, bet kažkokio didžiulio audinio siūly pinamą vaizdinį.

Eidama palei vieną iš Metzo kanalų, pamatai išpuošta pastatai, stovinti prie pat krantinės, į kurį traukia žmonių būreliai. Gal čia koks muziejus? Užsuku. Pasirodo, skamba lėkštės, barška padékla... Valgykla. Mano kojos ilsi prie ilgų stalų tarp prancūzų. Pasijaučiu esanti organiška Metzo dalis. Paskiau patrukiu tamplierių šventyklių link. Maža apvali koplyčia, o netoliše išlikę didesnės bažnyčios pastatas. Statinių lyg ir nieko nepasako apie dramatišką to ordino istoriją. Jokios mistikos. Mistikišku atrodė net prie Teisingumo rūmų stovinti žirgo skulptūra, o toliau plečiasi sodai, žemaičiai – ežeras ar užtvanka su jachtomis ir gulgėmis. Gulbių bei rožių čia apstu, juk Prancūzija – kvapni ir jausminga – nesąmoningai su jomis siejasi. Nors, kaip, pasakė mano būčiulė į kita čia seno kai, gabenant lietuviatė, Lotaringija, prancūzų manymu, pats negražiausias šalies regionas.

Kadangi laiko atsargos ribotos, lieka dar vienas objektas – Nancy, kitių jų vadina auksiniu miestu. Beje, ši miestą garsina Lenkijos ir Lietuvos karaliaus Stanislovo Lesčinskio užsakymu suprojektuota ir pastatyta aikštė, kurios viuso keturiuose kampuose spindiliu paaugsnuoti puošnūs vartai. Regis, auksas valdo mus. Mido karalystės pavidalai. Net baisu ką nors paliesti, gal ir tas pakeltas lapelis nuo žemės pavirsiaus auksiniu dirbiniu. Vaikščiodama tokia prabangia aikštė patiriu dviprasmišką jausmą – vis dėlto kaip jis keri, kaip veikia. Gal auksas – ne pamišomas, o kažkas gydančio, juk ir ikonų fonai, ir šventųjų nimbai būna auksiniai. Štai Nancy miesto auksas karštligė: fontanai, skulptūros su auksiniais dievais ir nimfomis ir kaip koks ženklas viduryje stovintis karaliaus paminklas. Apساigstu nuo šios aikštės aukso, šalia esančio Botanikos sodo rožyno, netikėtai blykstelėjusios Saulės, kuriai vėliau pakeitė tamsūs, niūrūs debesų tumulai, privertę išsitraukti skėti ir kaip kokią misticinę aurą stebeti blausumoje auksinių ornamenų švytėjimą. Vėliau ieškojau garaus Nancy mokyklos muziejaus, juk ten klestėjo taikomieji menai – šis miestas žymus art nouveau stiliaus architektūra ir dirbiniais. Ėjau pėsčiomis gatvelėmis į tolimesnį ra-

joną, maniau, gal pasiklyduau, bet pagaliau pasiekiau ieškotą puošnų pastatą vešliame sode. Kambariai – vinentiso stiliaus, visur – augmenijos ornamentai, laumžirgiai, fėjos, medžio inkrustacijos, spalvoto stiklo indai ir šventuvali – amžinios juostės ir gamtos apoteozė išskūnusi interjere, nors baldai, jei lyginame su šiuolaikinio dizaino tendencijomis, yra tamsūs ir sustatyti per daug kompaktiškai. Išsvadavimas iš klasikinių formų, bet ne iš erdvės.

Beje, lankantis Liuksemburge pakerejo viena meno kolekcija, eksponuota miesto muziejumi paversto viloje Vauban. Meno lobynai – iš Brukenthalio kolekcijos, atvežti iš Rumunijos, iš Sibiu. XVIII a. gyvenės Samuelis Brukenthalis Austrijos imperatorienės Marijos Teresės buvo paskirtas Transilvanilijos valdovu. Ji stipriai veikė Švietimo epochos dvasia – S. Brukenthalis kolekcionavo paveikslus, knygas, monetas, gemas, medalionus, mineralus, ne tik pripažintą italių tapybą, bet ir šiaurės šalių meną. Šioje parodoje eksponuoti tokie autoriai kaip Janas van Eyckas, Tiziano, Paolo Veronesse, Lucas Cranachas ir mane dar nuo mokyklos laikų žavėjės Pieteris Brueghelis jaunesnysis. Stoviu prie jo garsaus šedevro, žiemės peizaže pavaizduoto kūdikelių išžydymo, išsižiūrėdamas į smulkias scenas, kurias galima atskirai tyrinti šalia pastatyto kompiuterio ekranė. Žmonės išsibarstę po sniegą, raudoni drabužiai, apsiaustai, net moterų veiduose sustinges siaubas... Nors iš toliau šia sceną panaiši į idiliškame peizaže vykstančią kaimo šventę, menininkas sugebėjo su jungti tai, kas išprasta, kasdieniška, su kažkada išykusia tragedija, harmoniją – su patirtu siaubu. Menininko požiūris į šią sceną toks siurių objektyvus, tarsi į viską žvelgiantį atsilinęs, iš kitos perspektyvos.

Lietūs ir stiprūs vejai – juk Liuksemburgas išskiręs kontrastingame kraštaivaidzyje – dažnai išvydavo mane į pastatus. Katedros rūsiuose pamačiau savo bendravardės šven-

tiosios skulptūrą – šv. Jolandą. Ji buvo Vengrijos princesė, ištekėjusi už Lenkijos kunigaikščio. Moters nežavėjo dvaro spindesys, daugiausia laiko ji skyré labdarai, steigė prie glaudas, o po vyro mirties išėjo į vienuolyną. Kol kas ji paskelbtą tik palaimintą, tačiau anksčiau maniau, kad mano vardu nesivadino nė viena šventoji.

Liuksemburgas gražus, bet per daug „teisingas“. Žmonės ten labiau atsipalaikė, pamačiusi kelyje ką nors agresyviai vairojančią sakydavo – greičiausiai iš Lietuvos. Nors ten sutikių lietuvių buvo malonūs. Juk kelionės džiugina ne vien pastatai, net ne meno paminklai, kiekvienos jų žavesys slypi kasdieniškuose susitikimuose. Mes viešėjome pas vieną lietuvių, gyvenančią Prancūzijos kaime. Moteris mus priėmė erdviamame name, po kurį lakstėjosi mažametis sūnus, kaip ji pasakojo, stebinant prancūzakalbius senelius tokiai keista lietuviškais žodžiais kaip „kiškis“. Ji mus vašino prancūzišku patiekalu *roklet*, kai ištrypintas sūris užpilamas ant karštų bulvių ir kumpio.

Tokie susitikimai tik sustiprina gerą pojūtį, kad tu apsistojti ne saltaime, nors ir gražiame viésbutyje, bet per daug, bičiulių ir gyvenčiai tarisi name.

Tačiau, kaip ir rašiau pradžioje, norėjosi grižti į savo šalį. Vasara siek tiek teko pabūti Varniuose, pakeleiauti po jų apylinkes, užlipti į išpudingus Medvėgalvio, Moteraičio, Girgždūtės piliakalnius, apsilankytis garsioje Lopaičių piliakalnio zonoje, kurioje daug pagoniškų laikus menančių akmenų, net numanomas senovės laikų dolmenas, o pati erdvė – baugiai paslaptinja, tamsiai žalia, slepianti kažką, kas nėra užrašyta jokiose istorijos knygose, bet kas galbūt veikia mus iš vidaus.

Vis dėlto prasminga nuo savės paėgti.

Autorės nuotraukos

I knygų festivali – gydytis jaunimu

Andrius JAKUČIŪNAS

Nuo penktadienio vykės pirmasis Vilniaus knygų festivalis sekmadienį popiet baigėsi – tiesa, po (beveik) finalinio Domanto Razauskio koncerto, sutraukusio didelį žmonių būri, kino teatre „Pasaka“ dar lyg ir buvo rodomi keli i festivalio kultūrinę programą įtraukti filmai, tačiau pagrindinė festivalio erdvė, VDA „Titanikas“, nušiuvo ir ištuštėjo, tarytum užduodama mums nebylų klausimą (i ji atsakyti, beje, būtų pats laikas): ką naujo ir, svarbiausia, ką gero atneše šis festivalis i sostinę?

Neslėpsi, sutikau daugybę burnjančių žmonių. Vieni piktinosi, kad renginių per daug, kiti stebėjosi ir kalino organizatorius, neva šie nesugebėjo pažaboti ir sutramdyti tariamai labai didelio chaoso, dar kiti viename laikraštyje rašė, kad „praėjusio savaitgalio knygų šventė pabandė perimti blogiausias populiariosios mugės ypatybes, o pati nesukūrė nei naujos formos, nei turinio“.

Skubėti paneigtį šių teiginių gal ir nėra reikalo, nes, sutikime, tikrai ne viskas buvo idealu – pasitaikė ir šiokios tokios netvarkos, ir keisto kai kurių renginių iniciatorių noro žūtbūt šokiuti (beveik galėčiau lažintis, kad, pavyzdžiu, leidyklos „Kitos knygos“ renginio „Rūtų darželyje“ putė prązydo). Maironis pasitinka Bukowskį iniciatorių tikėjo, – tiesa, visai be reikalo, – laužantys kažkokius tabu), ir tiesiog paprasto renginių dalyvių nesupratimo, kurių velnių jie atsidūrė prieš auditoriją. Sakykim, šeštadienį eilinių kartų apie lietuvišką esę pašnekėti susirinkę menininkai (Laurynas Katkus, Laimantas Jonušys, Giedra Radvilavičiūtė, Donatas Petrošius) ne tik nepasakė nieko konstruktivaus, bet, galima sakyti, nusimulinu nuo temos, iš pradžių šiek tiek abstrakčiai pasvainčioje apie esė autobiografiškumą ir pañiai, o likusį laiką primygintai teikė klausytojams „eseistinio teksto pavyzdžius“. (Žinoma, tai tam tikras kraštinumas, nes buvo ir labai vyskusių renginių. Tokiais derėtų laikyti, sakykim, videokonferencija su J. Saramago našle P. del Rio arba intelektualaus žurnalo rusų kalba „Rgas laiks“ pristatymą bei diskusiją „Filosofiniai žurnalo „Rigas laiks“ pagrindai“.) Bene labiausiai nustebino ziranantieji, neva organizatoriai pasirinko netikusias patalpas – net ir sustinkant, kad kursuoti iš pirmo i ketvirtą aukštą, pakeliui dar aplankant likusius du, lankytojui tikrai nei lengva, nei patogu, tenka pripažinti, jog geresnių erdvų festivaliui, jei neskaičiuosime knygų mugė pašvēsto „Litexpo“, šiuo metu sostinėje turbūt nėra, todėl organizatoriu pasirinkimas (bent mano kuklia nuomone) – kone idealus.

Bandant išlikti objektyviems, matyt, derėtų pripažinti, kad daugiausia abejonių sukėlė organizatoriu deklaruojanas alternatyviškumas – sakau „deklaruojanas“, nes iš tikruju festivalis tobulai pakartoja tarptautinės Vilniaus knygų mugės pobūdį, – tai buvo dar vienas (ir visai ne kitoks) renginys, kurio esmė, – ką čia slėpti, – iš nieko sukurti vartojimo šventę ir parduoti kuo daugiau knygų. Netgi principinė nuostata, kurią organizatoriai

nusižiūrėjo nuo atvirojo Maskvos knygų festivalio ir kuri tarsi tapo argumentu, kodėl tokis festivalis yra reikalingas, – nuostata suvienyti mažiasias leidyklos kovoje prieš rinkos monopolininkus nebuvu galutinai įvykdyma: čia tikrai nedalyvavo, sakykime, knygų fabrikų juokais vadina leidykla „Alma littera“, tačiau buvo galima įsigyti „Baltų lankų“, „Vagos“, Rašytojų sąjungos leidyklos ir kitų netokių jau mažų leidyklų knygų.

Vis dėlto išskirtinumo festivaliu iuteikė auditorija, tiksliau, lankytojų amžius. Salėse ir koridoriuose surmuiliuojanti publika iš pažiūros atrodė daug jaunesnė, negu iprasta matyti kultūros renginiuose – jau nekalbant apie tai, kad didelės dalies renginių iniciatyva priklausė jaunuoliams, jie sudarė turbūt ir procentaliai didžiausią lankytojų dalį (o tai, sutikime, nelabai iprasta akiai). Tiesą sakant, vresmo (tuo labiau pagyvenusio) žmogaus VDA „Titanike“ būtų reikėjė ieškoti su žiburiu, ir turbūt tas žmogus būtų buvęs Kostas Dereškevičius, kurio albumas šeštadienį pristatytas festivalyje (dėkui Modernaus meno centro ir albumo parengėjai R. Jurėnai-tei), arba Artūras Barysas-Baras, šeimiskai žvelgiąs į pasaulį iš knygos apie save viršelio.

Penktadienio vakarą vyko tokie „skaitymai iš nusirenginėjimo“. Štai iš jų gėdingai sprukau – ne dėl to, kad būtų neįdomu (nors tokis reklaminis jaukas pasirodė banalokas), bet tik jausdamas, kad esu per senas ir per mažai tikiu visų viso pasaulio kultūros renginių naudu, vadinas, man pristigs jėgų linksmintis ten, kur entuziazmo bus tiek, kad jį paskui reikės védinti visą naktį, o gal ir dar kitą dieną išišaukstant arba, labiau tikėtina, išgulinant. Užtat, reikia pastebėt, kitą dieną puikiai ir su malonumu pratupėjau Jurgos Tumasonytės ir Edvino Grinkevičiaus surengtuose „neRaškiuosiuse skaitymuose“ – žiūrovams transliuota skaitoma žinomų autorų kūryba, bet kadangi ją skaitė labai charakteringi ir visai neprofesionalūs skaitytojai iš gatvės, teko daug juoktis. Žinoma, buvo smagu, tačiau šiuo atveju svarbu ne smagumas. Renginys gana gerai parodė, kaip uoliai jaumimas bandė įkūnyti tai, ką organizatoriai tik deklaravo, – jie stropiai ir, drėščiau pastebėti, narsiai stengési išsivaduoti iš išprastų skaitymo formų ir suteikti žodžiui „alternatyva“ bent šiokį tokį turinį. Už tai – didelis pliusas jiems ir organizatoriams, atispurusiemis pa-

gundai tramdyti (o tiksliau – skatinusim, nes atliki gausybė darbų svetimomis rankomis yra lengviau) jaunavišką ir nebūtinai visada taiklą (arba etišką) jaunuolių fantaziją.

Šiaip jau seniai – prieš keliolika metus, dar dirbdamas mokykloje – pastebėjau, kad vietose, kur daug jaunimo, lyg iš niekur atsiranda jėgų; šitaip žvelgiant, iš knygų festivalų galima eiti tiesiog šiaip energetiškai pasivamptyrinti. Gal todėl, kai i renginių, skirtų neseniai išleistai knygai apie apie Artūrą Barysą-Barą „Pasaulis pagal Barą“ („Kitos knygos“) pristatyti, pripludo pavytusios ir išskivépusios, bene paskutines jėgas smuklėse ir pigiose girdyklose išeikvojusios anų laikų bohemos, atrodė, kad jie visi čia atvyko gydytis jaunumu...

Na, gal pakaks ieškoti tų jaunystės ženkli... Matyt, svarbiausia tai, kad festivalis visiškai paneigė katastrofines ižvalgas, neva auga beraščių ir knygų neskaitančių jaunuolių karta – renginiui pasibaigus, galima tvirtai sakyti, kad taip nėra, ir dabar tuo savo akimis galėjo įsitikinti net tie, kurie noriai skelbė (skelbia) literatūros ir knygų apokalipsę. Tiesa, nežinau, kaip sekėsi parduoti knygas. Tikiu, kad ir šioje plotmeje investicijos pasiteisino, tačiau, man regis, svarbiausioji, pati pagrindinė investicija – i tuos, kurių ateityje bus pagrindiniai literatūros vartotojai, – atsipirkis šimteriopai. Tai kuo puikiausias būsimų skaitytojų ugdymas, ir puikiausia literatūros skliaudos tarp jaunimo programa, kokia tik būtų buvę galima sugalvoti.

Tiesą sakant, paskutinę festivalio dieną galvoje sukibėjo mintis, šiek tiek pakoregavusi mano įsivaizdavimą apie šį festivalį. Straipsnio pradžioje minėjau, jog sunkiai sekėsi atskirti išpuštis, kad žodžiu „alternatyvus“ yra spekuliuojama tarsi šiek tiek veidmainiškai, pabrėžiant, kad festivalis nėra knygų mugės tėsinys, arba (dar blogiau) grynai iš komercinio intereso. Festivaliu artėjant pabaigos link vis labiau atrodė, jog žodis „alternatyvus“ vartotas ne teigiant konkretių festivalio savybę, bet tiesiog kaip masalas jaunuomenėi, visuomet ištroškusių kitoniškumo – kaip matėme, labai sėkmingai. Ir nors tas kitoniškumas, savaime suprantama, buvo veikiau iliuzinis, to užteko, kad jo šešėlyje ar net, sakykim vaizdžiai, šešėlio šešėlyje jaunuomenė susikurta festivali ir pati sau duotų (tikėkimi) ilgalaičių efektą. Norim to ar nenorim, bet tai – sėkmė.

25 d., antradienį, 18 val. Lietuvos rašytojų sąjungos Baltojoje salėje (K. Sirvydo g. 6, Vilnius) – renginys iš ciklo „Salvete, juvenes“. Dalyvauja jaunieji rašytojai Karolis Klimas, Ieva Toleikytė, Jurga Tumasonytė, Saulius Vasiliauskas ir kiti. Renginį ves rašytoja Aušra Kaziliūnaitė.

RAŠYTOJŲ KLUBAS

26 d., trčiadienį, 15.30 val. Pakruojo Samariečių vaikų globos namuose „Naminukas“ (P. Mašioto g. 43-54, Pakruojis), **17 val.** Pakruojo rajono savivaldybės Juozo Paukštelio višojoje bibliotekoje (Vytauto Didžiojo g. 41, Pakruojis) – renginys iš ciklo „Atverstos knygos puslapiai“. Susitikimas su Nacionalinės kultūros ir meno premijos laureate, rašytoja Ramute Skučaitė ir aktoriu Gintaru Mikalauskui.

Rugsėjo 26–spalio 7 d. Tarptautinis Kauno kino festivalis. Daugiau informacijos: www.kinofestivalis.lt.

20 d., ketvirtadienį, 16 val. Kauno pedagogų kvalifikacijos centre (Vytauto pr. 44) – Aido Augusčio parodos „Kardai. Tapybagrafika. Apžvalga.“ atidarymas. Eksponuojami darbai, sukurti mišria technika, atspindi autorius požiūrių į tapybos ir grafinės sintetinės šiuolaikinėje dailėje, kalba apie kūrybiškumo laisvę ir interpretacijos svarbą.

21 d., penktadienį, 13 val. memorialinės lentos ant pastato K. Donelaičio g. 68 / Maironio g. 27 fasado, kur 1919 m. pradėjo dirbtį iš okupuoto Vilniaus persikėlus Lietuvos Vyriausybė ir kitos valstybės kūrėjus institucijos, atidengimo ceremonija.

22 d., šeštadienį, Nacionalinis M. K. Čiurlionio dailės muziejus (V. Putvinskio g. 55) kviečia paminėti 137-ąjį M. K. Čiurlionio gimtadienį ir nemokamai apsilankytį M. K. Čiurlionio galerijoje. Lankytojų laukia netiketi atradimai klaušantis teminių ekskursijų bei dovanos – kas 50-as lankytojas gaus dovaną naujai išleistą M. K. Čiurlionio ciklo „Zodiakas“ atviruką rinkinių. I ekspoziciją sugrižusį „Zodiako“ ciklą muziejaus menotyrininkės kvies pažinti naujai. M. K. Čiurlionio gimtadienio proga šeštadienį bus vedamos teminės ekskursijos:

11-11.45 val. Žvaigždynų mitai M. K. Čiurlionio kūryboje.

12-12.45 val. M. K. Čiurlionio kūrybos įkvėpimas – Lietuva.

13-13.45 val. Ryti civilizacijų ženklai M. K. Čiurlionio kūryboje.

14-14.45 val. Žvaigždynų mitai M. K. Čiurlionio kūryboje.

15-15.45 val. M. K. Čiurlionio kūrybos įkvėpimas – Lietuva.

16-16.45 val. Ryti civilizacijų ženklai M. K. Čiurlionio kūryboje.

Registracija tel. (8 37) 221 418.

20 d., ketvirtadienį, 11, 13 ir 15 val. Kauno miesto muziejuje (Valančiaus g. 6) – Birštono muziejaus edukacinė pamoka „Kvepiantis Birštono banginis“. Iėjimas nemokamas. Registracija tel. (8 319) 65 699, el. p. muziejus@sakralinis.lt.

20 d., ketvirtadienį, 16 val. J. Gruodžio muziejuje (Sakalo g. 18) – kompozitoriaus J. Gruodžio namo-memorialinio muziejaus pristatymas ir teatralizuotas edukacinis renginys jaunimui, skirtas Europos paveldo dienoms Kaune. Iėjimas nemokamas. Registracija tel. (8 37) 73 24 98, el. p. rita.suopiene@gmail.com.

20 d., ketvirtadienį, 16 val. Kauno įgulos karininkų ramovės (A. Mickevičiaus g. 19) Mažojoje salėje (II a.) Vytauto Didžiojo karo muziejuje pristatytas kilnojamą parodą „Lietuvos didžiajam etmonui Jonušui Radvilai – 400 metų“. Parodos atidaryme pranešimą apie LDK didžių etmoną Jonušą Radvilą, Radvilų giminės reikšmę Lietuvos istorijai skaitys Vytauto Didžiojo karo muziejaus vyresnijoji muziejininkė Virginija Gureckienė. Paroda veiks iki spalio 8 d. nuo 8 val. iki 18 val.

21 d., penktadienį, 17 val. Kauno įgulos karininkų ramovės (A. Mickevičiaus g. 19) Mažojoje salėje (II a.), **25 d., antradienį, 16 val.** VDU Lietuvii išeivijos institute (S. Daukanto 25, II a.) – Lietuvos kariuomenės karininko, majoro Justino Juozo Mašioto knygos „Nuo Vaitiškių iki Augsburgo: karo metų atsiminimai“ pristatymas. Renginyje dalyvaus knygos sudarytojas prof. dr. Jonas Vaičenonis, mjr. J. J. Mašioto giminaitė Danutė Ona Andriušytė ir dr. Daiva Dapkutė.

20 d., ketvirtadienį, 18 val. Kauno tautinės kultūros centre (A. Jakšto 18) – lygiadienio vakaronė „Šokim“. Veda Daugalė Braziulytė. Iėjimas nemokamas. **18 val.** tapybos mokymai suaugusiesiems „Prie molberto“: tapybos darbas juodais baltais tonais. Veda dailininkas Gvidas Latakas. Informacija tel. (8 679) 36715.

23 d., sekmadienį, 13 val. KTKC – paskaita „Amžinios ir laikinos vertybės“. Lektorius Aleksandras Žarskus.

24 d., pirmadienį, 18 val. KTKC etninės veiklos studijoje (Kalniečių g. 180) – mokymai jaunimui ir suaugusiesiems „Kūrybos džiaugsmai“: seni daiktai (komponavimas, mišrios technikos). Veda dailininkė Dalia Žiurkelienė. Informacija tel. (8 670) 49904.

27 d., ketvirtadienį, 18 val. KTKC – „Rudens vakarojimai“ su folkloro ansambliu „Sodyba“ (vadovė Jonė Špakauskienė). **18 val.** tapybos mokymai suaugusiesiems „Prie molberto“: tono svarba paveikslė, grizailės technika ruda-baltais tonais, faktūra paveikslė. Veda dailininkas Gvidas Latakas. Informacija tel. (8 679) 36715.

30 d., sekmadienį, 13 val. KTKC – paskaita „Žmogaus priimtis ir malonumai“. Lektorius Aleksandras Žarskus.

93-iojo kūrybinio sezono rugsejo mensesio repertuaras

20 d., ketvirtadienj, 18 val. Rūtos salėje – Sofi Oksanen „Apsivalymas“. Vienos dailies drama. Režisierius Jonas Jurašas. Spektaklio trukmė – 2 val. Bilieta kaina – 35 Lt.

23 d., sekmadienj, 18 val. Mažojoje scenoje – Mariuso von Mayenburgo „Bjaurusis“. Skalpelio pjūvis. Režisierius Vilius Malinauskas. Spektaklio trukmė – 1.30 val. Bilieta kaina – 35 Lt.

26 d., trečiadienj, 18 val. Ilgojoje salėje – Aušros Marijos Sluckaitės „Antigonė Sibire“. Vienos dailies drama pagal Jeano Anouilha „Antigonę“. Režisierius Jonas Jurašas. Spektaklio trukmė – 2 val. Bilieta kainos – 20, 35 Lt.

29 d., šeštadienj, 17 val. Tavernos salėje – Tonino Guerros „Ketvirtijo kėdė“. Vienos dailies komedija. Režisierius Rolandas Atkočiūnas. Spektaklio trukmė – 1 val. Bilieta kaina – 25 Lt.

30 d., sekmadienj, 12 val. Ilgojoje salėje – Inesos Paliulytės „Andersono gatvė“. Vienos dailies spektaklis H. Ch. Andersono biografijos ir pasakų motyvais. Režisierė Inesa Paliulytė. Spektaklio trukmė – 1.20 val. Bilieta kaina – 15 Lt.

Teatro kasa (Laisvės al. 71) dirba kasdien 10.30–19 val., tel. 22 40 64. Bilietus taip pat platina *Tiketa*.

Kauno kamerinis teatras

20 d., ketvirtadienj, 28 d., penktadienj, 18 val. Eženo Jonesko „Plirkaglavė dainininkė“. Vienos dailies absurdo komedija. Režisierius Stanislovas Rubinovas. Spektaklio trukmė – 1.30 val. Bilieta kainos – 24, 30 Lt.

21 d., penktadienj, 18 val. Arbatos gėrimo ceremonija. Rengini organizuoja Japonijos ambasada. Trukmė – 1.30 val. Iėjimas nemokamas.

22 d., šeštadienj, 18 val. Daivos Čepauskaitės „Kavinė „Pas Blezą“. Pasimatymas po dvidešimties metų. Režisierius Stanislovas Rubinovas. Spektaklio trukmė – 1.45 val. Bilieta kainos – 28, 35 Lt.

23 d., sekmadienj, 18 val. Fransua Rablė „Gargantiua ir Pantagruelis“. Užstalė tikriesiems gurmanams (N-18). Režisierius Stanislovas Rubinovas. Spektaklio trukmė – 1.55 val. Bilieta kainos – 40, 50 Lt.

29 d., šeštadienj, 18 val. Aleksandro Volodino „Penki vakařai“. Dvių dalių romantinė drama. Režisierius Algimantas Počiūnas. Spektaklio trukmė – 2.30 val. Bilieta kainos – 24, 30 Lt.

30 d., sekmadienj, 18 val. Pero Lagerkvisto „Neūžaugu“. Monodrama. Režisierius Stanislovas Rubinovas. Spektaklio trukmė – 1.15 val. Bilieta kainos – 16, 20 Lt.

Teatro kasa (Kęstučio g. 74A) dirba I-V 14–18 val., VI–VII 11–18 val., tel. 22 82 26. Bilietus taip pat platina *Bilietai.lt* ir *Bilietai pasaulis*.

21 d., penktadienj, 27 d., ketvirtadienj, 19 val. Aleksej Slapovskij „Nuo raudonos žiukės iki žalios žvaigždės“. Režisierius Darius Rabasauskas. Spektaklio trukmė – 1.50 val. Bilieta kainos – 30, 40 Lt.

29 d., šeštadienj, 12 val. Agnės Dilytės „Kreivos daiktų istorijos“. Spektaklis vaikams. Režisierius Audrius Baniūnas. Spektaklio trukmė – 1 val. Bilieta kaina – 15 Lt.

Teatro kasa (M. Daukšos g. 34) dirba III–V 15–19 val., VI 15–18 val., VII – valandą prieš spektaklį, tel.: 40 84 70, 22 60 90. Bilietus taip pat platina *Bilietai.lt*.

Kauno valstybinis lėlių teatras

22 d., šeštadienj, 12 val. Jeruzalės (Izraelis) šešelių teatro gastos Lietuvoje – „Membrana“. Subtilus muzikos, garsų, spalvų ir šešelių pasakojimas apie pasaulio atsi- radimo paslaptis visai šeimai, vaikams nuo 6 m. Režisierius Yaniv Shentser. Bilieta kainos – 10, 15 Lt.

23 d., sekmadienj, 12 val. „Karaalės bučinys“. Kaip paima tušybę sugriovė karališka laimė. Nuo 5 m. Režisierius Algimantas Stankevičius. Bilieta kainos – 10, 12 Lt.

29 d., šeštadienj, 12 val. Valerijos ir Stasio Ratkevičių lėlių muziejuje – „Svečiuose pas Skudurinę Onutę“. Teatralizuotas renginys. Nuo 3 m. Režisierė Elena Žekienė. Bilieta kaina – 8 Lt.

30 d., sekmadienj, 12 val. Valerijos ir Stasio Ratkevičių lėlių muziejuje – „Kiškis drąsuolis“. Spektaklis žaidimas, kurį padeda kurti vaikai. Nuo 3 m. Režisierius Andrius Žiurauskas. Bilieta kaina – 8 Lt.

Teatro kasa (Laisvės al. 87A) dirba IV–V 11–17 val., VI–VII 10–14 val., tel. 22 16 91. Bilietus taip pat platina *Bilietai pasaulis*.

Nemunas ISSN 0134-3149

Leidžiamas nuo 1967 m. balandžio mėn.

Išeina ketvirtadieniais

Gedimino g. 45, 44239 Kaunas
Telefonas ir faksas – (8-37) 322244
El. paštas: nemunasredakcija@gmail.com
Internetinis adresas: <http://www.nemunas.net>

Indeksas 0079
Steigėjas ir leidėjas – Lietuvos raštojų sąjunga
Steigimo liudijimas Nr. 405
Spausdino TAURAPOLIS
Tiražas 1500
Rankraščių nerecenzuojame ir negrąžiname.

Kauno valstybinis muzikinis teatras

28 d., penktadienj, 29 d., šeštadienj, 30 d., sekmadienj, 18 val. Johanno Strausso „Čigonų baronas“. Dvių dalių operetė. Režisierius Gediminas Šeduikis, dirigentas Virgilijus Visockis, scenografas ir šviesų dailininkas Andu Dumitrescu (Rumunija), kostiumų ir grimo dailininkas Juozas Statkevičius, choreografas Dainius Bervingis, chormeisteriai Ramūnas Tilvikas, Rasa Vaitkevičiūtė. Bilieta kainos – 25, 40, 70, 80, 150 Lt. Teatro kasa (Laisvės al. 91) dirba II–VII 11–14, 14.45–18 val., tel. 20 09 33.

23 d., sekmadienj, 17 val. Simfoninės muzikos vakaras. Baltarusijos respublikos valstybių simfoninis simfoninis orkestras. Solistai: tarptautinių konkursų laureate Veronika Praded (cimbolai, Baltarusija), Baltarusijos liaudies artistas Igor Olovnikov (fortepijonas, Baltarusija). Dirigentas Aleksandr Anisimov (Baltarusija). Bilieta kainos – 20, 35 Lt.

26 d., trečiadienj, 18 val. Ilgojoje salėje – Aušros Marijos Sluckaitės „Antigonė Sibire“. Vienos dailies drama pagal Jeano Anouilha „Antigonę“. Režisierius Jonas Jurašas. Spektaklio trukmė – 2 val. Bilieta kainos – 20, 35 Lt.

29 d., šeštadienj, 17 val. Tavernos salėje – Tonino Guerros „Ketvirtijo kėdė“. Vienos dailies komedija. Režisierius Rolandas Atkočiūnas. Spektaklio trukmė – 1 val. Bilieta kaina – 25 Lt.

30 d., sekmadienj, 12 val. Ilgojoje salėje – Inesos Paliulytės „Andersono gatvė“. Vienos dailies spektaklis H. Ch. Andersono biografijos ir pasakų motyvais. Režisierė Inesa Paliulytė. Spektaklio trukmė – 1.20 val. Bilieta kaina – 15 Lt.

20 d., ketvirtadienj, 28 d., penktadienj, 18 val. Eženo Jonesko „Plirkaglavė dainininkė“. Vienos dailies absurdo komedija. Režisierius Stanislovas Rubinovas. Spektaklio trukmė – 1.30 val. Bilieta kainos – 24, 30 Lt.

21 d., penktadienj, 18 val. Arbatos gėrimo ceremonija. Rengini organizuoja Japonijos ambasada. Trukmė – 1.30 val. Iėjimas nemokamas.

22 d., šeštadienj, 18 val. Daivos Čepauskaitės „Kavinė „Pas Blezą“. Pasimatymas po dvidešimties metų. Režisierius Stanislovas Rubinovas. Spektaklio trukmė – 1.45 val. Bilieta kainos – 28, 35 Lt.

23 d., sekmadienj, 18 val. Fransua Rablė „Gargantiua ir Pantagruelis“. Užstalė tikriesiems gurmanams (N-18). Režisierius Stanislovas Rubinovas. Spektaklio trukmė – 1.55 val. Bilieta kainos – 40, 50 Lt.

29 d., šeštadienj, 18 val. Aleksandro Volodino „Penki vakařai“. Dvių dalių romantinė drama. Režisierius Algimantas Počiūnas. Spektaklio trukmė – 2.30 val. Bilieta kainos – 24, 30 Lt.

30 d., sekmadienj, 18 val. Pero Lagerkvisto „Neūžaugu“. Monodrama. Režisierius Stanislovas Rubinovas. Spektaklio trukmė – 1.15 val. Bilieta kainos – 16, 20 Lt.

Teatro kasa (Kęstučio g. 74A) dirba I–V 14–18 val., VI–VII 11–18 val., tel. 22 82 26. Bilietus taip pat platina *Tiketa*.

22 d., šeštadienj, 14 val. Rimanto Kluoso humoristinių eileraščių knygos „Nepremiuotas – ne žmogus“ suriktuviės. Kartu su autoriumi dalyvaus rašytojai Vidmantas Kiaušas-Elmiškis, Liudas Gustainis, Aleksas Dabulskis, aktorius Antanas Žekas. Rengini ves Aldona Ruseckaitė.

27 d., ketvirtadienj, 17 val. Maironio lietuvių literatūros muziejuje (Rotušės a. 13) – Tautvydos Marcinkevičiūtės naujausio eileraščių rinkinio „Greitaeigis Laiko liftas“ suriktuviės. Kartu su autore dalyvaus hum. m. dr. Indrė Žakevičienė, poetas Robertas Keturakis, aktorė Dolores Kazragytė. Gitaro gros Artūras Kelpša.

20 d., ketvirtadienj, 18 val. Kauno menininkų namų sezono atidarymas. Iėjimas nemokamas.

22 ir 23 d., šeštadienj ir sekmadienj, 16 val. Vytauto Didžiojo karo muziejaus sodelyje – varpų muzikos koncertai. Skambės Tarpukario motyvai. Kariljonu skambins Giedrius Kuprevičius.

29 ir 30 d., šeštadienj ir sekmadienj, 16 val. Vytauto Didžiojo karo muziejaus sodelyje – varpų muzikos koncertai. Skambės K. Orfo muzika. Kariljonu skambins Julius Vilnonis.

Spalio 1 d., pirmadienj, 18 val. Kūrybos valanda su poetu Vidmantu Elmiškiu. Apie V. Elmiškių reikliai pakalbės poetas Viktoras Rudžianskas, muzikuos pianistė Šviesė Čepliauskaitė, Vidmanto eileraščių perskaitys ir pasirūpins, kad valanda nepraigtų aktorė Olita Dautartaitė. V. Elmiškis skaitys, atsakinės į klausimus, suvaidins *a la performans*... Iėjimas nemokamas.

3 d., trečiadienj, 18 val. Kauno fortėpijoninio trio koncertas „Paklauskite / A capella nauktį dangaus...“ Dalyvaus: Lina Krėptaitė (fortepijonas), Indrė Čepinskienė (smuikas), Asta Krištoponienė (violončelė) ir poetė Vita Nedzveckaitė. Programoje: Anatolijaus Šenderovo, Vidmanto Bartulio, Roldono Ščedrino, Paulio Schoenfeldo muzika ir poetės V. Nedzveckaitės haiku. Bilieta kaina – 10 Lt, moksleiviams, studentams, senjoram, žmonėms su negalia ir turintiems „Dailyn Card“ nuolaidų kortelė – 8 Lt.

20 d., ketvirtadienj, 15 val. K. Doneilėjio g. 8, salėje – Senųjų ir retų spaudinių skyrius pristato: „Senoji knyga internete“. Bus galima susipažinti su vertinėjais, elektroniniu formatu prieinamais kultūros paveldė leidiniiais. 16 val. Radastų g. 2, 322 kamb. – stalo žaidimų popietė.

21 d., penktadienj, 14 val. Radastų g. 2, 314 kamb. – Kaunistikos skaitykla pristato: „Virtualūs produktai apie Kauną“. Pažintis su elektroniniais žinynais, rankraščiais, virtualiomis parodomis apie Kauną ir jo regioną.

24 d., pirmadienj, 9.20 val. Radastų g. 2, salėje – projektas „BiblioHealth“: mokslinė-praktinė konferencija „Senėjimas ir psichikos sveikata“. 11, 13, 15 val. Radastų g. 2, II a. fojė – Panėvėžio kraštotoyros muziejaus edukacines programos „Svečiuose pas Bitę“ ir „G. Petkevičaitė-Bitė – kaimo daktarė“. Programas ves Panėvėžio kraštotoyros muziejaus Edukacijos ir informacijos skyrius vedeja Aušra Sidorovičienė.

27 d., ketvirtadienj, 17 val. Radastų g. 2, salėje – projektas „BiblioHealth“: susitikimas su vaistininku, žolininku Virgilijumi Skirkevičiumi.

Mirus mylimai Mamai nuoširdžiai

užjaučiame raštojų Arvydą Valionį.

Lietuvos raštojų sajunga

Nuoširdžiai užjaučiame Raštojų klubo

direktorę Janiną Rutkauskienę

dėl mylimos Sesers mirties.

Lietuvos raštojų sajunga

Skaudžią netekties valandą dėl mylimos sesers mirties

nuoširdžiai užjaučiame Raštojų klubo

direktorę Janiną Rutkauskienę.

„Nemuno“ redakcija

30 d., sekmadienj, 14.30 val.

Kauno kultūros centre „Tautos namai“ (Vytauto pr. 79 / Kęstučio g. 1) – Vilniaus Kurčiųjų reabilitacijos centro liaudies teatro „Mimika“ spektaklis „Apkabink kylanči“. Gabrielio Garcios Marquezo apsakymo „Labai senas žmogus dideliais sparnais“ motyvais. Scenarijus autorai ir režisieriai Janina Mažeikiė ir Titas Varnas, scenografas ir kostiumų dailininkas Nojus Petruskas, meninio gebėjimo užimtumo vykdytoja Nijolė Karmazienė. Iėjimas nemokamas.

Spalio 1 d., pirmadienj, 13 val. koncertinė programa, skirta pagyvenusių žmonių dienai. Programą dovanos aktorių Nijolė Narmontaitė, Kauno muzikos ansamblis „Ainiai“ ir liaudiškos muzikos ansamblis „Bociai“. Iėjimas nemokamas.

27 d., ketvirtadienj, 19 val. kulturnos ir sporto centre „Girstutis“ (Kovo 11-osios g. 26) – Anne Juaren ir Anie Dorsen (Austrija) „Magiška“. Spektaklio

Kauno karuselė

Rugėjo 7-30 d. Irenos Mikuličiūtės dailės galerijoje veikia tarptautinio plenero, skirto M. K. Čiurlioniu atminti, paroda.

Joje pristatomomi dailininkai: Romanas Averincevas, Giedrė Bankauskaitė, Edmundas Brazauskas, Agnė Deveikytė-Liškauskienė, Martinšas Kruminšas, Raimundas Majauskas, Rimvydas Mulevičius, Algirdas Šakalys, Irena Mikuličiūtė, kuri yra ir parodos kuratorė.

„Tik jėjus i parodą akis užkliauva už E. Brazauskos tapybos darbo „Abstrakcija“, kuris tarsi viską sujungia, apibendrina ir nutęsia gijas į kitus darbus. Tai gyvenimo žaislė spalvomis“, – išpūdžiai dalijosi meno tyrininkė Alma Masiulionytė.

Parodoje G. Bankauskaitė pri-
stato aliejinės tapybos darbus „Druskininkų cerkvės elemen-
tas“ bei „Raigardo slėnis“. A. De-
veikytė-Liškauskienė eksponuo-
ja Švendubrėje atrasto „Žiogeliu
namo“ kraigo improvizacijas.

Tapytojas Alfonsas Vilpišaus-
kas išskyrė stipriausius autorius.
Jo nuomone, tapytojo E. Bra-
zauskos paveiksluose atsirado vi-
sumos pojutis, išryškėjo naujas
mąstymas, todėl darbai suintriga-
vo. Kaip ir R. Averincevo drobės
„Karalius Mindaugas“, „Nuliū-
dusi Birutė“.

R. Mulevičius eksponuoja tris
plenero suskurtus darbus: „Kluo-
no durys“, „Varlė“, „Malkinė“. I
lietuviškus motyvus, simbolius
pažvelgta akademišku profesio-
naliu žvilgsniu. Tai puiki medžia-
ga rintam paveikslui.

I. Mikuličiūtės tapytas M. K.
Čiurlionio portretas išraiškingas
ir psichologiskai gilus, tačiau jo
forma neišstobulinta, negalutinė.
Neužbaigtumas gali ir toliau likti
kaip plenero darbų spontanišku-
mo ženklas.

Parodoje eksponuojamos ir
Raimundo Majausko drobės „Va-
saros aviliai“, „Vidudienis ties
Nemunu“, A. Šakalio „Druskininkų
peizažas“, M. Kruminšo „At-
rakcija“, kurių išties gausu Drus-
kinikuose.

Tapytoja Elena Balsiukaitė-
Brazdžiūnienė įvertino tai, kad
visi kūrinių nutaptyti plenero metu.
Juk būna plenerų, iš kuriuose
dailininkai atsiveža namuose nu-
pieštus darbus.

Dailininkai apsilankė ir Grūto
parke, kuriame tapybos objektų
atrado tapytojas R. Averincevas.
Taip gimė Josifo Stalino bei Karlo
Markso portretai. Pastarasis
itartinais panašus iš tapytojų R. Ma-
jauškų...

Rugėjo 7 d. Kauno apskrities
bajorų draugija pirmą kartą organi-
zuavo labdaros vakarą-koncertą,
skirtą lėšoms Šv. Jurgio bažnyčios
vitražų sukūrimui surinkti. Ren-
ginio metu paaukota daugiau nei
18 tūkst. Lt. Labdaros vakare gro-
jo Algimanto Treikausko vado-
vaujamasis Kauno miesto simfoninis
orkestras, savo dainomis džiugino
solistas Liudas Mikalauskas
ir choras „Cantate Domino“. Kauno
apskrities bajorų draugija iš vi-

so skyrė 15 tūkst. Lt. Labdaros va-
karos metu susirinkusieji paauko-
jo dar 3,5 tūkst. „Šiuo renginiu no-
rime paskatinti ir kitus verslininkus
prisidėti prie Šv. Jurgio bažnyčios
vitražų sukūrimo. Tikiuosi,
tais pirmas, bet ne paskutinis
koncertas. Vienas vitražas Šv. Jurgio
bažnyčios langui kainuoja apie
17 tūkst. Lt. Kviečiame imones,
istaigas, verslininkus įrengti
nors po vieną vitražą, tuomet su-
žibis Šv. Jurgio bažnyčios akys“, –
teigė Kauno apskrities bajorų
draugijos vadovas Kęstutis Ignatiavičius.

Vitražus Šv. Jurgio bažnyčiai
kurs žymus dailininkas vitražistas Bronius Bružas. Šv. Jurgio Kankinio (pranciškonų) bažnyčia – autentiškas gotikos paminklas, gausiai lankomas turistų. Prie bažnyčios prisiliejęs mūrinis XVI a. pastatytas vienuolynas taip pat turi daug gotikos elementų. Anksčiau, 1468 m., šioje
vietoje pastatyta medinė bažnyčia, 1471 m. pradėta mūrinė. Ka-
da baigta statyba, tiksliai nežinoma,
bet yra duomenų, kad 1503 m.
mūrinė bažnyčia jau veikė. Šios
bažnyčios istorija sudėtinga:
po 100 metų ją nuniokojo gais-
ras, o Napoleono armija pavertė
miltų sandėliu. Paskutinį kartą Šv.
Jurgio Kankinio (pranciškonų)
bažnyčia remontuota 1936 m. Po
Antrojo pasaulinio karo ji vėl pa-
versta sandėliu, o sovietmečiu čia
buvo P. Mažylis medicinos mo-
kykla. Pranciškonai vienuolai
bažnyčią atgavo 2005 m. Ji buvo
labai prastos būklės. Siekiant iš-
saugoti gotikos šedevrą 2009 m.
liepos mėnesį pradėti bažnyčios
ir vienuolyno rekonstrukcijos
darbai. Kauno miesto savivaldybė
prisidėjo prie vienuolių pran-
ciškonų, tėvų Astijaus ir Severino
rengiamų projektų. Pirmiausia
uždengtas bažnyčios stogas. Čia
vyksta pamaldos ir sakraliniai
koncertai, tačiau iki visiško jos
restauravimo, pirmykščio vaizdo
sugrąžinimo dar toloka.

Tekstilininkų ir dailininkų gil-
dija ši rudenį pasitinka atidaryda-
ma tarptautinę rezidencijų progra-
mu „KONCEPCIJA“ versus

TECHNOLOGIJA“. Nuo šiol ga-
lerijos „Balta“ antrame aukšte per
metus galės reziduoti iki 12-os
menininkų, kurie įgyvendindami
individualius projektus sieks
bendradarbiauti su vietine ben-
drovėne. Programos rengėjai at-
viria menininkų iniciatyvoms ir
šiuo metu ieško bendravimo galimybėmis.

Tarpininkaujant Kauno biena-
lei, galerija „Balta“ pristato pir-
mają viešią – menininkę Gao
Yuan (Taivanas), kuri yra 2011 m.
bienalės pagrindinio prizo laimė-
toja. Šis prizas – tai kvietimas su-
rengti personalinę parodą 2013 m.
Kauno bienalėje „Unitekstas“,
kuriai menininkė ruošis viešėda-
ma Kaune. Iki spalio pabaigos re-
ziduojanti Gao Yuan kurs nuotrau-
kų ciklą, bendradarbiaudama su
vietos menininkais. Tačiau kol
kas ji ruošiasi pažinti mūsų šali,
kultūrą, kontekstą, su kuriuo bus
tiesiogiai susitaite ateities paroda.

Tarp Pekino ir Niujorko gyve-
nancios menininkės darbuose itin
svarbū vaidmenį atlieka socialiai
kontekstai. Jos kūrinių kalba
apie visuomenę ir jos kultūrą spar-
čiu ekonominių pokyčių ir progresi-
vių šalies transformacijų fone,
skirtingų Rytų ir Vakarų kultūrų
susiliejimą. Autorės darbams bū-
dinga pasikartojanti rytietiškų ir
vakarietiškų motyvų sandūra. Ry-

tietiškumas čia skleidžiasi per už-
koduotus, kinų kultūrai būdingus
ženklus bei simbolinių nuorodų
pripildytą vizualinę formą; vaka-
rietiška tradicija prabyla cituoja-
momis klasikinių kūrinių kompo-
zicijomis, kurioms menininkę
iškvėpė susižavėjimas italų rene-
sanso tapyba.

Gao Yuan vizito metu dalyvaus
įvairiuose renginiuose, susitiki-
muose su menininkais ir studen-
tais, skelbs atviro susitikimų va-
landas savo studijoje. Rugėjo 21
d. kviečiame į jos prisistatymo va-
karą, o kartu ir „KONCEPCIJA ver-
sus TECHNOLOGIJA“ programos
atidarymą, kuriame pamatysime
prinzipių menininkės kūrinių bei ke-
lis naujo ciklo darbus.

Praėjusį šeštadienį gražioje
kaimo turizmo sodyboje „Šaltupis“ įvyko trečiasis bardų festiva-
lis „Esu rudo“ . Festivalio meno
vadovas Algirdas Svidinskas.
Nors rudeniškas oras nelepino, su-
sirinko daug publikos, jau pamė-
gusios šių renginių ir jo erdvę. Ji la-
bai šiltai sutiko tiek jaunuosius
atlikėjus, tiek bardus veteranus.
Tarp pasirodymų žiūrovai galėjo
apžiūrėti eksponuojamus fotogra-
fijos parodų plakatus.

**Erlando KEVALO
nuotrauka**

Savaitgalis prie televizoriaus

Apie skaudžias problemas rimtai ir su šypsena

Gediminas JANKAUSKAS

Visai nesenai režisierius Oliveris Stone'as filme „Volstrytas“: pini-
gai niekada nesnaudžia“ rimtai
analizavo situaciją, susiklosčiusią
pasaulyje dėl finansinės krizės, ir
kartu su savo herojais ieškojo išeiti-
ties. Juokauti šia tema nelinkusių
autorų išvados buvo labai pesimistiškos,
nors privaloma amerikietiška
finalinė viltis visgi siiek tiek pra-
sklaidė niūrių filmo nuotaiką.

Visai kitaip i pinigų pasauly
žvelgia filmo „Kazino Džekas“
(ketvirtadienis, 22.25 val., BTV)
kūrėjai. Jie išsitikinę, kad didelius
pinigus būtinai lydi dideli nesus-
pratimai, o šie savo ruožtu dažnai
būna juokingi.

Kevinas Spacey šiame filme vai-

dina korumpuotą intrigantą, kuris
2006 m. buvo įkalintas už machi-
nacijas perkant ir parduodant lai-
vus su kazino įrangą. Tokiu verslu
spalvingos karjeros pabaigoje ver-
tėsi buvęs respublikonų lobistas Džekas Abramofas, kol nepakliuvo
už grotų.

Cikle „Lietuviai“ kino aukso fon-
das“ penktadienį galima pažūrėti
filmą „Jo žmonos išpažintis“
(23.45 val., LRT), kurį 1983 m. pa-
gal Vytauto Žalakevičiaus scenari-
jų sukurė režisierius Almantas Gri-
kevičius. Kartu tai ir reta galimybė
pamatyti aktorę Rūtą Staliliūnaitę,
lietuvių kine nedžiai gaudavusią
didesnių vaidmenų. Ši kartą ji per-
sikūnija į keturiasdešimtmetę moterį Ireną, dirbančią mokslinejė bibliotekoje. Jos vyras chirurgas Jonas
amžinai užsiėmė, o paaugliai duk-
rai vis rečiau reikalinga motinos
globa. Nuo monotonijos moterį iš-
gelbėja pažintis su fiziku Ričardu
Bekraičiu (jį suvaidino rusų akto-

rius Leonidas Filatovas). Kartu su
juo Irena išvyksta prie ežerų, ir ten
gauna progą patikrinti, kiek ji svarbi
artimiausiemis žmonėms.

Ar kada nors manėte, kad kome-
dija gali ne tik linksminti, bet ir kel-
ti labai skaudžias problemas? Jei
dar ne, pažiūrekite „Parduotuvu
maniakės išpažinti“ (šeštadienis,
22.30 val., TV3). Čia rasite opiaus-
ių dabartinio pasaulio problemų
komentarių ir suprasite, kas išprovo-
kavo visuotinę finansinę krizę. Kaip
vienas sūraus vandens lašelis per-
teikia milžiniško vandenyno che-
minę sudėtį, taip ir 25-erių metų Re-
bekos Blumvud troškimas prabangi-
ai ir be rūpesčių gyventi tampa
modernaus pasaulio miniatiūra. Sa-
vaime noras už pinigus gražinti sa-
vei ir savo aplinką neturėtų būti nei
smerkitas, nei gédingas. Bet jeigu
ši troškimai žmogus siekia realizuo-
ti neatsižvelgdamas į finansines gal-
imybes, prasideda visai nejuokin-
gi dalykai.

Žiūrėdami „Paslaptingą sa-
lą“ (sekmadienis, 11.00 val.,
TV3) atpažinsite chrestomatinį
prancūzų fantasto Juleso Verne'o
romano siužetą, tik jis ši kartą bus
perkeltas į JAV Pilietyrinio karo
kontekstą. Iš konfederatų stovyklos
pasaprunką keli kaliniai pietie-
cių: kapitonas Sairusas Smitas, jo
vergas Nebas, seselė Džeinė, jos
paauglė dukra ir du kareiviai. Po
oro baliono katastrofos visi atsi-
duria negyvenamoje Ramiojo
Vandenyno saloje, kurioje prasi-
deda negailestinga kova už išli-
kimą.

Fantastinio trilerio „Svetimas
kūnas“ (sekmadienis, 21.15 val.,
TV3) išvykai prasideda artimoje at-
sityje po to, kai JAV Aukščiausias
teismas legalizuoją žmonių klo-
navimą. Dabar bet kuris asmuo gali
turėti beveik tikslią savo paties ko-
piją, valdomą nuotoliniu būdu.
„Svetimo kūno“ istorija prasideda
nuo dvigubos žmogžudystės, kurią
ištirti imasi FTB agentas Tomas
Gryras. Tiesą sakant, ne jis pats, o
jo klonuotas surogatas.

Net plika akimi matyti, kad
„Svetimas kūnas“ néra jau tokis ori-
ginalus kūrinys. Kuo toliau į pa-
naujus siužeto labirintus veda žiū-
rovus filmo autoriai, tuo labiau
ryškėja asociacijos su garsiaja
„Matrica“.

Tiem, kurie sekmadieniais
išprato žiūrėti filmus „Iš Noros Ro-
berts kolekcijos“, pamatys dar
vieną šios rašytojos ekranizaciją
„Šiaurės pasvaistė“ (sekmadien-
nis, 21.15 val., LRT). Porininko
žūtis priverčia Baltimorės polici-
ninką Neitą Berną išvykti į Alias-
ką. Nedideliamė miestelyje jis
pradeda dirbtis policijos viršininku.
Čia juo susižavėvi dvi išpūdin-
gaius apylinkės moterys. O tuo
metu miestelį pasiekia nemalonios
naujienos: vienoje aplinkinėje
kalnų oloje randamas suša-
lęs nužudytas žmogus.